REPORT RESUMES

ED 016 224 AL 000 978

FUNDAMENTALS OF AMHARIC (REVISED), UNITS IV-VII (LESSONS 16-35).

BY- BARTON, DONALD K. AND OTHERS

UTAH UNIV., SALT LAKE CITY

PUB DATE 67

EDRS PRICE MF-$1.25 HC-$12.80 318P.

DESCRIPTORS- *AMHARIC, *LANGUAGE INSTRUCTION, *GRAMMAR, PATTERN DRILLS (LANGUAGE), PHONOLOGY, LANGUAGE STYLES, FORM CLASSES (LANGUAGES), ROMANIZATION, STANDARD SPOKEN USAGE, ETHIOPIA, UNIVERSITY OF UTAH,

THIS IS THE SECOND OF A THREE-VOLUME COURSE IN BASIC AMHARIC. FOLLOWING THE SAME FORMAT AS THE FIRST VOLUME, EACH LESSON IN UNITS IV-VII CONTAINS A DIALOG, GRAMMATICAL NOTES, PATTERN DRILLS, EXERCISES, AND A VOCABULARY LIST. ENGLISH-AMHARIC AND AMHARIC-ENGLISH GLOSSARIES ARE APPENDED. THIS COURSE WILL PREPARE THE STUDENT TO PERFORM AT A PROFICIENCY LEVEL IN SPOKEN AMHARIC OF S-3, FOLLOWING THE EVALUATION OF THE FOREIGN SERVICE INSTITUTE. (TP)

ED016224

University of Utah

FUNDAMENTALS OF AMHARIC
(Revised)
Units IV – VII

Coordinator: Donald K. Barton
Materials Production: Taddese Beyene
Assistant: Teshome Habte-Gabriel

FEB. 28th MDCCCL

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION & WELFARE
OFFICE OF EDUCATION

THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL OFFICE OF EDUCATION POSITION OR POLICY.

Peace Corps Project
University of Utah Press
Salt Lake City, Utah

AL 000 978

FUNDAMENTALS OF AMHARIC

(Revised)

Units IV - VII

(Lessons 16 - 35)

Coordinator: Dr. Donald K. Barton

Materials Production: Taddese Beyene

Assistant: Teshome Habte-Gabriel
Technical Assistant : Getachew Belayneh

Sponsored by

PEACE CORPS

UNIVERSITY OF UTAH

1967

"PERMISSION TO REPRODUCE THIS ~~COPYRIGHTED~~ MATERIAL HAS BEEN GRANTED
BY Alan M. Kulakow,
Peace Corps
TO ERIC AND ORGANIZATIONS OPERATING UNDER AGREEMENTS WITH THE U.S. OFFICE OF EDUCATION. FURTHER REPRODUCTION OUTSIDE THE ERIC SYSTEM REQUIRES PERMISSION OF THE ~~COPYRIGHT~~ OWNER."

INTRODUCTION

The present volume of Fundamentals of Amharic is comprised of two parts. Part I consists of dialogues and narratives which are intended to improve aural comprehension, expand functional vocabulary and give experience in the use of numerous idiomatic forms. The dialogues attempt to capture the spontaneity of conversation and introduce situations which represent day to day happenings in Ethiopia. They are, at least in part, to be committed to memory. The longer ones may have to be studied in segments. With the aid of the instructor students may achieve some interesting adaptations of this material. The narratives provide opportunity to test the student's ability to understand spoken Amharic. Each one is accompanied by a questionnaire for conversational purposes. Idioms introduced are to be memorized and practiced until mastered.

Tapes are available for all of Part I. Although these materials are intended for class-room use, they may be profitably utilized by any individual, for example, a Peace Corps Volunteer,engaged in a private study project, so long as there is another person--preferably one whose native tongue is Amharic--to serve as conversationalist and narrator. A normal rate of speech should be maintained at all times.

Part II is an introduction to the Amharic writing system. It includes a syllabary and extensive, though not complex, texts for practice in reading. The textual material parallels in part the content of Fundamentals of Amharic, Volume I. In addition, it includes many well-known Ethiopian folk tales and stories .

TABLE OF CONTENTS

UNIT IV 344

Lesson Sixteen..
Past of 'Have'
Dialogues.
Vocabulary

Lesson Seventeen 356
Past of 'Have' continued.
Dialogue.
Narrative.
Vocabulary.

Lesson Eighteen.. 369
Past tense - Affirmative and negative.
Dialogue.
Narrative.
Vocabulary.

Lesson Ninteen... 381
Past tense - Affirmative and negative continued.
Dialogue.
Narrative.
Vocabulary.

Lesson Twenty.. 401
Review.

UNIT V 409

Lesson Twenty-One...................................... 409
Present tense - Affirmative and negative
Dialogues.
Vocabulary.

Lesson Twenty-Two.................................. 430
Present tense continued.
Dialogue.
Vocabulary.

Lesson Twenty-Three................................ 449
Past tense with subject suffixes - Affirmative and negative.
Present tense with subject suffixes - Affirmative and negative.
Dialogue.
Vocabulary.

Lesson Twenty-Four................................. 467
Imperative ---Affirmatives, let..., shall..., may... Imperative negative, let..., shall..., may...
Dialogues.
Vocabulary.

Lesson Twenty-Five................................. 484
Review.

UNIT VI 491
Lesson Twenty-Six.................................. 491
The Gerund.
Narrative.
Dialogue. Vocabulary.
Lesson Twenty-Seven................................ 506
The Gerund continued.
Narrative.
Dialogue.
Vocabulary.

Lesson Twenty-Eight.................................... 516
Compound Gerundive with /allə/
Compound Gerund.
Negative Past and Compound Gerund.
Compound Gerundive with /nəbbər/
Narratives. Vocabulary.

Lesson Twenty-Nine..................................... 533
Relative Construction - Affirmative and Negative.
Preposition - Relative Construction.
Narrative. Vocabulary.

Lesson Thirty.. 555
Review.

UNIT VII 563
Lesson Thirty-One...................................... 563
Causative or Transitive Verbs.
Narrative.
Vocabulary.

Lesson Thirty-Two...................................... 577
Causative in /as-/
Infinitives of Causatives.
Narrative. Vocabulary.

Lesson Thirty-Three.................................... 590
Passive or Reflexive.
Infinitive of Passive or Reflexive.
Vocabulary.

Lesson Thirty-Four..................................... 601
-(ɪ)ll(ɪ-) or -(ɪ)ll(ə)- on behalf of; in favour of.
-(ɪ)bb(ɪ)- or -(ɪ)bb(ə)-
Vocabulary.

Lesson Thirty-Five..................................... 621
Review.

asra sɪddɪsteñña tɪmhɪrt

Model.

> mətsʼɪhaf nəbbərəñ.
> mətsʼɪhafočč nəbbəruñ.

Notes:

nəbbərə	'there was' (singular)
nəbbəru	'there were' (plural)
-ñ	'me' personal ending (object suffix)
nəbbərəñ	'I had' (literally 'there was to me')
nəbbəruñ	'I had' (literally 'there were to me')

16.1 nəbbərəñ

1. ɪrsas ɪrsas nəbbərəñ.
2. məkina ____________________.
3. gənzəb ____________________.
4. ɪhɪt ____________________.
5. wəndɪmm ____________________.
6. tʼɪru mətsʼɪhaf ____________________.
7. addis məkina ____________________.
8. yəhisab mətsʼɪhaf ____________________.

16.2 nəbbəruñ

1. ɪrsasočč ɪrsasočč nəbbəruñ.
2. məkinawočč ____________________.
3. sost mətsʼɪhafočč ____________________.
4. sost yətarik mətsʼɪhafočč ____________________.
5. bɪzu guadəññočč ____________________.
6. addis čʼammawočč ____________________.
7. hulətt bɪɪročč ____________________.
8. aratt addis ɪrsasočč ____________________.

Model.

mətsʼɪhaf alnəbbərəññɪm.
mətsʼɪhafočč alnəbbəruññɪm.

Notes: al- -(ɪ)m negative particles prefix and suffix.

16.3 alnəbbərəññɪm

1. ɪrsas	ɪrsas alnəbbərəññɪm.
2. məkina	____________.
3. gənzəb	____________.
4. yətarik mətsʼɪhaf	____________.
5. addis məkina	____________.
6. tʼɪru məkina	____________.
7. rəjjɪm ɪrsas	____________.
8. tʼɪkʼur čʼamma	____________.

16.4 alnəbbəruññɪm

1. ɪrsasočč	ɪrsasočč alnəbbəruññɪm.
2. məkinawočč	____________.
3. yəjiografi mətsʼɪhafočč	____________.
4. yamariñña mətsʼɪhafočč	____________.
5. bɪzu məkinawočč	____________.
6. tʼɪkʼur čʼammawočč	____________.
7. addis šəmizočč	____________.
8. aroge wəmbəročč	____________.

16.5 nəbbərəñ/nəbbəruñ

1. ɪrsas	ɪrsas nəbbərəñ.
2. mətsʼɪhafočč	____________.
3. gənzəb	____________.
4. gize	____________.
5. bɪzu guadəññočč	____________.
6. bɪzu mətsʼɪhafočč	____________.
7. tʼɪru məkina	____________.
8. wəndɪmm	____________.

16.6

	alnəbbərəññɪm/alnəbbəruññɪm
1. ɪrsasočč	ɪrsasočč alnəbbəruññɪm.
2. gənzəb	____________________.
3. məts'ɪhafočč	____________________.
4. gize	____________________.
5. yəfərənsayɪñña məts'ɪhafočč	____________________.
6. bɪzu guadəññočč	____________________.
7. addis bɪ'ɪročč	____________________.
8. yəhisab məts'ɪhaf	____________________.

16.7

	nəbbərəñ/nəbbəruñ
1. ɪrsas alləñ	ɪrsas nəbbərəñ.
2. wəndɪmm alləñ	____________________.
3. bɪzu ɪrsasočč alluñ	____________________.
4. t'ɪk'it məts'ɪhafočč alluñ	____________________.
5. addis lɪbs alləñ	____________________.
6. t'ɪru guadəññočč alluñ	____________________.
7. addis šəmiz alləñ	____________________.
8. rəjjɪm ɪrsasočč alluñ	____________________.

Model

1) gənzəb nəbbərəh.
bɪzu məts'ɪhafočč nəbbəruh.

2) gize nəbbərəš.
addis k'əmisočč nəbbəruš.

3) yəsayins məts'ɪhaf nəbbərwot.
yəɪnglizɪñña məts'ɪhafočč nəbbəruwot.

Notes: Personal Endings (object suffixes)

-h	'you'	singular-masc.-informal
-š	'you'	singular-fem.-informal
-wot	'you'	singular-masc/fem.-formal

16.8 nəbbərəh

1. gənzəb	gənzəb nəbbərəh.
2. gize	____________________.
3. bɪzu gənzəb	____________________.
4. bɪzu gize	____________________.

16.9 nəbbərəš

1. ɪrsas	ɪrsas nəbbərəš.
2. t'ɪru məts'ɪhaf	____________________.
3. addis məkina	____________________.
4. t'ɪk'ur č'amma	____________________.

16.10 nəbbərwot

1. bɪzu gənzəb	bɪzu gənzəb nəbbərwot.
2. t'ɪru məts'ɪhaf	____________________.
3. t'ɪru guadəñña	____________________.
4. addis məkina	____________________.

16.11 nəbbəruh

1. məts'ɪhafočč	məts'ɪhafočč nəbbəruh.
2. t'ɪru məts'ɪhafočč	____________________.
3. bɪ'ɪročč	____________________.
4. addis bɪ'ɪročč	____________________.

16.12 nəbbəruš

1. bɪzu č'ammawočč	bɪzu č'ammawočč nəbbəruš.
2. bɪzu addis č'ammawočč	____________________.
3. bɪzu guadəññočč	____________________.
4. hulətt məkinawočč	____________________.

16.13 nəbbəruwot

1. yətarik məts'ɪhafočč	yətarik məts'ɪhafočč nəbbəruwot.
2. bɪzu yətarik məts'ɪhafočč	____________________.
3. bɪzu t'ɪru yətarik məts'ɪhafočč	____________________.
4. haya təmariwočč	____________________.

16.14 nəbbərəh/nəbbərəš/nəbbərwot nəbbəruh/nəbbəruš/nəbbəruwot

1. antə/yəjiografi məts'ɪhaf	yəjiografi məts'ɪhaf nəbbərəh.
2. anči/bɪzu ɪrsasočč	____________________.
3. ɪsswo/bɪzu məts'ɪhafočč	____________________.
4. anči/t'ɪru guadəññočč	____________________.
5. antə/bɪzu bɪ'ɪročč	____________________.
6. ɪsswo/k'onjo məkina	____________________.
7. antə/addis kot	____________________.
8. anči/k'əyy č'amma	____________________.

16.15

	Present	Past
1.	yəjiografi məts'ɪhaf alləh.	yəjiografi məts'ɪhaf nəbbərəh.
2.	bɪzu məts'ɪhafočč allǔs.	______________________.
3.	k'əyy məkina alləwot.	______________________.
4.	bɪzu šəmizočč alluh.	______________________.
5.	addis k'əmis alləš.	______________________.
6.	t'ɪru guaddən̄n̄očč alluwot.	______________________.
7.	aroge məkina alləš.	______________________.
8.	aroge məts'ɪhafočč alluh.	______________________.

16.16

1. ast: yamarɪn̄n̄a məts'ɪhafočč nəbbəruwot?
   t. awon nəbbərun̄.
   awon, yamarɪn̄n̄a məts'ɪhafočč nəbbərun̄.

2. ast: t'ɪru yəhisab məts'ɪhaf nəbbərəh?
   t. awon nəbbərən̄.
   awon, t'ɪru yəhisab məts'ɪhaf nəbbərən̄.

3. ast: bəNew York kətəma wɪst' bɪzu guaddən̄n̄očč nəbbəruš?
   t. awon nəbbərun̄.
   awon, bəNiw York kətəma wɪst' bɪzu guaddən̄n̄očč nəbbərun̄.

4. ast: balləfəw amət məkina nəbbərwot?
   t. awon nəbbərən̄.
   awon, balləfəw amət məkina nəbbərən̄.

5. ast: balləfəw amət t'ɪru astəmariwočč nəbbərun̄.
   t. awon nəbbərun̄.
   awon, balləfəw amət t'ɪru astəmariwočč nəbbərun̄.

6. ast: balləfəw wər bɪzu gənzəb nəbbərəš?
   t. awon nəbbərən̄.
   awon, balləfəw wər bɪzu gənzəb nəbbərən̄.

16.17

t.1: məkina nəbbərəh?
t.2: awon nəbbərəñ. awon, məkina nəbbərəñ.
t.1: mɪn aynət məkina nəbbərəh?
t.2: Volks Wagon nəbbərəñ.
t.1: t'ɪru məkina nəbbərə?
t.2: awon, bət'am t'ɪru məkina nəbbərə.

t.3: t'əwat band səat kɪfɪl nəbbərəš?
t.4: awon nəbbərəñ. awon, t'əwat band səat kɪfɪl nəbbərəñ.
t.3: mɪn kɪfɪl nəbbərəš?
t.4: yamarɪñña kɪfɪl nəbbərəñ.
t.3: tɪmhɪrtu t'ɪru nəbbərə?
t.4: awon, bət'am t'ɪru nəbbərə.

t.5: yamarɪñña məts'ɪhafočč nəbbəruwot?
t.6: awon nəbbəruñ. awon, yamarɪñña məts'ɪhafočč nəbbəruñ.
t.5: mɪn aynət məts'ɪhafočč nəbbəruwot?
t.6: bɪzu aynət məts'ɪhafočč nəbbəruñ.
t.5: məts'ɪhafočču addis nəbbəru?
t.6: awon addis nəbbəru.

Model

1. gənzəb alnəbbərəhɪm.
   məts'ɪhafočč alnəbbəruhɪm.

2. gize alnəbbərəšɪm.
   k'əmisočč alnəbbərušɪm.

3. yəsayɪns məts'ɪhaf alnəbbərwotɪm.
   yəɪnglizɪñña məts'ɪhafočč alnəbbəruwotɪm.

16.18 alnəbbərəhɪm

1. gənzəb gənzəb alnəbbərəhɪm.
2. gize ________________.
3. yəɪnglizɪñña məts'ɪhaf ________________.
4. tɪmhɪrt ________________.
5. fətəna ________________.

16.19 alnəbbərəšɪm

1. k'ət'əro	k'ət'əro alnəbbərəšɪm.
2. gudday	____________________.
3. bɪzu gize	____________________.
4. gənzəb	____________________.
5. tɪmhɪrt	____________________.

16.20 alnəbbərwotɪm

1. məkina	məkina alnəbbərwotɪm.
2. fərəs	____________________.
3. gudday	____________________.
4. k'ət'əro	____________________.

16.21 alnəbbəruhɪm

1. t'ɪru təmariwočč	t'ɪru təmariwočč alnəbbəruhɪm.
2. bɪzu məts'ɪhafočč	____________________.
3. addis č'ammawočč	____________________.
4. bɪzu guaddəññočč	____________________.

16.22 alnəbbərušɪm

1. t'ɪru astəmariwočč	t'ɪru astəmariwočč alnəbbərušɪm.
2. addis səatočč	____________________.
3. fərəsočč	____________________.
4. yətarik məts'ɪhafočč	____________________.

16.23 alnəbbəruwotɪm

1. fərəsočč — fərəsočč alnəbbəruwotɪm.
2. yək'uank'ua məts'ɪhafočč ______________________.
3. gobəz təmariwočč ______________________.
4. t'ɪru məts'ɪhafočč ______________________.

16.24 alnəbbərəhɪm alnəbbərəšɪm alnəbbərwotɪm
alnəbbəruhɪm alnəbbərušɪm alnəbbəruwotɪm

1. antə/fərəs — fərəs alnəbbərəhɪm.
2. ančі/k'ət'əro ______________________.
3. ɪsswo/gudday ______________________.
4. ančі/addis č'ammawočč ______________________.
5. ɪsswo/yətarik məts'ɪhafočč ______________________.
6. antə/guaddəññočč ______________________.
7. ančі/məkina ______________________.
8. ɪsswo/təmbročč ______________________.

16.25 Affirmative — Negative

1. k'ət'əro nəbbərəh. — k'ət'əro alnəbbərəhɪm.
2. gudday nəbbərəš. ______________________.
3. fərəsočč nəbbəruwot ______________________.
4. məkinawočč nəbbəruh ______________________.
5. t'ɪru guaddəññočč nəbbəruš. ______________________.
6. addis yətarik məts'ɪhaf nəbbərwot. ______________________.
7. bɪzu gənzəb nəbbərəh. ______________________.
8. bɪzu gize nəbbərəš. ______________________.

16.26

t.1: addis məkina nəbbərəš?
t.2: yəlləm, addis məkina alnəbbərəññɪm.
aroge məkina nəbbərəñ.
t.1: mɪn aynət məkina nəbbərəš?
t.2: yasra zət'əñ məto hamsa sost Ford nəbbərəñ.
t.1: t'ɪru məkina nəbbərə?
t.2: bət'am t'ɪru məkina alnəbbərəm.
nəgər gɪn dəhna nəbbərə.

t.3: t'əwat bəsost səat kɪfɪl nəbbərəš?
t.4: yəlləm, alnəbbərəññɪm.
t.3: bəkɪflɪš wɪst' alnəbbəršɪm. yət nəbbərš?
t.4: kəhisab astəmariye gar nəbbərku.
t.3: k'ət'əro nəbbərəš?
t.4: yəlləm, k'ət'əro alnəbbərəññɪm, nəgər gɪn
t'ɪyyak'e nəbbərəñ.

t.5: balləfəw amət yamarɪñña məts'ɪhafočč nəbbəruwot?
t.6: yəlləm, alnəbbəruññɪm.
yəlləm, balləfəw amət yamarɪñña məts'ɪhafočč
alnəbbəruññɪm.
t.5: yəɪnglizɪñña məts'ɪhafočč nəbbəruwot?
t.6: awon nəbbəruñ. awon, yəɪnglizɪñña məts'ɪhafočč
nəbbəruñ.
t.5: mɪn aynət məts'ɪhafočč nəbbəruwot?
t.6: lɪyyu lɪyyu aynət məts'ɪhafočč nəbbəruñ.

16.27.

1. ast: yamarɪñña məts'ɪhaf nəbbərəh?
t. yəlləm, alnəbbərəññɪm.
yəlləm, yamarɪñña məts'ɪhaf alnəbbərəññɪm.

2. ast: yəhisab məts'ɪhafočč nəbbəruš?
yəlləm alnəbbəruññɪm.
yəlləm, yəhisab məts'ɪhafočč alnəbbəruññɪm.

3. ast: balləfəw sammɪnt bɪzu gize nəbbəerwot?
t. yəlləm alnəbbərəññɪm.
yəlləm, balləfəw sammɪnt bɪzu gize alnəbbərəññɪm.

4. ast: ballәfәw amәt sɪra nәbbәrәš?
t. yәllәm alnәbbәrәññɪm.
yәllәm, ballәfәw amәt sɪra alnәbbәrәññɪm.

5. ast: bәNew York wɪst' bɪzu guaddәññočč nәbbәruwot?
t. yәllәm alnәbbәruññɪm.
yәllәm, bәNew York wɪst' bɪzu guaddәññočč
alnәbbәruññɪm.

6. ast: t'ɪru yәk'uank'ua astәmariwočč nәbbәruh?
t. yәllәm alnәbbәruññɪm.
yәllәm, t'ɪru yәk'uank'ua astәmariwočč
alnәbbәruññɪm.

16.28 *nɪgɪggɪr*

danɪel: bәlɪjɪnnәtɪš mɪn nәbbәrәš?
alәmitu: *mɪn malәtɪh nәw*?

danɪel: *lәmɪssale*, mɪn asdәsač nәgәr nәbbәrәš?
alәmitu: bɪzu asdәsač nәgәročč nәbbәruñ. gәna
t'ɪyak'eh algәbbañɪm. mɪn malәtɪh nәw?
abraralɪñ.

danɪel: lәmɪssale, sɪgawɪnna mәnfәsawi asdәsač
nәgәročč.
alәmitu: sɪgawi, bɪzu lɪyu lɪyu aynәt lɪbsoččɪnna
get'očč nәbbәruñ. mәnfәsawi dәgmo dәsta,
hazәnɪnna t'enɪnnәt nәbbәruñ.

danɪel: hazәn ɪndet asdәsač mәnfәsawi nәgәr yɪhonall?
alәmitu: ɪšši. t'ɪyake? yalәhazәn dәsta, mɪn malәt nәw?

danɪel: *alawk'ɪm*. nɪgәrәñ?
alәmitu: hazәn yәdәsta mɪknɪyat nәw. sɪlәzzih hazәn
ɪndә asdәsač mәnfәsawi nәgәr yɪk'k'ot'әrall.

danɪel: *gɪrum anәgagәr* nәw.
alәmitu: amәsәgɪnallәhu. *lәmәhonu*, antә bәlɪjɪnnәtɪh
mɪn nәbbәrәh?
danɪel: mɪnɪmm alnәbbәrәññɪm. yɪk'ɪrta, bɪzu nәgәročč
nәbbәruñ. nәgәr gɪn ɪndә anči bɪzu ascәsač
nәgәročč alnәbbәruññɪm. bәlɪjɪnnәte bәšɪtәñña
nәbbәrku. bәšitam asdәsač mәnfәsaw nәgәr nәw?

alәmitu: ɪndeta!
danɪel: wәy gud! *yalɪyazut yamɪr*, *bәy tәyɪw*.

k'alat

abraralɪň!	'explain!' (in detail) masc.
alawk'ɪm	'I don't know'
algəbbaňɪm	'I did not understand'
asdəsač	'pleasant; interesting'
bəšɪta	'illness'
bəšɪtəňňa	'sick person'
bəy təyɪw	'leave it; forget it' (fem.informal)
dəsta	'happiness'
get'	'jewelry'
gɪrum anəgagər	'well said/finely told'
hazən	'sorrow; grief'
ləməhonu	'by the way; at any rate'
ləmɪssale	'for example; for instance'
mənfəsawi	'spiritual'
mɪn malətɪh nəw?	'what do you mean'?
mɪknɪyat	'reason'
nəgər	'thing'
nɪgərəň	'tell me'
šəmiz	'shirt'
sɪgawi	'earthly; material' (pertaining to body)
sɪləzzih	'therefore; as a result'
t'enɪnnət	'health'
t'ɪk'it	'few'
t'ɪk'ur	'black'
yɪk'k'ot'ərall	'it is counted'
yalɪyazut yamɪr	'the grass is green (on the other side)

asra səbattəñña tɪmhɪrt

Model

1. gənzəb nəbbərəw.
   məts'ɪhafočč nəbbərut.
2. gudday nəbbərat.
   məkinawočč nəbbəruat.
3. k'ət'əro nəbbəraččəw.
   bɪzu təmariwočč nəbbəruwaččəw.

Notes:

1. -w, and -t 'him' informal.
   -w with singular stem (object suffix).
   -t with plural stem (after the vowel /u/).
2. -at 'her' informal.
3. -aččəw 'him' or 'her' formal.

17.1 nəbbərəw

1. gize	gize nəbbərəw.
2. bɪzu gize	________________.
3. k'ət'əro	________________.
4. gudday	________________.

17.2 nəbbərat

1. addis məkina	addis məkina nəbbərat.
2. bɪzu gənzəb	________________.
3. yamarɪñña məts'ɪhaf	________________.
4. nəč'č' fərəs	________________.

17.3 nəbbəraččəw

1. bɪzu sɪra	bɪzu sɪra nəbbəraččəw.
2. bɪzu gudday	________________.
3. k'ət'əro	________________.
4. t'ɪru bet	________________.

17.4 nəbbərut

1. bɪzu məts'ɪhafočč bɪzu məts'ɪhafočč nəbbərut.
2. sost fərəsočč ______________________.
3. hulətt t'ɪru guaddəññočč ______________________.
4. bɪzu təmariwočč ______________________.

17.5 nəbbəruwat

1. k'onjo k'əmisočč k'onjo kəmisočč nəbbruat.
2. bɪzu č'ammawočč ______________________.
3. b'ɪru məts'ɪhafočč ______________________.
4. bɪzu yamarɪñña məts'ɪhafočč ______________________.

17.6 nəbbəruaččəw

1. hulətt məkinawočč hulətt məkinawočč nəbbəruaččəw.
2. sost fərəsočč ______________________.
3. bɪzu suk'očč ______________________.
4. sost tɪllɪk' betočč ______________________.

17.7 nəbbərəw, nəbbərat, nəbbəraččəw.
nəbbərut, nəbbəruat, nəbbəruaččəw.

1. ɪssu/tɪllɪk' bet tɪllɪk' bet nəbbərəw.
2. ɪsswo/fərəsočč ______________________.
3. ɪssaččəw/addis məkina ______________________.
4. ɪsswa/t'ɪru k'əmis ______________________.
5. ɪssu/aratt addis dəbtəročč ______________________.
6. ɪssaččəw/bɪzu betočč ______________________.
7. ɪssu/k'əyy məkina ______________________.
8. ɪssaččəw/bɪzu guaddəññočč ______________________.

17.8 Present Past

1. t'ɪru šəmiz alləw. t'ɪru šəmiz nəbbərəw.
2. k'əyyɪnna t'ɪk'ur.
č'ammawočč alluat. ______________________.
3. bɪzu suk'očč alluaččəw. ______________________.
4. sost addis k'əmisočč
alluat. ______________________.
5. t'ɪru yətarik məts'ɪhaf
alləw. ______________________.

6. nəč'č' fərəs allaččəw. ______________________.
7. yətarik mətsʼɪhaf allat. ______________________.
8. yəsayɪns mətsʼɪhafočč allut______________________.

17.9

1. ast: asəffa tɪlantɪnna k'ət'əro nəbbərəw?
t-w: awon nəbbərəw.
awon, asəffa tɪlantɪnna k'ət'əro nəbbərəw.

2. ast: yəši balləfəw amət sɪra nəbbərat?
t-w: awon nəbbərat.
awon, yəši balləfəw amət sɪra nəbbərat.

3. ast: ato yohannɪs tɪlantɪnna bɪzu sɪra nəbbəraččəw?
t-w: awon nəbbəraččəw.
awon, ato yohannɪs tɪlantɪnna bɪzu sɪra nəbbəraččəw.

4. ast: aster bɪzu guaddəññočč nəbbəruat?
t-w: awon nəbbəruat.
awon, aster bɪzu guaddəññočč nəbbəruat.

5. ast: zəwdu bɪzu yamarɪñña mətsʼɪhafočč nəbbərut?
t-w: awon nəbbərut.
awon, zəwdu bɪzu yamarɪñña mətsʼɪhafočč nəbbərut.

6. ast: ato kəbbədə bɪzu suk'očč nəbbəruaččəw?
t-w: awon nəbbəruaččəw.
awon, ato kəbbədə bɪzu suk'očč nəbbəruaččəw.

17.10

təmari 1: asəffa məkina nəbbərəw?
t.2: awon nəbbərəw.
awon, asəffa məkina nəbbərəw.
t.1: mɪn aynət məkina nəbbərəw?
t.2: k'əyy Ford nəbbərəw.
t.1: addis məkina nəbbərə?
t.2: awon, addis məkina nəbbərə.

təmari 3: almaz tɪlantɪnna sɪra nəbbərat?
t.4: awon nəbbərat.
awon, almaz tɪlantɪnna sɪra nəbbərat.
t.3: bɪzu sɪra nəbbərat?
t.4: awon, bɪzu sɪra nəbbərat.

təmari 5: ato gɪrma basməra wɪst' bɪzu suk'očč nəbbəruaččəw?
t.6: awon nəbbəruaččəw.
t.5: mɪn aynət suk'očč nəbbəruaččəw?
t.6: yəlɪbsɪnna yəč'amma suk'očč nəbbəruaččəw.
t.5: bəsuk'očču wɪst' bɪzu sərratəññočč nəbbəruaččəw?
t.6: awon, bɪzu sərratəññočč nəbbəruaččəw.

Model

1. gənzəb alnəbbərəwɪm.
yamarɪñña məts'ɪhafočč alnəbbərutɪm.
2. gudday alnəbbəratɪm.
məkinawočč alnəbbəruatɪm.
3. k'ət'əro alnəbbəraččəwɪm.
bɪzu təmariwočč alnəbbəruaččəwɪm.

17.11 alnəbbərəwɪm

1. gize	gize alnəbbərəwɪm.
2. gənzəb	______________________.
3. yamarɪñña məts'ɪhaf	______________________.
4. wət'bet	______________________.

17.12 alnəbbəratɪm

1. məkina	məkina alnəbbəratɪm.
2. gənzəb	______________________.
3. yamarɪñña məts'ɪhaf	______________________.
4. wət'bet	______________________.

17.13 alnəbbəraččəwɪm

1. aškər	aškər alnəbbəraččəwɪm.
2. zəbəňňa	______________________.
3. gərəd	______________________.
4. sərratəňňa	______________________.

17.14 alnəbbərutɪm

1. gazet'awočč	gazet'awočč alnəbbərutɪm.
2. yamarɪňňa gazet'awočč	______________________.
3. yəjiografi məts'ɪhafočč	______________________.
4. yəhisab məts'ɪhafočč	______________________.

17.15 alnəbbəruatɪm

1. bɪzu lɪbsočč	bɪzu lɪbsočč alnəbbəruatɪm.
2. wət'betɪnna zəbəňňa	______________________.
3. gərədɪnna aškər	______________________.
4. sərratəňňočč	______________________.

17.16 alnəbbəruaččəwɪm

1. yəč'amma suk'očč	yəč'amma suk'očč alnəbbəruaččəwɪm.
2. yəlɪbs suk'očč	______________________.
3. hotelbetočč	______________________.
4. bunnabetočč	______________________.

17.17

Affirmative	Negative
1. k'ət'əro nəbbərəw.	k'ət'əro alnəbbərəwɪm.
2. t'ɪru wət'bet nəbbərat.	______________________.
3. zəbəňňa nəbbəraččəw.	______________________.
4. sost suk'očč nəbbərut.	______________________.
5. bɪzu məts'ɪhafočč nəbbəruat.	______________________.
6. aratt sərratəňňočč nəbbəruaččəw.	______________________.
7. t'ɪru zəbəňňa nəbbərəw.	______________________.
8. tɪllɪk' məkina nəbbəraččəw.	______________________.

17.18

1. ast: zəwdu, kənnantə gar k'ət'əro nəbbərəw?
   t-w: yəlləm alnəbbərəwɪm.
   yəlləm, kəñña gar k'ət'əro alnəbbərəwɪm.

2. ast: ato gɪrma basməra wɪst' bɪzu suk'očč nəbbəruaččəw?
   t-w: yəlləm alnəbbəruaččəwɪm.
   yəlləm, bɪzu suk'očč alnəbbəruaččəwɪm.

3. ast: gənnət bɪzu yənglizɪñña məts'ɪhafočč nəbbəruat?
   t-w: yəlləm alnəbbəruatɪm.
   yəlləm, bɪzu məts'ɪhafočč alnəbbəruatɪm.

4. ast: ato yohannɪs fərəs nəbbəraččəw?
   t-w: yəlləm alnəbbəraččəwɪm.
   yəlləm, fərəs alnəbbəraččəwɪm.

5. ast: mulu balləfəw sammɪnt fətəna nəbbərat?
   t-w: yəlləm alnəbbəratɪm.
   yəlləm, balləfəw sammɪnt fətəna alnəbbəratɪm.

6. ast: haddis bədəsse wɪst' bɪzu guaddəññočč nəbbərut?
   t-w: yəlləm alnəbbərutɪm.
   yəlləm, bədəsse wɪst' bɪzu guaddəññočč alnəbbərutɪm.

Model.

1. tɪmhɪrt nəbbərən.
   t'ɪru astəmariwočč nəbbərun.
2. bɪzu gize nəbbəraččɪhu.
   t'ɪru guaddəññočč nəbbəruaččɪhu.
3. k'ət'əro nəbbəraččəw.
   bɪzu məts'ɪhafočč nəbbəruaččəw.

17.19 nəbbərən

1. tɪmhɪrt	tɪmhɪrt nəbbərən.
2. sɪra	______________________.
3. bɪzu sɪra	______________________.
4. band səat tɪmhɪrt	______________________.

17.20 nəbbəraččɪhu

1. tɪllɪk' bet	tɪllɪk' bet nəbbəraččɪhu.
2. t'ɪru məkina	________________.
3. t'ɪru wət'bet	________________.
4. zəbəñña	________________.

17.21 nəbbəraččəw

1. fərəs	fərəs nəbbəraččəw.
2. aškər	________________.
3. gərəd	________________.
4. məkina	________________.

17.22 nəbbərun

1. bɪzu guaddəññočč	bɪzu guaddəññočč nəbbərun.
2. t'ɪru guaddəññočč	________________.
3. bɪzu məts'ɪhafočč	________________.
4. t'ɪru astəmariwočč	________________.

17.23 nəbbəruaččɪhu

1. fərəsočč	fərəsočč nəbbəruaččɪhu.
2. suk'očč	________________.
3. yəlɪbs suk'očč	________________.
4. taksiwočč	________________.

17.24 nəbbəruaččəw

1. hotelbetočč	hotelbetočč nəbbəruaččəw.
2. sost bunnabetočč	________________.
3. hulətt sinimabetočč	________________.
4. sost tɪllɪk' məkinawočč	________________.

17.25

1. ɪñña/tɪlantɪnna tɪmhɪrt tɪlantɪnna tɪmhɪrt nəbbərən.
2. ɪnnantə/səñño sɪra ________________.
3. ɪnnəssu/bəhulətt səat k'ət'əro ________________.
4. ɪnnantə/məkinawočč ________________.
5. ɪnnəssu/fərəsočč ________________.
6. ɪñña/bɪzu məts'ɪhafočč ________________.
7. ɪnnəssu/t'ɪru astəmariwočč ________________.
8. ɪnnantə/t'ɪru guaddəññočč ________________.

17.26

	Present	Past
1.	tɪmhɪrt allən.	tɪmhɪrt nəbbərən.
2.	bəhulətt səat k'ət'əro allaččɪhu.	________________.
3.	səñño sɪra allaččəw.	________________.
4.	t'ɪru astəmariwočč allun.	________________.
5.	t'ɪru guaddəññočč alluaččəw.	________________.
6.	t'ɪru fərsəsočč alluaččɪhu.	________________.
7.	aroge məkina allən.	________________.
8.	k'ət'əro allaččəw.	________________.

17.27

1. ast: zare t'əwat tɪmhɪrt nəbbəraččɪhu?
t-w: awon nəbbərən.
awon, zare t'əwat tɪmhɪrt nəbbərən.

2. ast: ɪnnəwəyzəro sofiya t'ɪru wət'bet nəbbəraččəw?
t-w: awon nəbbəraččəw.
awon, t'ɪru wət'bet nəbbəraččəw.

3. ast: tɪlantɪnna yamarɪñña tɪmhɪrt nəbbərən?
t-w: awon nəbbərən.
awon, tɪlantɪnna tɪmhɪrt nəbbərən.

4. ast: balləfəw sammɪnt ɪrəft nəbbəraččɪhu?
t-w: awon nəbbərən.
awon, balləfəw sammɪnt ɪrəft nəbbərən.

5. ast: baratt səat yəhisab tımhırt nəbbəraččəw?
t-w: awon nəbbəraččəw.
awon, baratt səat yəhisab tımhırt nəbbəraččəw.

6. ast: bızu təmariwočč nəbbəruaččıhu?
t-w: awon nəbbərun.
awon, bızu təmariwočč nəbbərun.

7. ast: t'ıru astəmariwočč nəbbəruaččəw?
t-w: awon nəbbəruaččəw.
awon, t'ıru astəmariwočč nəbbəruaččəw.

8. ast: bəzət'əñ səat tımhırt nəbbəraččıhu?
t-w: awon nəbbərən.
awon, bəzət'əñ səat tımhırt nəbbərən.

Model

1. tımhırt alnəbbərənım.
t'ıru məts'ıhafočč alnəbbərunım.
2. bızu gize alnəbbəraččıhum.
bızu guaddəññočč alnəbbəruaččıhum.
3. k'ət'əro alnəbbəraččəwım.
məkinawočč alnəbbəruaččəwım.

17.28 alnəbbərənım.

1. tımhırt — tımhırt alnəbbərənım.
2. gize — ________________.
3. k'ət'əro — ________________.
4. gudday — ________________.

17.29 alnəbbəraččıhum.

1. wət'bet — wət'bet alnəbbəraččıhum.
2. gərəd — ________________.
3. aškər — ________________.
4. zəbəñña — ________________.

17.30 alnəbbəraččəwɪm.

1. t'ɪnat	t'ɪnat alnəbbəraččəwɪm.
2. məts'ɪhaf	________________.
3. ɪrsas	________________.
4. yənglizɪñña məts'ɪhaf	________________.

17.31 alnəbbərunɪm.

1. məts'ɪhafočč	məts'ɪhafočč alnəbbərunɪm.
2. bɪɪročč	________________.
3. ɪrsasočč	________________.
4. məkinawočč	________________.

17.32 alnəbbəruaččɪhum.

1. guaddəññočč	guaddəññočč alnəbbəruaččɪhum.
2. yəč'amma suk'očč	________________.
3. aškəročč	________________.
4. wət'betočč	________________.

17.33 alnəbbəruaččəwɪm.

1. suk'očč	suk'očč alnəbbəruaččəwɪm.
2. gərədočč	________________.
3. yəlɪbs suk'očč	________________.
4. sərratəññočč	________________.

17.34

1. ɪñña/zare t'əwat sɪra	zare t'əwat sɪra alnəbbərənɪm.
2. ɪnnantə/tɪlantɪnna tɪmhɪrt	________________.
3. ɪnnəssu/bəsost səat k'ət'əro	________________.
4. ɪnnantə/bɪzu fərəsočč	________________.
5. ɪnnəssu/bɪzu suk'očč	________________.
6. ɪñña/astəmariwočč	________________.
7. ɪnnantə/ts'əhafiwočč	________________.
8. ɪnnəssu/hotelbetočč	________________.

17.35

	Affirmative	Negative
1.	zare t'əwat sıra nəbbərən.	zare t'əwat sıra alnəbbərənım.
2.	bızu məts'ıhafočč nəbbəruaččəw.	____________________.
3.	t'ıru ts'əhafiwočč nəbbəraččəw.	____________________.
4.	t'ıru astəmari nəbbəraččəw.	____________________.
5.	bızu suk'očč nəbbərun.	____________________.
6.	tılantınna tımhırt nəbbəraččıhu.	____________________.
7.	bızu t'ıru təmariwočč nəbbərun.	____________________.
8.	t'ıru sinimabet nəbbəraččəw.	____________________.

17.36

1. ast: zare t'əwat tımhırt nəbbəraččıhu?
   t-w: yəlləm alnəbbərənım.
   yəlləm, zare t'əwat tımhırt alnəbbərənım.

2. ast: balləfəw amət bızu təmariwočč nəbbəruaččıhu?
   t-w: yəlləm alnəbbərunım.
   yəlləm, bızu təmariwočč alnəbbərunım.

3. ast: ato aləmunna ato ləmma tılantınna bızu sıra nəbbəraččəw.
   t-w: yəlləm alnəbbəraččəwım.
   yəlləm, tılantınna bızu sıra alnəbbəraččəwım.

4. ast: t'ıru yamarıñña məts'ıhafočč nəbbəruaččıhu?
   t-w: yəlləm alnəbbərunım.
   yəlləm, yamarıñña məts'ıhafočč alnəbbərunım.

5. ast: lıjočču bızu guaddəññočč nəbbəruaččəw?
   t-w: yəlləm alnəbbəruaččəwım.
   yəlləm, bızu guaddəññočč alnəbbəruaččəwım.

6. ast: balləfəw wər ırəft nəbbəraččıhu?
   t-w: yəlləm alnəbbərənım.
   yəlləm, ırəft alnəbbərənım.

17.37

aləmayəhu: zare t'wat mɪn nəbbərəh?
gɪrma: yəjiografi tɪmhɪrt nəbbərəñ.

aləmayəhu: almaz antə kɪfɪl nat?
gɪrma: awon, zarem kəne gar yəjiografi tɪmhɪrt nəbbərat.

aləmayəhu: ɪndet nat?
gɪrma: gobəz nat.

aləmayəhu: ɪnnəgənnət tɪlantɪnna mɪndɪn nəbbəraččəw?
gɪrma: fətəna nəbbəraččəw.

aləmayəhu: mɪn mɪn fətənawočč nəbbəruaččəw?
gɪrma: yəhisab, yətarikɪnna yəsayɪns fətənawočč nəbbəruaččəw.

aləmayəhu: yantə fətəna məče nəw?
gɪrma: č'ərrɪšalləhu.

aləmayəhu: t'ɪru wɪt'et nəbbərəh?
gɪrma: alnəbbərəñɪm.

aləmayəhu: ɪndet?
gɪrma: fɪk'ɪr yɪzoñ nəbbərə.

aləmayəhu: kəman gar?
gɪrma: kəzəwditu gar.

aləmayəhu: zəwditu? lɪkk kantə bəfit ɪzzih nəbbərəčč?
gɪrma: kəman gar?

17.38

tɪlant tɪmhɪrt alnəbbərənɪm. amət bəal nəbbərə. ɪnnəyusuf gɪn nəbbəraččəw. ɪnnalmazɪm tɪmhɪrt nəbbəraččəw. abbatem sɪra alnəbbərəwɪm. yusufɪnna almaz yəmisiyon təmariwočč naččəw. ɪrəft yəllaččəwɪm. ɪnnəssu yəhaymanot tɪmhɪrt yalərəft yat'ənallu.

k'alat

č'ərrɪšalləhu	'I have finished'
fɪk'ɪr	'love'
haymanot	'religion'
ɪrəft	'break; vacation; recess'
mɪn mɪn	'what'?(what and what; one by one)
wɪt'et	'result'
yəmisiyon	'mission's'
yat'ənallu	'they study'
fɪk'ɪr yɪzoň nəbbər	'I was in love'

təč'əmmari k'alat

ɪslam	'Mohammedan'
katolik	'Catholic'
ortodox	'Orthodox'
protestant	'Protestant'

FUNDAMENTALS OF AMHARIC

asra sɪmmɪntəñña tɪmhɪrt

Model

1. kəmɪššɪtu band səat təññahu.
2. kəmɪššɪtu baratt səat təññah.
3. bəgize təññaš.
4. bəgize təññu.

Notes:

1. təñña* 'he slept'.
2. Past tense subject markers (suffixes).

a) -hu, -ku	'I' generally after vowels and after consonants respectively.
b) -h, -k	'you' (sing/masc/informal) generally after vowels and consonants respectively.
c) -š	'you' (singular, feminine, informal).
d) -u**	'you' (sing, masc/fem. formal).

18.1 CITATION FORM

1. addərə.
2. təñña.
3. tənəssa.
4. tat't'əbə.
5. bəlla.
6. t'ət't'a.

-ku, -hu (ɪne)

ɪtege hotel addərku.
kəmɪššɪtu bammɪst səat ________.
kət'əwatu band səat ________.
fiten ________.
k'urs ________.
wətət ________.

---

* This is the citation form as well as the dictionary listing form. With citation forms whose last vowel is /-a/, example, təñña or whose last syllable ends in a double consonant followed by a final /-ə/, example, sət't'ə, the final vowel is retained in the conjugation, otherwise it is dropped.

**The final vowel of citation forms is dropped before this suffix.

All Amharic verbs are cited and also listed in Amharic dictionaries in the third person singular masculine past tense form.

18.2

CITATION FORM	-h, -k (antə)
1. addərə.	ras hotel addərk.
2. təñña.	kəmɪššɪtu bəsost səat ________.
3. tənəssa.	kət'əwatu bəhulətt səat ______.
4. tat't'əbə.	gəlahɪn ______________________.
5. bəlla.	k'urs __________________________.
6. t'ət't'a.	yəbɪrtukan č'ɪmmak'i ________.

18.3

CITATION FORM	-š (anči)
1. addərə.	gənnət hotel addərš.
2. təñña.	bəgize ______________________.
3. tənəssa.	bət'əwat ____________________.
4. tat't'əbə.	t'ɪrsɪšɪn ____________________.
5. bəlla.	mɪsa _________________________.
6. t'ət't'a.	bunna ________________________.

18.4

CITATION FORM	-u (ɪsswo)
1. addərə.	ityop'p'ɪya hotel addəru.
2. təñña.	kəmɪššɪtu bəsost səat ________.
3. tat't'əbə.	gəlawon ______________________.
4. bəlla.	mɪsawon ______________________.
5. t'ət't'a.	t'əjj _________________________.
6. tənəssa.	kət'əwatu band səat _________.

18.5

tɪlantɪnna mata addis abəba hotel addərku. kəmɪššɪtu bəsɪddɪst səat təññahu. zare t'əwat bəhulətt səat təkkul tənəssahu. kəzziya bəhuala fiten tat't'əbkunna k'ursen bəllahu. kək'urs bəhuala and sɪni bunna t'ət't'ahu.

1. ast: tɪlantɪnna mata yət addərku?
   t-w: ____________________ addəru.

2. ast: bəsɪnt səat təññahu?
   t-w: ____________________________.

3. ast: zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssahu?
t-w: ______________________________.

4. ast: kəzziya bəhuala mɪn adərrəgku?
t-w: ______________________________.

5. ast: kəzziya bəhuala mɪn adərrəgku?
t-w: ______________________________.

6. ast: kək'urs bəhuala mɪn adərrəgku?
t-w: ______________________________.

18.6

1. ast: tɪlantɪnna mata bəsɪnt səat təññah?
t. a) band səat təññahu.
b) tɪlantɪnna mata band səat təññahu.

2. ast: tɪlantɪnna mata bəsɪnt səat təññaš?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

3. ast: tɪlantɪnna mata bəsɪnt səat təññu?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

4. ast: zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssah?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

5. ast: zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssaš?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

6. ast: zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssu?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

18.7

1. ast: ɪndəmɪn addərk?
   t. dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
   ɪndəmɪn addəru?

2. ast: tɪlantɪnna mata bəsɪnt səat təňňah?
   t. ________________.

3. ast: zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssah?
   t. ________________.

4. ast: kəzziya bəhuala mɪn adərrəgk?
   t. ________________.

5. ast: k'ʊrsɪhɪn bəsɪnt səat bəllah?
   t. ________________.

6. ast: bunna t'ət't'ah?
   t. awon ________________.

18.8

1. ast: ɪndəmɪn addərš?
   t. dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
   ɪndəmɪn addəru?

2. ast: tɪlantɪnna mata bəsɪnt səat təňňaš?
   t. ________________.

3. ast: zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssaš?
   t. ________________.

4. ast: kəzziya bəhuala mɪn adərrəgš?
   t. ________________.

5. ast: k'ursɪšɪn bəsɪnt səat bəllaš?
   t. ________________.

6. ast: yəbɪrtukan č'ɪmmak'i t'ət't'aš?
   t. awon, ________________.

18.9

1. ast: ɪndəmɪn addəru?
t. dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
ɪndəmɪn addəru?

2. ast: tɪlantɪnna mata bəsɪnt səat təññu?
t. ______________________________.

3. ast: zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssu?
t. ______________________________.

4. ast: kəzziya bəhuala mɪn adərrəgu?
t. ______________________________.

5. ast: k'urs bəllu?
t. ______________________________.

6. ast: wətət t'ət't'u?
t. awon ________________________.

18.10

t.1: ɪndəmɪn addərk?
t.2: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
ɪndəmɪn addərš?
t.1: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
yət addərk?
t.2: ______________________________.

t.1: bəsɪnt səat təññah?
t.2: ______________________________.
t.1: bəsɪnt səat tənəssah?
t.2: ______________________________.

t.1: k'urs bəllah?
t.2: ______________________________.
t.1: k'urs yət bəllah?
t.2: ______________________________.

Model

1. kəmɪššɪtu bəhulətt səat altəññahum.
2. kəmɪššɪtu baratt səat altəññahɪm.
3. bəgize altəññašɪm.
4. bəgize altəññum.

Notes: al- -(ɪ)m* negative particles, prefix and suffix.

The negative suffix is -m after vowels
-ɪm after consonants.

18.11 Affirmative	Negative
1. ɪtege hotel addərku.	ɪtege hotel aladdərku.
2. kəmɪššɪtu bammɪst səat təññahu.	____________________.
3. kət'əwatu bəhulətt səat tənəssahu.	____________________.
4. fiten τat'τ'əbku.	____________________.
5. k'urs bəllahu.	____________________.
6. šay t'ət't'ahu.	____________________.

18.12 Affirmative	Negative
1. ras hotel addərk.	ras hotel aladdərkɪm.
2. kəmɪššɪtu bəsɪddɪst səat təññah.	____________________.
3. kət'əwatu band səat tənəssah.	____________________.
4. gəlahɪn tat't'əbk.	____________________.
5. k'urs bəllah.	____________________.
6. bunna bəwətət t'ət't'ah.	____________________.

---

* The negative particles are prefixed and suffixed to past tense forms with subject suffixes.

18.13

Affirmative	Negative
1. gənnət hotel addərš.	gənnət hotel aladdəršɪm.
2. bəgize təññaš.	______________________.
3. bət'əwat tənəssaš.	______________________.
4. ts'əguršɪn tat't'əbš.	______________________.
5. mɪsa bəllaš.	______________________.
6. t'əlla t'ət't'aš.	______________________.

18.14

Affirmative	Negative
1. ityop'p'ɪya hotel addəru.	ityop'p'ɪya hotel aladdərum.
2. bəgize təññu.	__________________________.
3. bət'əwat tənəssu.	__________________________.
4. t'ɪrswon tat't'əbu.	__________________________.
5. k'urswon bəhulətt səat bəllu.	__________________________.
6. bira t'ət't'u.	__________________________.

18.15

tɪlantɪnna mata šəwa hotel aladdərkum. kəmɪššɪtu bammɪst səat təkkul altəññahum. zare t'əwat band səat altənəssahum. k'ursen albəllahum, nəgər gɪn baratt səat bunna t'ət't'ahu.

1. ast: tɪlantɪnna mata šəwa hotel addərku?
t-w: a) yəlləm aladdərum.
b) yəlləm, tɪlantɪnna mata šəwa hotel aladdərum.

2. ast: bammɪst səat təkkul təññahu?
t-w: a) ________________.
b) ____.

3. ast: zare t'əwat band səat tənəssahu?
t-w: a) ________________.
b) ____.

4. ast: k'urs bəllahu?
t-w: a) ________________.
b) ____.

5. ast: bunna bəsost səat t'ət't'ahu?
t-w: a) ________________.
b) ____.

18,16

1. ast: ɪndəmɪn walk?
t. dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
ɪndəmɪn walu?

2. ast: tɪlantɪnna mata bəgize təññah?
t. a) yəlləm altəññahum.
b) yəlləm, tɪlantɪnna mata bəgize altəññahum.

3. ast: zare bət'əwat tənəssah?
t. a) yəlləm ____________.
b) yəlləm, ____.

4. ast: k'urs bəllah?
t. a) ____________________.
b) ____.

5. ast: bunna t'ət't'ah?
t. a) ____________________.
b) ____.

18.17

1. ast: ɪndəmɪn walš?
t. dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
ɪndəmɪn walu?

2. ast: tɪlantɪnna kəmɪššɪtu band səat təññaš?
t. a) yəlləm ____________.
b) yəlləm, ____.

3. ast: zare t'əwat band səat tənəssaš?
t. a) yəlləm ____________.
b) yəlləm, ____.

4. ast: lək'urs ŧɪbs ɪnk'ulal bəllaš?
t. a) yəlləm ____________.
b) ____.

5. ast: bunna bəwətət t'ət't'aš?
t. a) ____________________.
b) ____.

18.18

1. ast: ɪndəmɪn walu?
   t. dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
   ɪndəmɪn walu?

2. ast: tɪlantɪnna mata bəgize təññu?
   t. a) yəlləm __________.
   b) yəlləm, ______________________________.

3. ast: zare bət'əwat tənəssu?
   t. a) __________________.
   b) ______________________________.

4. ast: lək'urs t'ɪbs ɪnk'ulalɪnna dɪnnɪčč bəllu?
   t. a) __________________.
   b) ______________________________.

5. ast: zare t'əwat yəbɪrtukan č'ɪmmak'i t'ət't'u?
   t. a) __________________.
   b) ______________________________.

18.19 'awon' wəyɪmm 'yəlləm'.

1. ast: tɪlantɪnna kəmɪššɪtu band səat təññah?
   t. awon, kəmɪššɪtu band səat təññahu.

2. ast: zare bət'əwat tənəssaš?
   t. yəlləm bət'əwat altənəssahum.

3. ast: lək'urs t'ɪbs ɪnk'ulal bəllu?
   t. ______________________________.

4. ast: zare t'əwat wətət t'ət't'aš?
   t. ______________________________.

5. ast: t'əwat gəlahɪn tat't'əbk?
   t. ______________________________.

6. ast: lək'urs t'ɪbs ɪnk'ulalɪnna dɪnnɪčč bəllu?
   t. ______________________________.

18.20

t.1: ɪndəmɪn walš?
t.2: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
ɪndəmɪn walk?
t.1: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
yət addərš?
t.2: ______________________________.

t.1: tɪlantɪnna mata bəsɪnt səat təññaš?
t.2: ______________________________.

t.1: zare bət'əwat tənəssaš?
t.2: yəlləm, ________________________.

t.1: bəsɪnt səat tənəssaš?
t.2: ______________________________.

t.1: kəzziya bəhuala mɪn adərrəgš?
t.2: ______________________________.

t.1: k'urs bəllaš?
t.2: ______________________________.

t.1: k'ursɪšɪn yət bəllaš?
t.2: ______________________________.

t.1: yəbɪrtukan č'ɪmmak'i t'ət't'aš?
t.2: ______________________________.

t.1: mɪn t'ət't'aš?
t.2: ______________________________.

18.21

hagos: t'ena yɪst'ɪllɪñ, kəbbədə.

kəbbədə: t'ena yɪst'ɪllɪñ, sɪnt səat nəw?

hagos: ləsəbatt ɪrub gudday nəw. mɪnəw dəkmohal?
fitɪhɪnɪm altat't'əbkɪm.

kəbbədə: awon dəkmoññal.

hagos: yət addərk?

kəbbədə: ɪsɪrbet addərku.

hagos: ləmɪn?

kəbbədə: tɪnnɪš bira sɪlət'ət't'ahu.

hagos: ɪndet? *səkrəh nəbbərə*?

kəbbədə: bɪzu alt'ət't'ahum. *ɪne ɪnja*.

hagos: kəman gar nəbbərk?

kəbbədə: *bɪččayen nəbbərku*.

hagos: wəy gud! bəl tənəssa ɪnnɪhid, ɪrəft yasfəllɪgɪhal?

kəbbədə: awon ɪnnɪhid.

18.22

tɪlantɪnna ɪsɪrbet addərku. altəññahum. t'əwat tɪnnɪš təññahu. ɪnna bəsɪddɪst səat tənəssahu. gəlayen tat't'əbku. k'ursen albəllahum. hode bado nəbbərə.

ləhagos sɪlk dəwwəlku. hagos balɪnjəraye nəw.

k'alat

addərə	'he passed the night'
adərrəgə	'he did'
bado	'empty'
balɪnjəra	'friend'
bɪččayen nəbbərku	'I was alone'
dəkmohal	'you are tired' (masc.)
dəkmoññal	'I am tired'
fit	'face'
gəla	'body'
hod	'stomach'
ɪne ɪnja	'I don't know; I am not sure'
ɪsɪrbet	'prison'
k'urs	'breakfast'
mɪsa	'lunch'
səkrəh nəbbər	'you were drunk'
sɪlət'ət't'ahu	'because I drank'
tat't'əbə	'he washed himself'
tənəssa	'he got up'
təñña	'he slept'
t'ət't'a	'he drank'
t'ɪbs ɪnk'ulal	'fried egg'
t'ɪrs	'tooth'
wətət	'milk'
yəbɪrtukan č'ɪmmak'i	'orange squash; orange drink'
yasfəllɪgɪhall	'you need it' (masc. informal)

asra zət'ənəñña tımhırt

Model

1. təsfaye wədə təmaribet hedə.
2. gənnət wədə hakimbet hedəčč.
3. ato yohannıs wədə postabet hedu.

Notes:

1. hedə 'he went' (Citation Form).
2. wədə 'to', 'toward'.
3. Past tense subject markers (suffixes).

a)	-ə*	'he'
b)	-əčč	'she' with citation forms which end in /ə/
	-čč	'she' with citation forms which end in /a/
c)	-u**	'he/she' formal.

19.1 CITATION FORM -ə (ıssu)

1. hedə.	wədə təmaribet hedə.
2. təmarə.	amarıñña ____________________.
3. anəbbəbə.	dırsət ____________________.
4. ts'afə.	dəbdabbe ____________________.
5. astəmarə.	ıngliziñña ____________________.

____________________________ .

* The subject suffix for 'he' is zero (i.e. it is not overtly expressed) a) with verbs whose citation form ends in /-a/ e.g. təñña and b) with verbs whose last syllable of the citation form ends in a double consonant (long consonant) followed by /ə/ e.g. sət't'ə.

** The final vowel of citation forms is dropped before this suffix.

19.2 CITATION FORM

1. hedə.
2. təmarə.
3. anəbbəbə.
4. ts'afə.
5. astəmarə.

-əčč (ɪsswa)

wədə təmaribet hedəčč.
hisab ____________________.
gazet'a ____________________.
dɪrsət ____________________.
tarik ____________________.

19.3 CITATION FORM

1. hedə.
2. təmarə.
3. anəbbəbə.
4. ts'afu.
5. astəmarə.

-u (ɪssaččəw)

wədə təmaribet bəməkina hedu.
yəityop'p'ɪya tarik ________.
yətarik məts'ɪhaf ________.
bət'ɪk'ur səledaw lay ________.
yəityop'p'ɪya jiografi ________.

19.4

məsfɪn zare t'əwat band səat tənəssanna gəlawɪn tat't'əbə. kəzziya bəhuala wədə mɪgɪbbet hedənna k'ursun bəlla.

k'ursu bət'am t'ɪru nəbbərə. dabbo bək'ibenna yənk'ulal t'ɪbs bəlla. and bɪrč'č'ɪk'k'o yəbɪrtukan č'ɪmmak'inna hulətt sɪni bunna t'ət't'a.

kəzziya bəhuala bəhulətt səat wədə kɪfɪl hedənna amarɪñña təmarə. yamarɪñña astəmariw ato yohannɪs naččəw. ato yohannɪs bət'am t'ɪru astəmari naččəw.

1. ast: məsfɪn zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssa?
   t-w: ______________________________.

2. ast: kəzziya bəhuala mɪn adərrəgə?
   t-w: ______________________________.

3. ast: k'ursu ɪndet nəbbərə?
   t-w: ______________________________.

4. ast: lək'urs mɪn bəlla?
   t-w: ______________________________.

5. ast: mın t'ət't'a?
t-w: ____________________________________.

6. ast: kək'urs bəhuala mın adərrəgə?
t-w: ____________________________________.

7. ast: yamarıñña astəmariw sım man nəw?
t-w: ____________________________________.

8. ast: ato yohannıs t'ıru astəmari naččəw?
t-w: ____________________________________.

19.5

1. ast: zare t'əwat bəsınt səat tənəssah?
t. ____________________________________.

2. ast: wədə kıfıl bəsınt səat hedk?
t. ____________________________________.

3. ast: mın təmark?
t. ____________________________________.

4. ast: tımhırtu t'ıru nəbbərə?
t. ____________________________________.

5. ast: yastəmarih sım man nəw?
t. ____________________________________.

19.6

1. ast: zare t'əwat bəsınt səat tənəssaš?
t. ____________________________________.

2. ast: k'urs bəsınt səat bəllaš?
t. ____________________________________.

3. ast: kək'urs bəhuala mın adərrəgš?
t. ____________________________________.

4. ast: wədə kɪfɪl bəsɪnt səat hedš?
t. ______________________________.

5. ast: mɪn tɪmhɪrt təmarš?
t. ______________________________.

19.7

1. ast: zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssa?
t. ______________________________.

2. ast: k'urs bəsɪnt səat bəlla?
t. ______________________________.

3. ast: kəzziya bəhuala mɪn adərrəgə?
t. ______________________________.

4. ast: mɪn tɪmhɪrt təmarə?
t. ______________________________.

5. ast: zare dəbdabe ts'afə?
t. ______________________________.

6. ast: zare t'əwat gazət'a anəbbəbə?
t. ______________________________.

19.8

1. ast: zare t'əwat bəsɪnt səat tənəssačč?
t. ______________________________.

2. ast: k'urswan bəsɪnt səat bəllačč?
t. ______________________________.

3. ast: kəzziya bəhuala mɪn adərrəgəčč?
t. ______________________________.

4. ast: wədə kɪfɪl bəsɪnt səat hedəčč?
t. ______________________________.

19.9

t.1: zare t'əwat tımhırt nəbbərəh?
t.2: awon ______________________________.

t.1: wədə kıfıl bəsınt səat hedk?
t.2: ______________________________.

t.1: mın təmark?
t.2: ______________________________.

t.1: yəsayıns astəmarih man naččəw?
t.2: ______________________________.

t.1: t'ıru astəmari naččəw?
t.2: ______________________________.

Model

1. wədə kətəma bawtobus alhedəm.
2. məts'ıhaf algəzzaččım.
3. dəbdabbe allakum.

Notes:

1. b(ə)- 'by'
   bə- before a consonant and
   b- before a vowel.
2. al- -(ı)m negative particles.
3. Citation form
   hedə 'he went'
   gəzza 'he bought'
   lakə 'he sent'

19.10

Affirmative	Negative
1. bərrun kəffətə.	bərrun alkəffətəm.
2. məts'ıhafun wəwsədə.	______________________.
3. dəbdabbe ts'afə.	______________________.
4. k'urs bəlla.	______________________.

5. wədə kətəma hedə. ______________________.
6. ɪnglizɪñña astəmarə. ______________________.
7. gazet'a anəbbəbə. ______________________.
8. dəbdabbe lakə. ______________________.

19.11

Affirmative	Negative
1. məts'ɪhafun kəffətəčč.	məts'ɪhafun alkəffətəččɪm.
2. bərrun zəggačč.	______________________.
3. dəbdabbe ts'afəčč.	______________________.
4. wədə kɪfɪl hedəčč.	______________________.
5. sinima ayyəčč.	______________________.
6. bɪzu sərračč.	______________________.
7. telegram lakəčč.	______________________.
8. č'amma gəzzačč.	______________________.

19.12

Affirmative	Negative
1. bayroplan mət't'u.	bayroplan almət't'um.
2. radio səmmu.	______________________.
3. gərəd k'ət't'əru.	______________________.
4. sɪra fəlləgu.	______________________.
5. wagawɪn kəffəlu.	______________________.
6. sɪlk dəwwəlu.	______________________.
7. ček mənəzzəru.	______________________.
8. tarik astəmaru.	______________________.

19.13

tɪlantɪnna kəsəat bəhuala gənnət kabbatwa kəwəndɪmmwanna kəhɪtwa gar bəməkina wədə gəbəya hedəčč.

ɪhɪtwa and nəč'č' č'ammanna and k'əmis gəzzačč. wəndɪmmwa gənzəb alnəbbərəwɪm, sɪləzzih* mɪnɪmm** algəzzam. gənnətɪmm mɪnɪmm algəzzaččɪm.

---

* sɪləzzih 'for this reason' (literally: 'because of this')

** mɪnɪmm 'nothing',notice also the use of the double negative. mɪnɪmm algəzzaččɪm.

kəzziya bəhuala abbatwa wədə postabet hedunna ləwəndɪmmaččəw telegram laku.

kərat bəhuala abbatwa kənnatwa gar wədə sinimabet hedu. ɪhɪtwa muzik'a səmmačč, wəndɪmmwa gɪn bəgize təñña. gənnət dəgmo lakɪstwa dəbdabbe ts'afəčč.

1. ast: tɪlantɪnna kəsəat bəhuala gənnət wədet hedəčč?
   t-w: ______________________________.
2. ast: kəman gar hedəčč?
   t-w: ______________________________.
3. ast: ɪhɪtwa mɪn gəzzačč?
   t-w: ______________________________.
4. ast: wəndɪmmwa mɪn gəzza?
   t-w: ______________________________.
5. ast: gənnət mɪn gəzzačč?
   t-w: ______________________________.
6. ast: yəgənnət abbat mɪn adərrəgu?
   t-w: ______________________________.
7. ast: kərat bəhuala yəgənnət ɪhɪt mɪn adərrəgəčč?
   t-w: ______________________________.
8. ast: yəgənnət wəndɪmm wədə sinimabet hedə?
   t-w: ______________________________.
9. ast: gənnət kərat bəhuala mɪn adərrəgəčč?
   t-w: ______________________________.

19.14

1. ast: tɪlantɪnna k'ənu mɪndɪn nəbbərə?
   t-w: ______________________________.
2. ast: ayyəru ɪndet nəbbərə?
   t-w: ______________________________.

3. ast: tɪlantɪnna wədə bankbet hedk?
t-w: ______________________________.

4. ast: ček mənəzzərk?
t-w: ______________________________.

5. ast: tɪlantɪnna wədə postabet hedš?
t-w: ______________________________.

6. ast: dəbdabbe lakš?
t-w: yəlləm, ______________________.

7. ast: tɪlantɪnna wədə sinimabet hedu?
t-w: yəlləm, ______________________.

8. ast: sinima ayyu?
t-w: yəlləm, ______________________.

19.15

1. ast: yalləfəw ɪhud wədayroplan marəfiya hedk?
t. yəlləm, ______________________.

2. ast: kayroplan marəfiya bawtobus mət't'u?
t. yəlləm, ______________________.

3. ast: yalləfəw k'ɪdame wədə suk' hedš?
t. awon, ______________________.

4. ast: č'ammanna k'əmis gəzzaš?
t. yəlləm, ______________________.

5. ast: tɪlantɪnna wədə bankbet hedk?
t. awon, ______________________.

6. ast: ček mənəzzərk?
t. ______________________________.

7. ast: tɪlantɪnna mata radio səmmu?
t. yəlləm, ______________________.

8. ast: sinima ayyu?
t. awon, ______________________.

19.16

t.1: ɪndəmɪn aməššu?
t.2: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
ɪndəmɪn aməššəh?
t.1: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
t.2: gərəd k'ət't'əru?
t.1: awon, ______________________________.
t.2: bəsɪnt k'ət't'əru?
t.1: ______________________________________.

t.3: ɪndəmɪn aməššəš?
t.4: dəhna ɪgziabher yɪmməsgən.
ɪndəmɪn aməššəš?
t.3: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
agərš yət nəw?
t.4: agəre ______________________________.
t.3: məče mət't'aš?
t.4: ______________________________________.
t.3: bəmɪn mət't'aš?
t.4: ______________________________________.
t.3: yagərɪš ayyər ɪndet nəw?
t.4: ______________________________________.

t.5: ɪndəmɪn aməššəh?
t.6: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
ɪndəmɪn aməššəh?
t.5: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
kəyət agər mət't'ah?
t.6: ______________________________________.
t.5: kəyətɪññaw t'ək'lay gɪzat mət't'ah?
t.6: ______________________________________.
t.5: kətəmaw tɪllɪk' nəw?
t.6: ______________________________________.
t.5: bəkətəmaw wɪst' fabrikawočč allu?
t.6: ______________________________________.
t.5: yət'əklay gɪzatu hɪzb k'ut'ɪr mɪn yahɪl nəw?
t.6: ______________________________________.
t.5: yamerika hɪzb mɪn yahɪl nəw?
t.6: ______________________________________.

Model

1. bəjimma wɪst' hulətt amət norn.
2. baddis abəba wɪst' sost amət noraččɪhu.
3. bəityop'p'ɪya wɪst' and amət noru.

Notes:

1. norə 'he lived' (Citation Form).
2. Past tense subject markers (suffixes)

-n	'we'.
-aččɪhu	'you' (plural).
-u*	'they'.

19.17 CITATION FORM		-n (ɪñña)
1. norə	norn.	baddis abəba wɪst' norn.
2. k'oyyə	________.	hulətt amət ________.
3. təkərayyə	________.	t'ɪru bet ________.
4. asayyə	________.	betaččɪnɪn lato gɪrma ___.
5. təməlləsə	________.	kəhuləṫt amət bəhuala ___.
6. amət't'a	________.	bɪzu nəgəročč ________.

19.18 CITATION FORM		-aččɪhu (ɪnnantə)
1. norə	noraččɪhu.	basməra wɪst' noraččɪhu.
2. wəssədə	________.	šant'aččɪhun ________.
3. təkərayyə	________.	t'ɪllɪk' bet ________.
4. gəzza	________.	yəbet ɪk'a ________.
5. gabbəzə	________.	direktərun ________.
6. tənaggərə	________.	bamarɪñña ________.

---

* The final vowel of citation forms is dropped before this suffix.

19.19 CITATION FORM

-u (ɪnnəssu)

1. norə	noru.	baddis abəba wɪst' hulətt amət noru.
2. təkərayyə	________.	bet ________________________.
3. k'ət't'ərə	________.	gərəd ________________________.
4. gəzza	________.	yəbet ɪk'a ________________________.
5. gabbəzə	________.	dirəktərun ________________________.
6. təməlləsə	________.	kəhulətt amət bəhuala ________.

19.20

ɪnenna guaddəññaye basra zət'əñ məto hamsa sost amətə mɪhrət lətɪmhɪrt wədamerika mət't'an. bamerika wɪst' bəNew York kətəma hulətt amət norn. təmaribetaččɪn at'əgəb and bet təkərayyən. kirayum bəwər səba bɪrr nəbbərə.

and k'ən guaddəññoččaččɪnɪn lərat gabbəzn. lərat yədoro wət'ɪnna yatkɪlt wət' sərran. ɪrat kəbəllan bəhuala yəityop'p'ɪya muzik'a səmman. guaddəññoččaččɪn bət'am dəss alaččəw*. ɪññam dəssalən**

1. ast: ɪnenna guaddəññaye wədamerika bəsɪnt amətə mɪhrət hedn?
   t-w: ____.
2. ast: bəyətɪññaw kətəma norn?
   t-w: ____.
3. ast: sɪnt amət norn?
   t-w: ____.
4. ast: bet yət təkərayyən?
   t-w: ____.
5. ast: kirayu sɪnt nəbbərə?
   t-w: ____.
6. ast: lərat mɪn sərran?
   t-w: ____.
7. ast: ɪrat kəbəllan bəhuala mɪn adərrəgn?
   t-w: ____.

---

* dəssalə - with object makers (suffixes) 'I am happy'...etc.
dəssalaččəw - 'they are happy'/'they were happy'

** dəssaləñ - 'I am happy'/I was happy'
dəssaləh - 'you are happy'/'you were happy'
dəssalən - 'we are happy'/'we were happy'

19.21

1. ast: kand amət bəfit yət nork?
   t. ____________________.
   ast: wədəzzih məče mət't'ah?
   t. ____________________.

2. ast: kand amət bəfit yət norš?
   t. ____________________.
   ast: wədəzzih məče mət't'aš?
   t. ____________________.

3. ast: kand amət bəfit yət noru?
   t. ____________________.
   ast: wədəzzih məče mət't'u?
   t. ____________________.

4. ast: balləfəw amət yət noraččɪhu?
   t. ____________________.
   ast: wədəzzih məče mət't'aččɪhu?
   t. ____________________.

5. ast: balləfəw amət yət norə?
   t. ____________________.
   ast: wədəzzih məče mət't'a?
   t. ____________________.

6. ast: balləfəw amət yət norəčč?
   t. ____________________.
   ast: wədəzzih məče mət't'ačč?
   t. ____________________.

19.22

basra zət'əñ məto səlasa ammɪst amətə mɪhrət təwəllədku. ahun haya sost amete nəw. bəsɪddɪst amete andəñña dərəja tɪmhɪrtbet gəbbahu. basra aratt amete yandəñña dərəjan tɪmhɪrt č'ərrəsku. basra ammɪst amete hulətəñña dərəja tɪmhɪrtbet gəbbahu. basra sɪmmɪnt amete yəhuləttəñña dərəjan tɪmhɪrt č'ərrəsku. kəzziya bəhuala kolej gəbbahu. bəkolej wɪst' yastəmarinnət tɪmhɪrt təmarku. basra zət'əñ məto hamsa səbatt amətə mɪhrət yə B.A. digri tək'əbbəlku. ahun, bək'ədamawi haylə sɪlase tɪmhɪrtbet yəsayɪnsɪnna yəhisab astəmari nəñ.

1. ast: bəsɪnt amətə mɪhrət təwəllədk?
t. ____________________.

2. ast: ahun, sɪnt amətɪh nəw?
t. ____________________.

3. ast: andəñña dərəja tɪmhɪrtbet bəsɪnt amətɪh gəbbah?
t. ____________________.

4. ast: yandəñña dərəjan tɪmhɪrt bəsɪnt amətɪh č'ərrəsk?
t. ____________________.

5. ast: huləttəñña dərəja tɪmhɪrtbet bəsɪnt amətɪh gəbbah?
t. ____________________.

6. ast: bəsɪnt amətə mɪhrət č'ərrəsk?
t. ____________________.

7. ast: kolej bəsɪnt amətə mɪhrət gəbbah?
t. ____________________.

8. ast: bəsɪnt amətə mɪhrət č'ərrəsk?
t. ____________________.

9. ast: ahun sɪrah mɪndɪn nəw?
t. ____________________.

19.23

1. ast: bəsɪnt amətə mɪhrət təwəllədš?
t. ____________________.

2. ast: ahun sɪnt amətɪš nəw?
t. ____________________.

3. ast: bəsɪnt amətɪš tɪmhɪrt jəmmərš?
t. ____________________.

4. ast: bəsɪnt amətɪš č'ərrəš?
t. ____________________.

5. ast: bəsɪnt amətɪš hulətteñña dərəja tɪmhɪrtbet gəbbaš?
t. ______________________________.

6. ast: bəsɪnt amətə mɪhrət č'ərrəsš?
t. ______________________________

7. ast: kolej bəsɪnt amətə mɪhrət gəbbaš?
t. ______________________________.

8. ast: mɪn at'ənnaš?
t. ______________________________.

9. ast: ahun sɪraš mɪndɪn nəw?
t. ______________________________.

Model

1. wədə kətəma hedku. sinima ayyəhu.
2. wədə kətəma hedkunna sinima ayyəhu.

Notes: -(ɪ)nna 'and' after consonants and vowels respectively.

19.24

1. ast: wədə kətəma hedku. sinima ayyəhu.
t-w: wədə kətəma hedkunna sinima ayyəhu.

2. ast: wədə bete hedku. bəgize təññahu.
t-w: ______________________________.

3. ast: bərrun kəffətk. wədə wɪč'č' wət't'ah.
t-w: ______________________________.

4. ast: sɪlk dəwwəlš. səatun t'əyyək'š.
t-w: ______________________________.

5. ast: wədə bankbet hedu. ček mənəzzəru.
t-w: ______________________________.

6. ast: k'urs bəlla. wədə kıfıl hedə.
t. ______________________________.

7. ast: wədə suk' hedəčč. dəbtər gəzzačč.
t. ______________________________.

8. ast: sinima ayyən. bawtobus təməlləsn.
t. ______________________________.

9. ast: sıraččıhun č'ərrəsaččıhu. tolo mət't'aččıhu.
t. ______________________________.

10. ast: bəgize təññu. bət'əwat tənəssu.
t. ______________________________.

Model

1. tılantınna sinima alayyənım.
2. bəityop'p'ıya wıst' hulətt amət alnoraččıhum.
3. direktərun lərat algabbəzum.

Note: al- -(ı)m negative particles, prefixed and suffixed to past tense forms.

19.25

Affirmative	Negative
1. baddis abəba wıst' norn.	baddis abəba wıst' alnornım.
2. hulətt amət k'oyyən.	______________________.
3. t'ıru bet təkərayyən.	______________________.
4. betaččının lato gırma asayyən.	______________________.
5. kəhulətt amət bəhuala təməlləsn.	______________________.
6. bızu nəgəročč amət't'an.	______________________.

19.26

Affirmative	Negative
1. basməra wıst' noraččıhu.	basməra wıst' alnoraččıhum.
2. šant'aččıhun wəssədaččıhu.	______________________.
3. tıllık' bet təkərayyaččıhu.	______________________.
4. yəbet ık'a gəzzaččıhu.	______________________.
5. direktərun gabbəzaččıhu.	______________________.
6. bamarıñña tənaggəraččıhu.	______________________.

19.27

	Affirmative	Negative
1.	baddis abəba wɪst' hulətt amət noru	baddis abəba wɪst' hulətt amət alnorum.
2.	bet təkərayyu.	____________________________.
3.	gərəd k'ət't'əru.	____________________________.
4.	yəbet ɪk'a gəzzu.	____________________________.
5.	ato gɪrman gabbəzu.	____________________________.
6.	kəhulətt amət bəhuala təməlləsu.	____________________________.

19.28

tɪlantɪnna bəal nəbbərə. wədə tɪmhɪrtbet alhednɪm. məsfɪnɪnna ɪne kəsəat bəhuala wədə sinimabet hedn. gənnətɪnna zəwditu yətɪmm* alhedum. tɪmhɪrtbet walu. getahunɪnna təsfaye wədə tərara hedu. ɪnnəssu sinima alayyum.

1. ast: tɪlantɪnna mɪndɪn nəbbərə?
   t-w: ________________________________.
2. ast: tɪlantɪnna wədə tɪmhɪrtbet hedn?
   t-w: ________________________________.
3. ast: məsfɪnɪnna ɪne wədə tɪmhɪrtbet hedn?
   t-w: ________________________________.
4. ast: gənnətɪnna zəwditu wədə sinima hedu?
   t-w: ________________________________.
5. ast: getahunɪnna təsfaye sinima ayyu?
   t-w: ________________________________.
6. ast: məsfɪnɪnna ɪne wədet hedn?
   t-w: ________________________________.
7. ast: gənnətɪnna zəwditu wədet hedu?
   t-w: ________________________________.
8. ast: getahunɪnna təsfaye wədet hedu?
   t-w: ________________________________.

---

* yətɪmm - 'nowhere' (note the double negative).

19.29

1. ast: tɪlantɪnna sinima ayyaččɪhu?
t-w: yəlləm tɪlantɪnna sinima alayyənɪm.

2. ast: tɪlantɪnna mata radio səmmaččɪhu?
t-w: yəlləm, ______________________________.

3. ast: bəityop'p'ɪya wɪst' hulətt amət noraččɪhu?
t-w: ______________________________________.

4. ast: tɪllɪk' bet təkərayyaččɪhu?
t-w: ______________________________________.

5. ast: fərəsočč gəzzu?
t-w: yəlləm, ______________________________.

6. ast: gərəd k'ət't'əru?
t-w: ______________________________________.

7. ast: ləguaddəññoččaččɪhu dəbdabbe ts'afaččɪhu?
t-w: ______________________________________.

8. ast: gənnətɪnna zəwditu tɪlantɪnna ẃədə betəkrɪstiyan hedu?
t-w: yəlləm, ______________________________.

19.30

abbat: tılant kəsəat bəhuala yət nəbbərk?
lıj: addis kətəma nəbbərku.
abbat: addis kətəma mın adərrək?
lıj: məjəmmərıya bankbet hedkunna gənzəb
mənəzzərku. bəhaula wədə postabet hedkunna
ləwəndımme dəbdabbe laku.
abbat: wədə təmaribet bəsınt səat hedk?
lıj: alhedkum. gize alnəbbərəñım.
abbat: ındet?
lıj: dəbdabbe kəlaku bəhuala wədə bıherawi
məts'ahıftbet hedkunna and asdəsačč
məts'ıhaf anəbəbku.
abbat: kəzziya bəhualas?
lıj: kəzziya bəhuala wədə bet təməlləsku.
abbat: bəsınt səat təməlləsk?
lıj: səat alayyəhum.
abbat: lətılantınna gıd yəlləm. nəgər gın huləttəñña
bəmınımm mıkniyat kətəmaribet ındatık'ər.
lıj: məts'ıhaftbet ləməhedım?
abbat: məts'ıhaftbet ləməhedım, awon.
lıj: ıšši abbate, tazzaž nəñ.

19.31 dırsət

kətılantınna wədya ıhud nəbbərə. ıhud bızu at'ənahu. wədə bətəkrıstyan alhedkum. kət'ınatım lela bızu nəggər adərrəku. ləmısalle kəsəat bəhuala ıhıten wədə sinima wəssədku. kəzzıya bəhuala wədə betaččın ıngıdočč mət't'u. lənəssum yatakılt botaččının asayyəhu. ınnəssum dəss alaččəw. sıləzzih, yalləfəw ıhud ləne ıhud alnəbbərəm.

k'alat

amət't'a	'he brought'
anəbbəbə	'he read'
asayyə	'he showed'
astəmarə	'he taught'
ayyə	'he saw'
bəmınımm mıknıyat	'for any reason'
čək	'check'
dabbo bək'ibe	'bread with butter'
dəss alaččəw	'they were happy'
dəss alən	'we were happy'
fabrika	'factory'
fəlləgə	'he wanted; looked for'
gabbəzə	'he invited'
gəzza	'he bought'
gize alnəbbərəňım	'I did not have time'
gıd yəlləm	'it doesn't matter'
hedə	'he went'
ırat	'dinner'
kəffələ	'he paid'
kəffətə	'he opened'
kəyətıňňaw	'from which one'
k'ət't'ərə	'he hired; employed'
k'oyyə	'he stayed; waited for'
lakə	'he sent'
məjəmmırya	'first; first of all'
mənəzzərə	'he cashed; changed money'
mət't'a	'he came'
mın yahıl nəw?	'how much is it?'(about how much is it?)
muzik'a	'music'
norə	'he lived'

šant'a	'suit-case'
səmma	'he heard'
sɪləzzih	'therefore; as a result'
tazzaž nən̆	'I'm obedient'
təkərayyə	'he rented'
təmarə	'he learned; studied'
təməlləsə	'he returned; he came back'
tənaggərə	'he spoke'
t'ək'lay gɪzat	'Province'
ts'afə	'he wrote'
wəssədə	'he took'
yatakɪlt bota	'garden'

təč'əmmari k'alat

gəddələ	'he killed'
gəlləts'ə	'he explained'
b̯əgɪlts'	'clearly'
gɪlts'	'clear'
gɪbža	'invitation; party'
gorəbet	'neighbour'
kɪbrit	'matches'
kɪfu	'mean; bad'
k'ərrəbə	'he approached; he came near'
k'əzək'k'əzə	'it became cold'
k'il	'fool'
k'ɪnnaš	'discount'

hayañña tɪmhɪrt

kɪllǝsa

(Unit 4)

1. Past of 'have' with object markers

stem: nǝbbǝr(ǝ) 'there was'

A) With a singular noun

	1.	nǝbbǝrǝñ	'I had' (literally 'there was to me')
	2.	nǝbbǝrǝh	'you had' sing/masc. informal
		nǝbbǝrǝš	'you had' sing/fem. informal
Singular		nǝbbǝrwot	'you had' sing/masc./fem. formal
	3.	nǝbbǝrǝw	'he had'
		nǝbbǝrat	'she had'
		nǝbbǝraččǝw	'he/she had' formal
	4.	nǝbbǝrǝn	'we had'
plural		nǝbbǝraččɪhu	'you had' plural
		nǝbbǝraččǝw	'they had'

Exercise

1. Make a list of the object suffixes.
2. Compare these with the subject suffixes.
3. Make ten sentences with the past of 'have'.

Examples:

1. addis mǝkina nǝbbǝrǝñ.
2. bɪzu gize nǝbbǝraččɪhu.

Past of 'have' with object markers (cont.)

stem: nǝbbǝru 'there were'

B) With Plural nouns

1.	nəbbəruñ	'I had' (literally 'there were to me')
2.	nəbbəruh	'you had' sing/masc. informal
	nəbbəruš	'you had' sing/fem. informal
	nəbbəruwot	'you had' sing/masc.fem. formal
3.	nəbbərut	'he had'
	nəbbəruat	'she had'
	nəbbəruaččəw	'he/she had'
4.	nəbbərun	'we had'
	nəbbəruaččɪhu	'you had' plural
	nəbbəruaččəw	'they had'

Exercise

1. Compare these suffixes with the suffixes used with nəbbər(ə)-. What do you notice about the third person he?
2. Make ten sentences with the past of 'have' in the plural.

Examples:

1. bɪzu məts'ɪhafočč nəbbəruñ.
2. sost fərəsočč nəbbəruaččəw.

2. Negative

Negative particles /al- -(ɪ)m/

	With singular nouns			With plural nouns	
	1.	alnəbbərəññɪm		1.	alnəbbəruññɪm.
	2.	alnəbbərəhɪm		2.	________________.
		alnəbbərəšɪm			________________.
Sing.		alnəbbərwotɪm	Sing.		________________.
	3.	alnəbbərəwɪm		3.	________________.
		alnəbbəratɪm			________________.
		alnəbbəraččəwɪm			________________.
	4.	alnəbbərənɪm		4.	________________.
Pl.		alnəbbəraččɪhum	Pl.		________________.
		alnəbbəraččəwɪm			________________.

Exercise Covert the following sentences into the negative.

1. yəhɪsab məts'ɪhaf nəbbərəñ. yəhɪsab məts'ɪhaf alnəbbərəññɪm.
2. bɪzu guaddəññočč nəbbəruññ. ______________________________.
3. bɪzu gize nəbbərəh. ______________________________.
4. bulətt məkinawočč nəbbəruš. ______________________________.
5. haya təmariwočč nəbbəruwot. ______________________________.
6. k'ət'əro nəbbərəw. ______________________________.
7. sost fərəsočč nəbbərut. ______________________________.
8. yamarɪñña məts'ɪhaf nəbbərat. ______________________________.
9. t'ɪru zəbəñña nəbbəraččəw. ______________________________.
10. gərəd nəbbəraččɪhu. ______________________________.

3. Memorize the following dialogue

bəsuk' wɪst'

ato dawit: t'ena yɪst'ɪllɪñ.
baləsuk': t'ena yɪst'ɪllɪñ.

ato dawit: ɪbakkɪwo šəmiz ləməgzat ɪfəllɪgalləhu.
baləsuk': k'ut'rwo sɪnt nəw?

ato dawit: k'ut're asra ammɪst təkkul nəw.
baləsuk': mɪn aynət šəmiz yɪfəllɪgallu?

ato dawit: nəč'č' šəmiz ɪfəllɪgalləhu.
baləsuk': ɪnnəzzih t'ɪru šəmizočč naččəw.

ato dawit: wagaččəw sɪnt nəw?
baləsuk': yɪh assɪr bɪrr nəw. yɪhɪññaw asra hulətt bɪrr nəw. yətɪññawɪn yɪfəllɪgallu?

ato dawit: yɪhɪnnɪn ɪfəllɪgalləhu.
yəməč'ərrəšaw waga sɪnt nəw?

baləsuk': yəməč'ərrəšaw waga zət'əñ bɪrr nəw.

ato dawit: məlkam, ɪwəsdəwalləhu.
gənzəbu yɪhəwɪnna.

baləsuk': ɪgziabher yɪst'ɪllɪñ.

ato dawit: abro yɪst'ən.

4. Past Tense Personal Markers (subject suffixes)

Singular	1.	-hu,	-ku	'I'
	2.	-h,	-k	'you' sing/masc. informal
			-š	'you' sing/fem. informal
			-u	'you' sing/masc/fem. formal
	3.	-ə,	-0 (zero)	'he'
		-(ə)čč,		'she'
			-u	'he/she' formal
Plural	4.		-n	'we'
	5.		-(a)ččɪhu	'you' plural
	6.		-u	'they'

Exercise 1 Compare these subject suffixes with the object suffixes used with nəw, verb 'to be' - allə, verb 'to have' or nəbbərə - past of verb 'to have'.

a) Which of the suffixes are similar?

b) Which of the suffixes are different?

Exercise 2

a) Female student:

Tell the class what you did yesterday using the following verbs:

1. addərə
2. təññа
3. tənəssa
4. tat't'əbə
5. bəlla
6. t'ət't'a

b) Student 2:

Tell the class what she did yesterday.

c) Male student:

Tell the class what you did last Friday using the following verbs:

1. bəlla
2. hedə
3. təmarə
4. ts'afə
5. lakə
6. ayyə

d) Student 4:

Tell the class what he did last Friday.

Exercise 3 Relate your autobiography to the class.

Tell where and when you were born, when and where you went to school, (elementary, secondary, college), when you finished school, got married, and started work. And also what you plan to do in the future. Use the following verbs and others you need:

1. təwəllədə
2. gəbba
3. č'ərrəsə
4. agəbba
5. jəmmərə
6. təmarə

5. Negative Particles with Past Tense

al- -(ɪ)m

Other negatives

yət	'where'	yətɪmm	'nowhere'
mɪn	'what'	mɪnɪmm	'nothing'
man	'who'	mannɪnn	'no one'
məče	'when'	məčemm	'never'

Note: The above negative words are used with negative verbs.

Exercise 1 Change the sentences on the left into negatives.

1. ɪtege hotel addərku. ɪtege hotel aladdərkum.
2. kəmɪššɪtu bəhulətt səat təññah. ______________.
3. t'əwat band səat tənəssaš. ______________.
4. gəlawon bəhulətt səat tat't'əbu. ______________.
5. k'ursun bəhulətt səat təkkul bəlla. ______________.
6. lək'urswa yəbɪrtukan č'ɪmmak'i t'ət't'ačč. ______________.
7. bəsost səat wədə biro hedu. ______________.
8. yamarɪñña gazet'a anəbbəbn. ______________.
9. bamarɪñña dɪrsət ts'afaččɪhu. ______________.

Exercise 2 Use the following negative words in sentences of your own:

yətɪmm
mannɪmm
mɪnɪmm
məčemm

Examples:

1. tɪlantɪnna yətɪmm alhedkum.
2. mannɪmm almət't'am.

6. Compound verbs.

a) With subject suffixes

k'uč'č'-alə	'he sat'	k'uč'č'-alku	'I sat'
zɪmm-alə	'he kept silent'	zɪmm-alku	'I kept silent'

b) With object suffixes

dəss-alə	'he is/was happy'	dəss-aləñ	'I am/was happy'

c) *Other verbs which always take object suffixes

Citation Form		
rabə	rabəñ	'I am hungry.'
t'əmma	t'əmmañ	'I am thirsty.'
dəkkəmə	dəkkəməñ	'I am tired.'
məssələ	məssələñ	'It seemed to me.'
amməmə	amməməñ	'I am sick.'
gəbba	gəbbañ	'I understand/understood.'
asfəlləgə	asfəlləgəñ	'I needed.'
mok'ə	mok'əñ	'I am hot.' (I feel hot)
bərrədə	bərrədəñ	'I am cold.' (I feel cold)

Exercise 1 Make ten sentences with each one of the compound verbs and the impersonal verbs in the affirmative. Use different personal endings (subject and object suffixes)

Examples:

1. astəmariw bəwəmbəru lay k'uč'č'-alə.
2. zare bət'am dəkkəməñ.

Exercise 2 Make ten sentences with each one of the compound verbs and the impersonal verbs in the negative. Use different personal endings (subject and object suffixes).

Examples:

1. astəmariw bəwəmbəru lay k'uč'č'-alaləm.
2. zare bət'am aldəkkəməññɪm.

7. Conjunction with Past Tense

-(ɪ)nna 'and'

---

*These verbs and others are called impersonal verbs, because the subject is it. Literally the forms with the object suffixes mean 'It made me hungry,' 'It made me thirsty'...etc.

Exercise   Connect the following sentences by using -(ɪ)nna. Follow the example.

1. fiten tat't'əbku. k'ursen bəllahu.
   fiten tat't'əbkunna k'ursen bəllahu.

2. k'ursun bəlla. wədə təmaribet hedə.
   ______________________________.

3. wədə kətəma hedəčč. sinima ayyəčč.
   ______________________________.

4. č'amma gəzzaš. wədə postabet hedš.
   ______________________________.

5. dəbdabbe ts'afk. lədirektəru sət't'əh.
   ______________________________.

6. mɪsaččɪnɪn bəllan. bira t'ət't'an.
   ______________________________.

7. bət'əwat hedaččɪhu. mata təməlləsaččɪhu.
   ______________________________.

8. mɪsaččəwɪn bəllu. sɪraččəwɪn k'ət't'əlu.
   ______________________________.

haya andəñña tımhırt

Model

1. məts'ıhafun ıwəsdalləhu.
2. məts'ıhafun ıfəllıgalləhu.

Notes: 1) Present tense subject markers (affixes)

ı- -alləhu 'I' prefixed and suffixed to present* tense stems of verbs.

2) Present tense stems

Citation Form	Stem
a) wəssədə	-wəsd-
b) fəlləgə	-fəllıg-

---

* Present tense is used here to mean simple present, continuous present and future present.

Example: ıwəsdalləhu 'I take', 'I am taking', I shall take'.

Notes: 1) Amharic verbs are classified according to the number of syllables the citation forms have.

Thus we have:

quadri-syllabic verbs such as mənəzzərə.
tri-syllabic verb such as wəssədə.
di-syllabic verb such as bəlla.

2) Both /wəssədə/ and /fəlləgə/ are tri-syllabic verbs, however, their present tense stems are different, i.e. /wəssədə/ becomes -wəsd- and /fəlləgə/ becomes -fəllıg- because /wəssədə/ is a type 'A' verb and /fəlləgə/ is a type 'B' verb.

Most classes of verbs have type 'A' and 'B'.

21.1 Say type 'A' or type 'B'.

1. mətsʼɪhafun ɪwəsdalləhu. type 'A'.
2. awtobus ɪtʼəbbɪkʼalləhu. type 'B'.
3. gərəd ɪkʼətʼralləhu. ________.
4. ato yohannɪsɪn ɪtʼəyyɪkʼalləhu. ________.
5. sɪrayen basra hulətt səat
   ɪčʼərrɪsalləhu. ________.
6. məskotun ɪkəftalləhu. ________.
7. kɪflen ɪtʼərgalləhu. ________.
8. sɪra ɪfəllɪgalləhu. ________.

21.2 Type 'A' and type 'B' verbs.

A. Type 'A' verbs

Citation Form	Short Present*	Compound Present**
1. wəssədə	ɪwəsd	mətsʼɪhafun ɪwəsdalləhu.
2. kəffətə	ɪkəft	məskotun ____________.
3. kʼətʼtʼərə	______	gərəd ________________.
4. dərrəsə	______	bəsəatu ______________.
5. nəggərə	______	wərewɪn ləguadəññaye___.
6. tʼərrəgə	______	tʼərəpʼpʼezayen _______.
7. ləbbəsə	______	addisun lɪbsen ________.
8. kəffələ	______	yəbetun kiray _________.

B. Type 'B' verbs

1. fəlləgə	ɪfəllɪg	mɪsa ɪfəllɪgalləhu.
2. jəmmərə	_______	nəgə sɪra ____________.
3. čʼərrəsə	_______	sɪrayen bəsəbatt səat__.
4. dəwwələ	_______	labbate sɪlk __________.
5. tʼəyyəkʼə	_______	sɪlə ityopʼpʼɪya ______.
6. məlləsə	_______	məkinawɪn ləbaləbetu___.
7. čʼəmmərə	_______	bəbunnaye wɪstʼ sɪkuar_.
8. kʼolləfə	_______	hulgize kɪflen ________.

---

* The short present form is the present tense form without -alləhu.

** The present tense form with both prefix and suffix is called compound present.

Model

1. məkinawɪn alwəsdɪm.
2. bunna bəwətət alfəllɪgɪm.

Notes: Negative particles.

al- -(ɪ)m prefixed and suffixed to the short present.

21.3 Type 'A' and type 'B' verbs

A. Type 'A' verbs

Citation Form	al- -(ɪ)m
1. wəssədə	məts'ɪhafun alwəsdɪm.
2. kəffətə	məskotun ________________.
3. k'ət't'ərə	gərəd ________________.
4. dərrəsə	bəsəatu ________________.
5. nəggərə	wərewɪn ləguadəññaye ________.
6. t'ərrəgə	kɪflen ________________.
7. ləbbəsə	šurrab ________________.
8. kəffələ	ɪdayen ________________.

B. Type 'B' verbs

1. fəlləgə	bunna alfəllɪgɪm.
2. jəmmərə	nəgə sɪra ________________.
3. č'ərrəsə	sɪrayen tolo ________________.
4. dəwwələ	labbate sɪlk ________________.
5. t'əyyək'ə	bəmmimət'aw sammɪnt zəmədoččen ________.
6. məlləsə	kəbbadun t'ɪyyak'e ________.
7. č'əmmərə	bəbunnaw wɪst' wətət ________.
8. k'olləfə	tɪllɪk'un sat'ɪn ________.

21.4	Affirmative	Negative
1.	məskotun ɪt'ərgalləhu.	məskotun alt'ərgɪm.
2.	wət'bet ɪk'ət'ralləhu.	______________________.
3.	yəbetun kiray ɪkəflalləhu.	______________________.
4.	šay ɪfəllɪgalləhu.	______________________.
5.	bəhulətt səat ɪdərsalləhu.	______________________.
6.	dirəktərun ɪt'əyyɪk'alləhu.	______________________.
7.	tɪmhɪrtun ɪgəlts'alləhu.	______________________.
8.	wərewɪn lətəmariwočču ɪnəgralləhu.	______________________.
9.	addisun kabbortayen ɪləbsalləhu.	______________________.
10.	məkinahɪn kand səat bəhuala ɪmməlɪsalləhu.	______________________.
11.	astəmariwɪn t'ɪyyak'ewočč ɪt'əyyɪk'alləhu.	______________________.
12.	məts'ɪhafoččen wədə kɪfɪl ɪwəsdalləhu.	______________________.
13.	ləbetəsəbočče sɪlk ɪdəwwɪlalləhu.	______________________.
14.	mɪsayen lɪkk bəsɪddɪst səat ɪč'ərrɪsalləhu.	______________________.
15.	bəbunnaye wɪst' bɪzu sɪkkuar ɪč'əmmɪralləhu.	______________________.
16.	kəsəat bəhuala t'ɪnaten ɪjəmmɪralləhu.	______________________.

Model
1. bunna tɪwəddalləh.
2. bunna bəwətət tɪt'ət't'alləh.
3. mɪsa tɪbəlalləh.

Notes: 1. Present tense subject markers.

t(ɪ)- -(a)lləh* 'you' sing/masc/informal, prefixed and suffixed to the present tense stem.

2. Present tense stem.

Citation form		stem
a) wəddədə**		-wədd-
b) t'ət't'a***	(type B)	-t'ət't'a-
c) bəlla	(type A)	-bəla-

---

* The personal suffixes are -lləhu, -lləh...etc., after stems which end in a vowel.

** Verbs like wəddədə whose second consonant is the same as their 3rd form their present by dropping everything after the double cons.

*** With verbs whose final vowel of the citation form is /-a/, the vowel is retained in the present tense stem.

21.5

Citation Form	Short Present (antə)	Compound Present
1. wəddədə	tɪwədd	bira tɪwəddalləh.
2. k'əddədə	__________	wərək'ətun ______________.
3. bəlla	__________	mɪsa ______________.
4. t'ət't'a	__________	t'əlla ______________.
5. gəzza	__________	šəmiz ______________.
6. mət't'a	__________	bayroplan ______________.
7. səmma	__________	radio ______________.
8. təñña	__________	band səat ______________.
9. sət't'ə	__________	dəbdabbewɪn ləpostəññaw_.
10. hedə	__________	kəsəat bəhuala wədə gəbəya ______________.
11. norə	__________	baddis abəba wɪst' sɪnt amət ______________.
12. gəbba	__________	bəsost səat sɪra ________.

21.6

1. ast: məts'ɪhafun tɪwəsdalləh?
   t. a) awon ɪwəsdalləhu.
   b) awon, məts'ɪhafun ɪwəsdalləhu.

2. ast: məskotun tɪkəftalləh?
   t. a) awon ________________.
   b) awon, ____.

3. ast: nəgə sɪra tɪjəmmɪralləh?
   t. a) ________________________.
   b) ____.

4. ast: labbatɪh sɪlk tɪdəwwɪlalləh?
   t. a) ________________________.
   b) ____.

5. ast: amarɪñña tɪwəddalləh?
   t. a) ________________________.
   b) ____.

6. ast: hulgize mata mata radio tɪsəmalləh?
   t. a) ________________________.
   b) ____.

7. ast: hulgize mata mata band səat tɪtəññalləh?
t. a) ____________________.
b) ____.

8. ast: bəməskərəm wər wədə ityop'p'ɪya tɪhedalləh?
t. a) ____________________.
b) ____.

9. ast: dəbdabbewɪn lədirektəru tɪsət'alləh?
t. a) ____________________.
b) ____.

10. ast: wədə gəbəya bəgrɪh tɪhedalləh?
t. a) ____________________.
b) ____.

11. ast: kəbetəsəbɪh gar tɪnoralləh?
t. a) ____________________.
b) ____.

12. ast: kəguadəññah gar sinima tɪgəballəh?
t. a) ____________________.
b) ____.

21.7

t.1: dəbdabbewɪn lastəmariw tɪsət'alləh?
t.2: a) awon ɪsət'alləhu.
b) awon , dəbdabbewɪn lastəmariw ɪsət'alləhu.

t.2: məkinawɪn lato gɪrma tɪšət'allə?
t.3: a) awon ____________________.
b) awon, ________________________________.

t.3: wədə ityop'p'ɪya bəməskərəm tɪhedalləh?
t.4: a) awon ______________.
b) awon, ______________________________________.

t.4: bəityop'p'ɪya wɪst' hulətt amət tɪk'oyyalləh?
t.5: a) awon ______________.
b) awon, ______________________________________.

t.5: kəsəat bəhuala sinima tayalləh?
t.6: a) awon ______________.
b) awon, ______________________________________.

t.6: addis gərəd tɪk'ət'ralləh?
t.7: a) awon ______________.
b) awon, ______________________________________.

t.7: ləguaddəññah sɪlk tɪdəwwɪlalləh?
t.8: a) awon ______________.
b) awon, ______________________________________.

Model

1. bunna atwəddɪm.
2. wədə sinimabet athedɪm.

Notes:

Negative particles
a- -(ɪ)m prefixed and suffixed to the short present.
The negative suffix is -m with short present forms which end in /-a/

Short Present*
tɪwədd
tɪhed

---

* In the negative the first vowel of the short present is dropped. In some people's speech form, the first consonant of the short present is doubled in the negative without a loss of the first vowel of the short present.

Thus: atwəddɪm/attɪwəddɪm.
athedɪm /attɪhedɪm.

21.8

CITATION FORM	a(tɪ)- ɪm
1. bəlla	mɪsahɪn at(tɪ)bəlam.
2. t'ət't'a	bira ____________________.
3. gəzza	č'amma ____________________.
4. səmma	radio ____________________.
5. sət't'ə	dəbdabbəwɪn lastəmariw ______.
6. ayyə	zare sinima ______________.
7. norə	baddis abəba wɪst' _________.
8. hedə	nəgə wədə bətəkrɪstiyan _____.

21.9

Affirmative	Negative
1. band səat tɪtəññalləh.	band səat attɪtəññam.
2. bayroplan tɪmət'alləh.	____________________.
3. awtobus tɪt'əbbɪk'alləh.	____________________.
4. t'ɪyyak'e tɪt'əyyɪk'alləh.	____________________.
5. sɪlk tɪdəwwɪlalləh.	____________________.
6. bəhulətt səat tɪdərsalləh.	____________________.
7. yəbetun kiray tɪkəflalləh.	____________________.
8. məts'ɪhafun tɪwəsdalləh.	____________________.

21.10

1. ast: mɪsahɪn baratt səat tɪbəlalləh?
t. a) yəlləm albəlam.
b) yəlləm, mɪsayen baratt səat albəlam.

2. ast: bira tɪwəddalləh?
t. a) yəlləm ____________.
b) yəlləm, ______________________________.

3. ast: nəgə kəsəat bəhuala wədə gəbəya tɪhedalləh?
t. a) yəlləm ____________.
b) yəlləm, ______________________________.

4. ast: yəmmimət'aw k'ɪdame č'amma tɪgəzalləh?
t. a) yəlləm ____________.
b) yəlləm, ______________________________.

5. ast: hulgize mata mata band səat tɪtəññalləh?
t. a) yəlləm ____________.
b) yəlləm, ______________________________.

6. ast: hulgize mata mata radio tɪsəmalləh?
t. a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

7. ast: ləguaddəññah zare mata sɪlk tɪdəwwɪlalləh?
t. a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

8. ast: yəbetun kiray zare tɪkəflalləh?
t. a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

Model

1. bəməskərəm wədə ityop'p'ɪya tɪhejialləš.
2. ləwəndɪmmɪš kəityop'p'ɪya tɪts'ɪfialləš.

Notes:

1. Present tense subject markers (affixes)

t(ɪ)- -ialləš 'you' sing/fem/informal.
prefixed and suffixed to present tense stems of verbs.
The prefix is t- before vowels and
tɪ- before consonants.

2. stems

-hej-*
-ts'ɪf-**

____________________.

---

* All verbs whose present tense stem ends in one of the following consonants are replaced by other consonants before the present tense.
'you' sing/fem/informal suffix -ialləš.

$$\begin{bmatrix} \text{t} \\ \text{t'} \\ \text{d} \\ \text{ts'} \end{bmatrix} \text{ are replaced by } \begin{bmatrix} \check{\text{c}} \\ \check{\text{c}}\text{'} \\ \text{j} \\ \check{\text{c}}\text{'} \end{bmatrix} \text{ and } \begin{bmatrix} \text{s} \\ \text{z} \\ \text{n} \\ \text{l} \end{bmatrix} \text{ are replaced by } \begin{bmatrix} \check{\text{s}} \\ \check{\text{z}} \\ \tilde{\text{n}} \\ \text{y} \end{bmatrix}$$

** Verbs whose citation forms have a consonant-vowel structure like that of ts'afə form their present tense stem by changing the first vowel to ɪ and dropping their final vowel.

21.11

CITATION FORM	SHORT PRESENT	COMPOUND PRESENT
1. wəssədə	tɪwəsji	šant'ašɪn tɪwəsjialləš.
2. hedə	______	bəməkina tɪhejialləš.
3. gəzza	______	k'əmis ______________.
4. honə	______	astəmari ______________.
5. ts'afe	______	dəbdabbe ______________.
6. lakə	______	telegram ______________.
7. k'oyyə	______	hulətt amət ____________.
8. bəlla	______	dabbo ______________.

21.12 CITATION FORM	tɪ-______-ialləš (anči)
1. səmma	mata mata radio tɪsəmialləš.
2. k'ət't'ərə	wət'betɪnna zəbəñña ______.
3. kəffələ	yəč'ammawɪn waga ________.
4. jəmmərə	tɪmhɪrt bəhulətt səat _____.
5. č'ərrəsə	sɪra basra and səat ______.
6. dəwwələ	ləguaddəññaš sɪlk _______.
7. k'olləfə	məkinašɪn ______________.
8. t'əyyək'ə	aggotɪšɪn ______________.

21.13

1. ast: bəməskərəm wədə ityop'p'ɪya tɪhejialləš?
t. a) awon ɪhedalləhu.
b) awon, bəməskərəm wədə ityop'p'ɪya ɪhedalləhu.

2. ast: məts'ɪhafoččɪšɪn wədə ityop'p'ɪya tɪwəsjialləš?
t. a) awon __________.
b) awon, ______________________________.

3. ast: zare mata sinima tayialləš?
t. a) awon __________.
b) awon, ______________________________.

4. ast: k'ursɪšɪn hulgize band səat tɪbəyialləš?
t. a) awon __________.
b) awon, ______________________________.

5. ast: t'əwat t'əwat yəbɪrtukan č'ɪmmak'i tɪt'əč'č'ialləš?
t. a) awon __________.
b) awon, ____________________________________.

6. ast: zare lənnatɪš dəbdabbe tɪts'ɪfialləš?
t. a) awon __________.
b) awon, ____________________________________.

7. ast: bəmmimət'aw amət ləsəlam guadd tɪsərialləš?
t. a) awon __________.
b) awon, ____________________________________.

8. ast: bəmmimət'aw amət astəmari tɪhoñialləš?
t. a) awon __________.
b) awon, ____________________________________.

Model

1. nəgə wədə gəbəya at(tɪ)hejim.
2. labbatɪš telegram at(tɪ)lɪkim.

Notes:

1. Negative Particles
a- -(ɪ)m suffixed and prefixed to short present forms.

2. Short Present
tɪheji
tɪlɪki

21.14

CITATION FORM	a- -(ɪ)m
1. wəssədə	mətsʼɪhafun at(tɪ)wəsjim.
2. hedə	bayroplan ______________.
3. gəzza	mənəts'ts'ɪr ______________.
4. lakə	dəbdabbe ______________.
5. fəlləgə	bunna bəwətət ______________.
6. ts'afə	dɪrsət ______________.
7. dəwwələ	ləwəndɪmmɪš sɪlk ______________.
8. səmma	mata mata radio ______________.

21.15

	Affirmative	Negative
1.	nəgə wədə kətəma tɪhejialləš.	nəgə wədə kətəma at(tɪ)hejim.
2.	labbatɪš telegram tɪlɪkialləš.	______________________________.
3.	yəbetunkiray tɪkəfyialləš.	______________________________.
4.	gərəd tɪk'ət'rialləš.	______________________________.
5.	zare mata sinima tayialləš.	______________________________.
6.	basra and səat sɪra tɪč'ərrɪšialləš.	______________________________.
7.	awtobusun bankbetu at'əgəb tɪt'əbbɪk'ialləš.	______________________________.
8.	basra hulətt səat ɪrat tɪsərialləš.	______________________________.

21.16

1. ast: nəgə wədə kətəma tɪhejialləš?
t. a) yəlləm alhedɪm.
b) yəlləm, nəgə wədə kətəma alhedɪm.

2. ast: labbatɪš dəbdabbe tɪts'ɪfialləš?
t. a) yəlləm ___________.
b) yəlləm, ______________________________.

3. ast: lənnatɪš sɪlk tɪdəwwɪyialləš?
t. a) yəlləm ___________.
b) yəlləm, ______________________________.

4. ast: dəbdabbewɪn lədirəktəru tɪsəč'ialləš?
t. a) yəlləm ___________.
b) yəlləm, ______________________________.

5. ast: bəityop'p'ɪya wɪst' sost amət tɪk'oyyialləš?
t. a) yəlləm ___________.
b) yəlləm, ______________________________.

6. ast: bəmmimət'aw amət wədə ityop'p'ɪya tɪhejialləš?
t. a) yəlləm ___________.
b) yəlləm, ______________________________.

7. ast: bəmmimət'aw amət astəmari tɪhoññialləš?
t. a) yəlləm ___________.
b) yəlləm, ______________________________.

8. ast: bəmmimət'aw amət baddis abəba wɪst' tɪnorialləš?
t. a) yəlləm ___________.
b) yəlləm, ______________________________.

21.17

t.1: nəgə band səat tımət'alləh?
t.2: a) yəlləm almət'am.
b) yəlləm, nəgə band səat almət'am.

t.2: zare labbatıh sılk tıdəwwılalləh?
t.3: a) yəlləm aldəwwılım.
b) yəlləm, zare labbate sılk aldəwwılım.

t.3: wədə kətəma bəməkina tıhejialləš?
t.4: a) awon ıhedalləhu.
b) awon, wədə kətəma bəməkina ıhedalləhu.

t.4: ləguaddəññaš dəbdabbe tıts'ıfialləš?
t.5: a) awon __________.
b) awon, ________________________________.

t.5: ıratıšın bəsost səat tıbəyialləš?
t.6: a) yəlləm ________.
b) yəlləm, ______________________________.

t.6: yəbetun kiray zare tıkəflalləh?
t.7: a) awon __________.
b) awon, ________________________________.

t.7: yəmmimət'aw səñño addis abəba tıhedalləh?
t.8: a) yəlləm ________.
b) yəlləm, ______________________________.

t.8: nəgə tımhırt tıjəmmırialləš?
t.1: a) awon __________.
b) awon, ________________________________.

Model

1. amarɪñña yawk'allu.
2. amarɪñña yanəbballu.

Notes:

1. Present tense subject markers (affixes)
   y(ɪ)- -(a)llu* 'you' sing/masc/fem/informal.
2. Present tense stems

Citation form	stem
awwək'ə (type A)	-awk'-
anəbbəbə	-anəbb-

21.18

CITATION FORM	SHORT PRESENT **	COMPOUND PRESENT
1. awwək'ə	yawk'u	ɪnglizɪñña yawk'allu.
2. addərə	yadru	ras hotel yadrallu.
3. anəbbəbə	______	yamarɪñña gazet'a ________.
4. astəmarə	______	hisabɪnna sayɪns __________.
5. azzəzə	______	mɪgɪb __________________.
6. ayyə	______	ityop'p'ɪyan ______________.
7. adərrəgə	______	nɪgɪggɪr __________________.
8. amət't'a	______	məkinawon _________________.

21.19 CITATION FORM	y(ɪ)- -(a)llu (ɪsswo)
1. awwək'ə	ato asəffan yawk'allu.
2. astəmarə	amarɪñña ________________.
3. anəbbəbə	yətarik məts'ɪhaf _________.
4. azzəzə	mɪsa _____________________.

---

* The prefix yɪ- occurs before consonant and y- before vowels. The suffix -allu occurs after consonants and -llu after vowels.

** The short present form of verbs for 'you' polite always ends in /-u/.

5. hedə　　　　bəbabur ______________.
6. təñña　　　　band səat ______________.
7. norə　　　　bəharrər wɪst' __________.
8. šət'ə　　　　məkinawon ______________.

21.20

1. ast: amarɪñña yawk'allu?
   t. a) awon awk'alləhu.
      b) awon, amarɪñña awk'alləhu.

2. ast: hulgize gazet'a yanəbballu?
   t. a) awon ________.
      b) awon, ____________________________.

3. ast: bəmmimət'aw amət mɪn yadərgallu?
   t. a) ______________.
      b) ______________________________.

4. ast: bəmmimət'aw amət wədə ityop'p'ɪya yɪhedallu?
   t. a) ______________.
      b) ______________________________.

5. ast: bəityop'p'ɪya wɪst' yət yɪnorallu?
   t. a) ______________.
      b) ______________________________.

6. ast: bəityop'p'ɪya wɪst' sɪnt amət yɪk'oyyallu?
   t. a) ______________.
      b) ______________________________.

7. ast: bəityop'p'ɪya wɪst' sɪnt amət yɪnorallu?
   t. a) ______________.
      b) ______________________________.

8. ast: wədə ityop'p'ɪya bəmɪn wər yɪhedallu?
   t. a) ______________.
      b) ______________________________.

21.21

t.1: wədə ityop'p'ıya yıhedallu?
t.2: a) awon ıhedalləhu.
b) awon, wədə ityop'p'ıya ıhedalləhu.

t.2: addis gərəd yık'ət'rallu?
t.3: a) awon ık'ət'ralləhu.
b) awon, addis gərəd ık'ət'ralləhu.

t.3: amarıñña yawk'allu?
t.4: a) awon __________.
b) awon, ________________________________.

t.4: yətarik məts'ıhaf yanəbballu?
t.5: a) awon __________.
b) awon, ________________________________.

t.5: bəməskərəm wər wədə ityop'p'ıya yıhedallu?
t.6: a) awon __________.
b) awon, ________________________________.

t.6: ləsəlam guad dırıjjıt yısərallu?
t.7: a) awon __________.
b) awon, ________________________________.

t.7: kəsost wər bəhuala məkina yıgəzallu?
t.8: a) awon __________.
b) awon, ________________________________.

Model

1. amarɪñña ayawk'um.
2. amarɪñña ayanəbbum.

Notes:

1. Negative Particles

a- -m prefixed and suffixed to short present forms.

2. Short Present

yawk'u
yanəbbu

21.22

CITATION FORM	a- -m
1. awwək'ə	amarɪñña ayawk'um.
2. astəmarə	hisab ____________.
3. anəbbəbə	yamarɪñña gazet'a ________.
4. addərə	gənnət hotel __________.
5. adərrəgə	nɪgɪggɪr ____________.
6. ayyə	sinima ____________.
7. gəzza	məkina ____________.
8. ts'afə	dəbdabbe ____________.

21.23

Affirmative	Negative
1. wədə ityop'p'ɪya yɪhedallu.	wədə ityop'p'ɪya ayhedum.
2. amarɪñña yawk'allu.	____________________.
3. ɪnglizɪñña yastəmɪrallu.	____________________.
4. bəityop'p'ɪya wɪst' hulətt amət yɪk'oyyalu.	____________________.
5. baddis abəba wɪst' yɪnorallu.	____________________.
6. ləsəlam guadd dɪrɪjjɪt yɪsərallu.	____________________.
7. gərəd yɪk'ət'rallu.	____________________.
8. fərəs yɪgəzallu.	____________________.

21.24

1. ast: nəgə wədə ityop'p'ɪya yɪhedallu?
   t. a) yəlləm alhedɪm.
   b) yəlləm nəgə wədə ityop'p'ɪya alhedɪm.

2. ast: amarɪñña yawk'allu?
   t. a) yəlləm ________.
   b) yəlləm, ____________________________.

3. ast: bəityop'p'ɪya wɪst' hisab yastəmɪrallu?
t. a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ________________________________.

4. ast: bəityop'p'ɪya wɪst' sost amət yɪk'oyyallu?
t. a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ________________________________.

5. ast: baddis abəba wɪst' yɪnorallu?
t. a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ________________________________.

6. ast: ləsəlam guadd dɪrɪjjɪt yɪsərallu?
t. a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ________________________________.

7. ast: baddis abəba wɪst' gərəd yɪk'ət'rallu?
t. a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ________________________________.

8. ast: kəhulətt wər bəhuala məkina yɪgəzallu?
t. a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ________________________________.

Model

1. wədə mɪgɪbbet ɪhedalləhu. k'ursen ɪbəlalləhu.
2. wədə mɪfɪbbet ɪhedɪnna k'ursen ɪbəlalləhu.

Notes:

ɪhed- Short present 'I go'.
-(ɪ)nna 'and' suffixed to short present forms connects two sentences.

21.25

1. ast: wədə kətəma ɪhedalləhu. lɪbs ɪgəzzalləhu.
t-w: wədə kətəma ɪhedɪnna lɪbs ɪgəzzalləhu.

2. ast: wədə ityop'p'ɪya tɪhedalləh. hisab tastəmɪralləh.
t-w: ____.

3. ast: wədə addis abəba tɪməč'ialləš. afrika addarašɪn tɪgobəññialləš.
t-w: ____.

4. ast: tembır yıgəzallu. dəbdabbe yılıkallu.
t-w: ______________________________.

5. ast: mısayen ıbəlalləhu. sijara ač'əsalləhu.
t-w: ______________________________.

6. ast: sırahın tıč'ərrısalləh. wədə bet tımət'alləh.
t-w: ______________________________.

7. ast: sılk tıdəwwıyialləš. səatun tıt'əyyık'ialləš.
t-w: ______________________________.

8. ast: bunna yıt'ət't'allu. wədə sinima yıhedallu.
t-w: ______________________________.

21.26

t.1: wədə ityop'p'ıya bəməskərəm yıhedallu?
t.2: a) awon ıhedalləhu.
b) awon, wədə ityop'p'ıya bəməskərəm ıhedalləhu.

t.2: kəsəat bəhuala sinima yayyallu?
t.3: a) yəlləm alayım.
b) yəlləm, kəsəat bəhuala sinima alayım.

t.3: bəmmimət'aw amət astəmari yıhonallu?
t.4: a) awon __________.
b) awon, ______________________________.

t.4: ıngliziñña yastəmırallu?
t.5: a) awon __________.
b) awon, ______________________________.

t.5: amarıñña yawk'allu?
t.6: a) awon __________.
b) awon, ______________________________.

t.6: nəgə məkina yıgəzallu?
t.7: a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

t.7: ləlıjwo dəbdabbe yıts'ıfallu?
t.8: a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

21.27 tiket mask'orrət'

bərəhe: kaddis abəba ɪskə dɪrədawa dɪrəs yəhuləttəñña maɪrəg waga sɪnt nəw?

tiket k'orrač': səlasa ammɪst bɪrr nəw.

bərəhe: land səw tiket yɪst'uñ.

tiket k'orrač': dərso məls nəw wəyyɪs land gize nəw?

bərəhe: məheja bɪčča yɪst'uñ.

tiket k'orrač': tiketu yɪhəwɪnna.

bərəhe: wagaw yɪhəwɪnna.

tiket k'orrač': məlkam guzo. səatu dərsoal. ammɪst dək'ik'a bɪčča yɪk'ərall.

bərəhe: məgbɪyaw bəyət bəkkul nəw?

tiket k'orrač': bək'əññ bəkkul nəw. bəzzɪya bəkkul kəwət't'u yagəññutal.

bərəhe: ɪšši. ɪgziabher yɪst'ɪllɪñ.

tiket k'orrač': abro yɪst'ən.

21.28

sɪləši: balətaxi!

balətaxi: abet getaye, wədet yɪhedallu?

sɪləši: wədə səlam guadd məsrɪyabet wɪsədəñ.

balətaxi: ɪšši, getaye, šant'awoččun yɪst'uñɪnna yɪgbu.

sɪləši: ya hɪnts'a mɪndɪn nəw?

balətaxi: yətɪmhɪrt minister nəw.

sɪləši: yəsəlam guadd birom ɪzzɪya wɪst' nəw, aydəlləm?

baləsuk': lɪkk nəw, tɪmhɪrt minister wɪst' nəw. dərsənall. yəmət'ubət waga and yəityop'p'ɪya bɪrr nəw.

sɪləši: yɪhəwɪnna amənəgɪnalləhu. guršam yɪhəwɪnna.

balətaxi: ɪgziabher yɪst'ɪllɪñ getaye.

k'alat

amət't'a	'he brought'
awwək'ə	'he knew'
azzəzə	'he ordered'
dərrəsə	'he arrived; he reached'
dərsənall	'we have arrived; reached'
dərso məls	'round trip'
guršа	'tip'
hɪnts'a	'building'
hulgize	'all the time'
ɪda	'debt'
ɪskə- dɪrəs	'upto'
jəmmərə	'he began; he started'
kiray	'rent'
k'olləfə	'he locked'
məheja	'one way' (transportation)
məgbɪya	'entrance'
məlkam guzo	'Bon Voyage'
nəggərə	'he told'
nɪgɪggɪr	'speech; discourse; conversation'
šurrab	'sweater'
wəddədə	'he liked; he loved'
wəre	'news; rumour'
wɪsədəñ	'take me'
yagəññutall	'you will find it'
yəhuləttəñña maɪrəg	'second class'
yəmət'ubət waga	'your trips fare' (formal)
yɪst'uñ	'give me' (you formal)

haya hulətteñña tımhırt

Model

1. amarıñña yımmarall.
2. guaddəññawan ırat tıgabbızalləčč.
3. wədə ityop'p'ıya yıhedallu.

Notes:

1. Present tense subject markers (affixes)

y(ı)-	-(a)ll	'he'
t(ı)-	-(a)lləčč	'she'
y(ı)-	-(a)llu	'he/she' formal.

2. Present tense stems

Citation form	stem
a) təmarə*	-mmar-
b) təmələssə	-mmələs-
c) gabbəzə	-gabbız-
d) gobəññə	-gobəññ-

22.1

CITATION FORM	SHORT PRESENT	COMPOUND PRESENT (ıssu)
1. təmarə	yımmar	hıkkımınna yımmarall.
2. təmələssə	yımmələs	kand amət bəhuala __________.
3. təkərayyə	__________	bet bəmətc bırr ____________.
4. tənəssa	__________	t'əwat bəhulətt səat ______.

__________________.

---

* The tə-of təmarə, təmələssə, etc. is a passive or reflexive prefix, and it is prefixed to active forms. With active verbs beginning with a vowel the prefix is t-.
In the present tense the tə- prefix is lost and the first consonant of the active verb is lengthened if the active verb begins with a consonant.
If the active verb begins with a vowel. Example, awwək'ə (active) tawwək'ə (passive) the prefix t becomes lengthened in the present. Example, yıttawwək'all.

5. tək'əmmət'ə	________	bəwəmbəru lay ________.
6. bəlla	________	mɪsawɪn bəsɪddɪst səat __.
7. hedə	________	wədə postabet ________.
8. lakə	________	wədə ityop'p'ɪya dəbdabbe ________.

22.2

CITATION FORM	SHORT PRESENT (ɪsswa)	COMPOUND PRESENT (ɪsswa)
1. gabbəzə	tɪgabbɪz	guaddəññawan ɪrat tɪgabbɪzalləčč.
2. gobəññə	tɪgobəññ	bəmmimət'aw amət ityop'p'ɪyan___.
3. galləbə	________	fərəs ________.
4. mət't'a	________	bəmərkəb ________.
5. agəññə	________	gənzəb ________.
6. tək'əbbələ	________	dəmozwan ________.
7. asayyə	________	betwan ________.
8. azzəgajjə	________	mɪgɪb ________.

22.3

CITATION FORM	SHORT PRESENT* (ɪssaččəw)	COMPOUND PRESENT (ɪssaččəw)
1. addərə	yadru	ɪtege hotel yadrallu.
2. təñña	yɪtəññu	bəsɪddɪst səat ________.
3. tənəssa	________	bət'əwat ________.
4. tat't'əbə	________	gəlawon ________.
5. bəlla	________	k'urswon ________.
6. t'ət't'a	________	yəbɪrtukan č'ɪmmak'i ________.
7. jəmmərə	________	sɪra bəsost səat ________.
8. č'ərrəsə	________	basra hulətt səat ________.

---

* The short present form for 'he/she' formal always ends in /-u/.

22.4

təsfaye hulgize kəmɪššɪtu bammɪst səat yɪtəññall. hulgize t'əwat t'əwat band səat yɪnnəssall. bəhulətt səat wədə mɪgɪbbet yɪhedɪnna k'ursun yɪbəlall. k'ursun kəbəlla bəhuala wədə təmaribet yɪhedall. kəkɪfɪl bəsɪddɪst səat yɪwət'anna mɪsawɪn yɪbəlall. mɪsawɪn kəbəlla bəhuala ɪndəgəna wədə tɪmhɪrt bet yɪmməlləsall.

1. ast: təsfaye bəsɪnt səat yɪtəññall?
   t-w: kəmɪššɪtu bammɪst səat yɪtəññall.

2. ast: t'əwat t'əwat bəsɪnt səat yɪnnəssall?
   t-w: ______________________________.

3. ast: wədə mɪgɪbbet bəsɪnt səat yɪhedall?
   t-w: ______________________________.

4. ast: k'ursun kəbəlla bəhuala mɪn yadərgall?
   t-w: ______________________________.

5. ast: kəkɪfɪl bəsɪnt səat yɪwət'all?
   t-w: ______________________________.

6. ast: kəsəat bəhuala ɪndəgəna wədə təmaribet yɪmməlləsall?
   t-w: ______________________________.

22.5

wəyzərit aster bəmša minister wɪst' tɪsəralləčč. zare dəmozwan tɪk'əbbəlalləčč. kənəgə wədiya lərəft wədə jimma tɪhedalləčč nəgə mata ɪk'awan tazzəgajjalləčč.

yəwəyzərit aster betəsəbočč bəjimma kətəma wɪst' yɪnorallu*. abbatwa tɪllɪk' gəbəre naččəw. səffi yərša botanna bɪzu fərəsočč alluaččəw. wəyzərit aster fərəs məgaləb** tɪwəddalləčč.

---

* yɪnorallu 'they live'

** məgaləb 'to ride a horse' (infinitive)

1. ast: wəyzərit aster yət tısəralləčč?
t-w: ______________________________.

2. ast: dəmozwan məče tık'əbbəlalləčč?
t-w: ______________________________.

3. ast: wədə jimma məče tıhedalləčč?
t-w: ______________________________.

4. ast: ık'awan məče tazzəgajjalləčč?
t-w: ______________________________.

5. ast: yəwəyzərit aster betəsəbočč yət yınorallu?
t-w: ______________________________.

6. ast: yabbatwa sıra mındın nəw?
t-w: ______________________________.

7. ast: wəyzərit aster fərəs məgaləb tıwəddalləčč?
t-w: ______________________________.

8. ast: wəyzərit aster lərəft wədet tıhedalləčč?
t-w: ______________________________.

22.6

t.1: yət tısərialləš?
t.2: ______________________________.
t.1: wədə sıra bəmın tıhejialləš?
t.2: ______________________________.
t.1: bək'ən wıst' sınt səat tısərialləš?
t.2: ______________________________.

t.2: yət tısəralləh?
t.3: ______________________________.
t.2: mın tısəralləh?
t.3: ______________________________.
t.2: sıra bəsınt səat tıjəmmıralləh?
t.3: ______________________________.

t.3: abbatɪš yət yɪsərallu?
t.4: ____________________________.
t.3: mɪn aynət sɪra yɪsərallu?
t.4: ____________________________.
t.3: wədə sɪra bəmɪn yɪhedallu?
t.4: ____________________________.

Model

1. təsfaye zare wədə tɪmhɪrtbet ayhedɪm.
2. guaddəññawan ɪrat at(tɪ)gabbɪzɪm.
3. zare wədə kətəma ayhedum.

Note: Negative particles.
a- -(ɪ)m See Unit V, lesson 23, page 409.

22.7

CITATION FORM	a- -(ɪ)m
1. təmarə	hɪkkɪmɪnna ayɪmmarɪm.
2. təməlləsə	kəsəat bəhuala ______________.
3. təkərayyə	bet bəməto bɪrr ______________.
4. norə	baddis abəba wɪst' __________.
5. gəzza	fərəsočč __________________.
6. ts'afə	zare dəbdabbe ______________.
7. lakə	ləhɪtu telegram ____________.
8. dəwwələ	ləguaddəññaw sɪlk ___________.

22.8

CITATION FORM	a- -(ɪ)m
1. gabbəzə	guaddəññawan ɪrat atgabbɪzɪm.
2. gobəññə	ayroplan marəfiyawɪn _______.
3. galləbə	kəsəat bəhuala fərəs _______.
4. tək'əbbələ	digriwan bəzzih amət _______.
5. agəññə	nəgə gənzəb ________________.
6. təməlləsə	kəsost k'ən bəhuala ________.
7. təkərayyə	tɪllɪk' bet ________________.
8. azzəgajjə	zare mata ɪrat _____________.

22.9 CITATION FORM	a- -m
1. təmarə	hɪkkɪmɪnna ayɪmmarum.
2. honə	astəmari ________.
3. bəlla	ɪrat ________.
4. mət't'a	zare kəsɪra ________.
5. agəññə	gənzəb ________.
6. kəffələ	kiray ________.
7. dəwwələ	sɪlk ________.
8. gobbəññə	afrika addarašɪn ________.

22.10 Affirmative	Negative
1. kəmɪššɪtu bammɪst səat yɪtəññall.	kəmɪššɪtu bammɪst səat aytəññam.
2. t'əwat t'əwat band səat yɪnnəssall.	________.
3. band səat təkkul gəlawɪn yɪttat't'əball.	________.
4. wədə mɪgɪbbet bəhulətt səat yɪhedall.	________.
5. bəhulətt səat təkkul kɪfɪl yɪgəball.	________.
6. kəkɪfɪl bəsɪddɪst səat yɪwət'all.	________.
7. mɪsawɪn bəsɪddɪst təkkul yɪbəlall.	________.
8. bəsəbatt səat təkkul wədə kɪfɪl yɪmmələssall.	________.

22.11 Affirmative	Negative
1. məkinawɪn tɪwəsdalləčč.	məkinawɪn attɪwəsdɪm.
2. bunna bəwətət yɪfəllɪgallu.	bunna bəwətət ayfəllɪgum.
3. yəbetun kiray tɪkəflalləčč.	________.
4. sɪrawon ahun yɪč'ərɪsallu.	________.
5. lədirəktəru sɪlk yɪdəwwɪlallu.	________.
6. awtobusun ɪzzih tɪt'əbbɪk'alləčč.	________.
7. wədə betwo bawtobus yɪhedallu.	________.
8. mata mata gazet'a tanəbballəčč.	________.

22.12

bəmmimət'aw sammınt tımhırt yəlləm. təmaribet ləgənna ırəft yızzəgall. təsfaye bərəft gizew wədə gondər yıhedall. yətəsfaye ınnatınna abbat bəgondər kətəma wıst' yınorallu. abbatu bəgondər mazzəgaja bet wıst' yısərallu.

kasra ammıst k'ən bəhuala təsfaye wədaddis abəba bawtobus yımməlləsall.

1. ast: bəmmimət'aw sammınt tımhırt allə?

t-w: yəlləm, bəmmimət'aw sammınt tımhırt yəlləm.

2. ast: bəmmimət'aw sammınt ləmın tımhırt yəlləm?

t-w: mıknıyatum ________________________________.

3. ast: təsfaye bərəft gizew baddis abəba wıst' yık'oyyall?

t-w: yəlləm, ________________________________.

4. ast: yətəsfaye ınnatınna abbat basməra wıst' yınorallu?

t-w: ________________________________.

5. ast: yətəsfaye ınnatınna abbat yət yınorallu?

t-w: ________________________________.

6. ast: yətəsfaye abbat bagər gızat minister wıst' yısərallu?

t-w: ________________________________.

7. ast: yətəsfaye abbat yət yısərallu?

t-w: ________________________________.

8. ast: təsfaye məče yımməlləsall?

t-w: ________________________________.

22.13 Tell the class about your vacation.

1. yərəft gizeh məče nəw?
2. bərəft gizeh mın tadərgalləh?
3. yərəft gizeš məče nəw?
4. bərəft gizeš mın tadərgialləš?

22.14

wəyzərit sara məkina yəllatɪm. hulgize t'əwat t'əwat wədə sɪra bawtobus tɪhedalləčč. sɪra bəsost səat tɪjəmmɪralləčč. ləmɪsa bəsəbatt səat tɪwət'alləčč. kəsəat bəhuala bəzət'əñ səat tɪməlləsalləčč. sɪrawan basra hulətt tɪč'ərrɪsalləčč.

1. ast: wəyzərit sara məkina allat?
   t-w: ____________________.

2. ast: wədə sɪra bəməkina tɪhedalləčč?
   t-w: ____________________.

3. ast: wədə sɪra bəmɪn tɪhedalləčč?
   t-w: ____________________.

4. ast: sɪra bəhulətt səat tɪjəmmɪralləčč?
   t-w: ____________________.

5. ast: ləmɪsa bəsɪnt səat tɪwət'alləčč?
   t-w: ____________________.

6. ast: bəsɪnt səat tɪməlləsalləčč?
   t-w: ____________________.

7. ast: sɪrawan basra and səat tɪč'ərrɪsalləčč?
   t-w: ____________________.

8. ast: sɪrawan bəsɪnt səat tɪč'ərrɪsalləčč?
   t-w: ____________________.

22.15

t.1: wədə kətəma attɪhejɪm?
t.2: ____________________.
t.1: ləmɪn attɪhejɪm?
t.2: ____________________.
t.1: kɪfɪlɪm attɪgəbɪm?
t.2: ____________________.

t.2: zare yətɪmm atthedɪm?
t.3: ______________________________.
t.2: nəgə kɪfɪl attɪgəbam?
t.3: ______________________________.
t.2: ləmɪn kɪfɪl attɪgəbam?
t.3: ______________________________.

t.3: abbatɪh sɪra aygəbum?
t.4: ______________________________.
t.3: k'ɪdame məsrat aywədum?
t.4: ______________________________.
t.3: wədə sɪra ləmɪn bawtobus ayhedum?
t.4: ______________________________.

Model

1. wədə postabet ɪnhedallən.
2. tembɪr tɪgəzallaččɪhu.
3. telegram yɪlɪkallu.

Notes: Present tense subject markers (affixes)

ɪn-	-(a)llən	'we'
t(ɪ)-	-(a)llaččɪhu	'you' plural.
y(ɪ)-	-(a)llu	'they'

22.16

CITATION FORM	SHORT PRESENT	COMPOUND PRESENT (ɪñña)
1. hedə	ɪnhed	wədə hakimbet ɪnhedallən.
2. gəzza	ɪngəza	tembɪr ______________________.
3. mənəzzərə	________	ček ______________________.
4. ayyə	________	sinima ______________________.
5. təñña	________	bəgize ______________________.
6. awwək'ə	________	amarɪñña ______________________.
7. ač'əsə	________	sijara ______________________.
8. gobəññə	________	tɪmhɪrtbetun ______________________.

22.17

CITATION FORM	SHORT PRESENT	COMPOUND PRESENT (ɪnnantə)
1. hedə	tɪhedu	wədə kətəma tɪhedallaččɪhu.
2. gəzza	tɪgəzu	gazet'a ________________.
3. mənəzzərə	________	ček ____________________.
4. ayyə	________	sinima __________________.
5. gobəññə	________	afrika addarašɪn __________.
6. bəlla	________	gɪyon hotel mɪsa _________.
7. ač'əsə	________	kəmɪsa bəhuala sijara _____.
8. təməlləsə	________	basra hulətt səat ________.

22.18

CITATION FORM	SHORT PRESENT*	COMPOUND PRESENT (ɪnnəssu)
1. walə	yɪwɪlu	tɪmhɪrtbet yɪwɪlallu.
2. at'ənna	yat'ənu	tɪmhɪrtaččəwɪn __________.
3. anəbbəbə	________	məts'ɪhaf ________________.
4. ts'afə	________	dəbdabbe _________________.
5. hedə	________	kəsəat bəhuala ___________.
6. waññə	________	kəsəat bəhuala ___________.
7. təč'awwətə	________	kuas ____________________.
8. təməlləsə	________	bawtobus _________________.

22.19

nəgə ɪhud nəw. zəwditunna gənnət bət'əwat wədə betəkrɪstiyan yɪhedallu. kəbetə krɪstiyan bəsost səat yɪmməlləsallu. kəzziya bəhuala ɪskə** sɪddɪst səat tɪmhɪrtaččəwɪn yat'ənallu. kəmɪsa bəhuala bəsəbatt səat wədə wana bota bəməkina yɪhedunna yɪwaññallu. bəwana botaw at'əgəb t'ɪru meda allə. ɪzziya kuas yɪč'awwətallu. basra and səat bawtobus wədə tɪmhɪrtbet yɪmməlləsallu.

____________________.

* The short present for 'you' plural always ends in /-u/.

** ɪskə - 'until/as far as'

1. ast: nəgə k'ənu mɪndɪn nəw?
t-w: ______________________________.

2. ast: zəwditunna gənnət nəgə t'əwat wədet yɪhedallu?
t-w: ______________________________.

3. ast: kəbetə krɪstiyan bəsɪnt səat yɪmməlləsallu?
t-w: ______________________________.

4. ast: ɪskə sɪddɪst səat mɪn yadərgallu?
t-w: ______________________________.

5. ast: bəsəbatt səat wədet yɪhedallu?
t-w: ______________________________.

6. ast: wədə wana bota ləmɪn yɪhedallu?
t-w: ______________________________.

7. ast: kəwanaw bota bəsɪnt səat yɪmməlləsallu?
t-w: ______________________________.

8. ast: bəmɪn yɪmət'allu?
t-w: ______________________________.

22.20

1. ast: nəgə t'əwat wədə betəkrɪstiyan tɪhedallaččɪhu?
t-w: awon, ________________________.

2. ast: bəsɪnt səat tɪhedallaččɪhu?
t-w: ______________________________.

3. ast: bəmɪn tɪhedallaččɪhu?
t-w: ______________________________.

4. ast: bəsɪnt səat tɪməlləsallaččɪhu?
t-w: ______________________________.

5. ast: kəzziya bəhuala mɪn tadərgallaččɪhu?
t-w: ______________________________.

6. ast: kəsəat bəhuala tɪmhɪrt bet tɪwɪlallaččɪhu?
t-w: awon, ________________________________.

7. ast: wana tawk'allaččɪhu?
t-w: awon, ________________________________.

8. ast: hulgize ɪhud ɪhud tɪwaññallaččɪhu?
t-w: awon, ________________________________.

22.21

t.1: zare mɪn tɪsərallaččɪhu?
t-w: ________________________________.
t.1: wədə wana tɪhedallaččɪhu?
t-w: ________________________________.
t.2: bəmɪn tɪhedallaččɪhu?
t-w: ________________________________.
t.3: məče tɪmməlləsallaččɪhu?
t-w: ________________________________.

t.4: wədə təmaribet məče ɪnhedallən?
t.5: ________________________________.
t.4: kɪfɪl bəsɪnt ɪnjəmmɪrallən?
t.5: ________________________________.
t.4: zare ləšɪrršɪrr wədə ambo ɪnhedallən?
t.5: ________________________________.
t.4: bəmɪn ɪnhedallən?
t.5: ________________________________.

t.6: abbatɪh məče yɪmmələsalu?
t.7: ________________________________.
t.6: bəmɪn yɪmət'allu?
t.7: ________________________________.
t.6: tolo sɪra yɪjəmmɪrallu?
t.7: ________________________________.
t.6: abbatɪnna ɪnnatɪh šɪrršɪrr yɪwədallu?
t.7: ________________________________.
t.6: ɪhɪtoččɪh yət yɪmmarallu?
t.7: ________________________________.
t.6: wədə təmaribet bəmɪn yɪhedallu?
t.7: ________________________________.
t.6: məwaññət yɪwədallu?
t.7: ________________________________.

22.22 abəbanna haylu

abəba: t'ena yɪst'ɪllɪñ, haylu.
haylu: t'ena yɪst'ɪllɪñ, abəba.
mɪn addis nəgər allə?
abəba: nəgə mɪn tɪsəralləh?
haylu: nəgə mɪnɪmm sɪra yəlləññɪm.
anči mɪn tɪsərialləš?
abəba: ɪñña wədambo ɪnhedallən.
haylu: wədambo ləmɪn tɪhedallaččɪhu?
abəba: ləwananna ləšɪrrɪšɪrr ɪnhedallən.
kəñña gar tɪhedalləh?
haylu: bəsɪnt səat tɪhedallaččɪhu?
abəba: kət'əwatu band səat ɪnhedallən.
haylu: bəmɪn tɪhedallaččɪhu?
abəba: bəməkina ɪnhedallən.
haylu: mɪsa yət tɪbəlallaččɪhu?
abəba: mɪsaččɪnɪn ɪnwəsdallən.
haylu: bət'am t'ɪru nəw. ɪnemm kənnantə gar ɪhedalləhu. bota allaččɪhu?
abəba: awon bota allən.
haylu: abbatɪnna ɪnnaten fək'ad ɪt'əyyɪk'ɪnna bəhuala bəsɪlk ɪnəgrɪšalləhu.
abəba: ɪšši t'ɪru hassab nəw.

Model

1. zare wədə postabet an(nɪ)hedɪm.
2. bəkɪfɪl wɪst' sijara attač'əsum.
3. kambo, basra hulətt səat ayɪmməlləsum.

Notes:

Negative Particles

a- -(ɪ)m prefixed and suffixed to short present forms.

Note that the /ɪ/ on ɪnhed is dropped after the negative prefix a- and the /t/ of tač'əsu is lengthened after the negative prefix a-.

22.23 CITATION FORM	a- ______ -(ɪ)m (ɪñña)
1. təmarə	hɪkkɪmɪnna annɪmarɪm.
2. honə	hakim ______________.
3. hedə	nəgə šɪrrɪšɪrr ____________.
4. azzəgajjə	mɪgɪbaččɪnɪn ____________.
5. tək'əbbələ	bəzzih sammɪnt dəmoz ______.
6. kəffələ	yəbetun kiray ____________.
7. agəññə	nəgə gənzəb ______________.
8. lakə	ləguaddəññoččaččɪn telegram ______________.

22.24 CITATION FORM	a- ______ -m (ɪnnantə)
1. təmarə	hɪkkɪmɪnna attɪmmarum.
2. honə	astəmari ______________.
3. hedə	wədə gəbəya ______________.
4. azzəgajjə	fətəna ______________.
5. tək'əbbələ	bəzzih wər digri __________.
6. kəffələ	yəbetaččɪhun kiray ________.
7. agəññə	sɪra ______________.
8. lakə	zare telegram ____________.

22.25 CITATION FORM	a- ______ -(ɪ)m (ɪnnəssu)
1. təñña	kəmɪššɪtu bəsost səat aytəññum.
2. tənəssa	t'əwat band səat ____________.
3. bəlla	k'ursaččəwɪn band səat _______.
4. hedə	zare wədə kɪfɪl ____________.
5. təmarə	baratt səat amarɪñña ________.
6. wət't'a	kəkɪfɪl bəsɪddɪst səat _______.
7. mət't'a	wədəbet bətaksi ____________.
8. təmələssə	bəsəbatt təkkul wədə kɪfɪl ___.

22.26	Affirmative	Negative
1.	nəgə wədə wana ɪnhedallən.	nəgə wədə wana anhedɪm.
2.	nəgə ɪzzih tɪwɪlallaččɪhu.	______________________.
3.	kəsəat bəhuala nɪgɪggɪr yɪsəmallu.	______________________.
4.	səñño dəmoz ɪnnɪk'əbbəlallən.	______________________.
5.	yəbetun kiray tɪkəflallaččɪhu.	______________________.
6.	addis məkina yɪgəzallu.	______________________.
7.	basra and səat kuas ɪnnɪč'awətallən.	______________________.
8.	mata mata radio tɪsəmallaččɪhu.	______________________.

22.27

nəgə ɪhud nəw. məsfɪnɪnna getahun yətɪmm ayhedum. səñño fətəna sɪlallaččəw* yat'ənallu. zəwditunna gənnətɪm wədə betəkrɪstiyan ayhedum. ɪnnəssum fətəna sɪlallaččəw yat'ənallu.

təsfaye gɪn ɪskə sɪddɪst səat yat'ənanna kəsəat bəhuala kəmulu gar wədə sinima yɪhedall. təsfayenna mulu sinima bət'am yɪwəddallu.

1. ast: nəgə mɪndɪn nəw?
t-w: ______________________________.

2. ast: nəgə məsfɪnɪnna getahun wədet yɪhedallu?
t-w: ______________________________.

3. ast: məsfɪnɪnna getahun nəgə mɪn yɪsərallu?
t-w: ______________________________.

4. ast: zəwditunna gənnət wədə betəkrɪstiyan yɪhedallu?
t-w: ______________________________.

5. ast: zəwditunna gənnət nəgə mɪn yɪsərallu?
t-w: ______________________________.

---

* sɪl(ə)	'becasue/since'
sɪlallaččəw	'since they have'

6. ast: təsfayenna mulu nəgə yat'ənallu?
t-w: ______________________________.

7. ast: ɪskə sɪnt səat yat'ənallu?
t-w: ______________________________.

8. ast: kəzziya bəhuala wədə wana yɪhedallu?
t-w: ______________________________.

22.28

1. ast: nəgə bət'əwat tɪnnəssallaččɪhu?
t-w: yəlləm, nəgə bət'wat annɪnnəssam.

2. ast: nəgə wədə betəkrɪstiyan tɪhedallaččɪhu?
t-w: yəlləm, ________________________.

3. ast: dəmozaččɪhun səňňo tɪk'əbbəlallaččɪhu?
t-w: yəlləm, ________________________.

4. ast: bəməskərəm wər ityop'p'ɪyan tɪgobəňňallaččɪhu?
t-w: yəlləm, ________________________.

5. ast: yəfotograf manša tɪgəzallaččɪhu?
t-w: ______________________________.

6. ast: ləfasika lənnatɪnna abbataččɪhu sɪt'ota
tɪsət'allaččɪhu?
t-w: yəlləm, ________________________.

7. ast: bərəft gizeaččɪhu məts'ɪhaf tanəbballaččɪhu?
t-w: yəlləm, ________________________.

8. ast: ɪhud ɪhud fərəs tɪgallɪballaččɪhu?
t-w: ______________________________.

22.29

t.1: ahun, wədə kətəma annıhedım?
t.2: ________________________________.
t.1: ləmın annıhedım?
t.2: ________________________________.
t.1: zare sinima annayım?
t.2: ________________________________.
t.1: ləmın annayım?
t.2: ________________________________.
t.1: nəgə mınımm annısəram?
t.2: ________________________________.

t.3: bəkıfıl wıst' sijara attač'əsum?
t-w: ________________________________.
t.3: ləmın attač'əsum?
t-w: ________________________________.
t.4: kəkıfıl bəsıddıst səat attıwət'um?
t-w: ________________________________.
t.5: baratt səat amarıñña attımarum?
t-w: ________________________________.
t.6: t'ınat attat'ənum?
t-w: ________________________________.

t.1: bammıst səat ayımməlləsum?
t.7: ________________________________.
t.1: mısaččəwın aybəllum?
t.8: ________________________________.
t.7: wədə bet bətaksi ayhedum?
t.8: ________________________________.

22.30 askalənna abərraš

askalə: ɪndəmɪn alləš, abərraš?

abərraš: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən. ančis? dəhna nəš?

askalə: ɪgziabher yɪmməsgən, ɪne bət'am dəhna nəñ. ləməhonu yət nəbbərš?

abərraš: ləsɪra wədə harər heje nəbbər.

askalə: harər sɪnt amət k'oyyəš?

abərraš: hulətt amət k'oyyəhu.

askalə: harər mɪn səraš?

abərraš: yəlɪul məkonɪn andəñña dərəja tɪmhɪrtbet astəmari nəbbərku.

askalə: agərun wəddədšɪw.

abərraš: bət'am t'ɪru agər nəw.

askalə: ahun tadɪya ɪndet mət't'aš. lərft nəw?

abərraš: wədə addis abəba təzawɪre nəw.

askalə: t'ɪru. ɪngɪdiawɪma ɪnnɪgənaññallən.

abərraš: awon. ləməhonu, yəsɪlk k'ut'rɪš sɪnt nəw?

askalə: yəsɪlk k'ut're asra ammɪst aratt səba ammɪst nəw. yančis?

abərraš: ɪne sɪlk alasgəbahum.

askalə: gɪd yəlləm biro ɪdəwɪlɪlɪšalləhu.

abərraš: bət'am t'ɪru. bəyi dəhna huñi.

askalə: dəhna huñi, abərraš.

k'alat

ač'əsə	'he smoked'
agəññə	'he found'
azzəgajjə	'he prepared'
dəmoz	'salary; pay'
gɪd yəlləm	'it does not matter'
heje nəbbər	'I had gone'
ɪdəwwɪlɪlɪšalləhu	'I will call you' (by phone)
ɪnnɪgənaññallən	'we will meet' (each other)
sijara	'cigarette'
təč'awwətə	'he played'
təkərayyə	'he rented'
tək'əbbələ	'he received'
tembɪr	'stamp'
wəddədšɪw	'you liked it'
yančis	'and yours'

təč'əmmari k'alat

bota	'place'
galləbə	'he rode' (on horse-back)
gobəññə	'he visited'
k'əddədə	'he tore'
sak'ə	'he laughed'
salə	'he coughed; he drew (picture)'
sət't'ə	'he gave'
šət'ə	'he sold'
šəffənə	'he covered'
təsfa	'hope'
təsfa adərrəgə	'he hoped'
yəwana bota	'swimming pool'
yəməwaññа bota	'swimming pool'

haya sostəñña tɪmhɪrt

Model

1. yamarɪññawɪn məts'ɪhaf sət't'əhuh.
2. tɪlantɪnna sinimabet ayyəhuš.
3. balləfəw sammɪnt bəgəbəya wɪst' ayyəhuwot.
4. gənzəbun sət't'əhuaččəw.

Notes:

1. Past tense with subject suffix.

sət't'əhu	'I gave'
ayyəhu	'I saw'

2. Object suffixes

-h	'you' sing/masc/informal.
-š	'you' sing/fem./informal.
-wot	'you' sing/masc.fem/formal.
-aččəw	'him/her' formal.

3*

sət't'əhuh	'I gave you' (masculine)
ayyəhuš	'I saw you' (feminine)
ayyəhuwot	'I saw you' (masc.fem.formal)
sət't'əhuaččəw	'I gave him/her' (formal)

---

* With the past tense the object suffixes are suffixed to the subject suffixes, i.e. they come right after the subject suffixes.

'sət't'ə' with subject and object suffixes

'sət't'ə' with subject suffixes	Object suffixes									
	-ñ	-h	-š	-wot	-w -t	-at	-aččəw	-n	-aččɪhu	-aččəw
sət't'əhu		x	x	x	x	x	x		x	x
sət't'əh	x				x	x	x	x		x
sət't'əš	x				x	x	x	x		x
sət't'u	x				x	x	x	x		x
sət't'ə	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
sət't'əčč	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
sət't'u	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
sət't'ən		x	x	x	x	x	x		x	x
sət't'aččɪhu	x				x	x	x	x		x
sət't'u	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

The above paradigm shows the verb sət't'ə with subject suffixes and all the object suffixes that can co-occur with a particular form.

x mark the object suffixes that could be suffixed to a form with a subject suffix.

23.1

Use the proper object suffixes as indicated by the pronouns to the right of each sentences:

1. bəməkina wəssədkuh.

ančin ɪsswan.
ɪsswon ɪnnantən.
ɪssun ɪnnəssun.

2. bətɪhɪn asayyəhəň.

ləssu ləňňa.
ləsswa lənnəssu.
ləssaččəw.

3. mɪsa gabbəzšɪň.

ɪssun ɪňňan.
ɪsswan ɪnnəssun.
ɪssaččəwɪn.

4. ləmɪn fəlləguň?

ɪssun ɪňňan.
ɪsswan ɪnnəssun.
ɪssaččəwɪn.

5. t'ɪru wəre nəggərəň.

lantə ləssaččəw.
lanči ləňňa.
ləssɪwo lənnantə.
ləssu lənnəssu.
ləsswa.

6. tɪlantɪnna ɪzzih t'əbbək'əččɪň.

antən ɪssaččəwɪn.
ančin ɪňňan
ɪsswon ɪnnantən
ɪssun ɪnnəssun.
ɪsswan.

7. ato yohannɪs bəsɪlk tərruň.

antən ɪssaččəwɪn.
ančin ɪňňan.
ɪsswon ɪnnantən.
ɪssun ɪnnəssun.

8. betaččɪnɪn asayyənɪh.

lanči ləssaččəw.
ləsswo lənnantə.
ləssu lənnəssu.
ləsswa.

9. bəməkina amət't'aččɪhuñ.

ɪssun ɪññan.
ɪsswan ɪnnəssun.
ɪssaččəwɪn.

10. t'ɪru sɪt'ota sət't'un.

lantə ləsswa.
lanči ləñña.
ləsswo lənnantə.
ləssu lənnəssu.

23.2

1. ast: addisun betə məts'ɪhaft ayyaččɪhut?
t-w: a) awon ayyənəw.
b) awon, addisun betə məts'ɪhaft ayyənəw.

2. ast: getahunɪn wədə təmaribet bəməkina wəssədut?
t-w: a) awon __________.
b) awon, ______________________________________.

3. ast: zare gənnətɪn t'əyyək'aččɪhuat?
t-w: a) awon __________.
b) awon, ______________________________________.

4. ast: gənzəbun lato aləmu sət't'aččɪhuaččəw?
t-w: a) awon __________.
b) awon, ______________________________________.

5. ast: wəyzərit yəši ɪhɪtwan wədə jimma wəssədəččat?
t-w: a) awon __________.
b) awon, ______________________________________.

6. ast: təsfaye astəmariwɪn t'ɪyyak'e t'əyyək'aččəw?
t-w: a) awon __________.
b) awon, ______________________________________.

7. ast: guaddəññahɪn bəsɪlk t'ərrahəw?
t. a) awon __________.
b) awon, ______________________________________.

8. ast: k'əmisɪšɪn ləbɪrtukan asayyəšat?
t. a) awon __________.
b) awon, ______________________________________.

23.3

balləfəw sammɪnt haylu ləšɪrrɪšɪrrɪnna ləwana wədambo bato yohannɪs məkina hedə. ato yohannɪs kəbaləbetaččəwɪnna kəlɪjoččaččəw gar wədambo wəssədut.

ambo kaddis abəba məto haya ammɪst kilo metɪr nəw. kaddis abəba kət'əwatu band səat tənəssu. ambo kək'ənu bammɪst səat dərrəsu. bəməngədaččəw lay bɪzu kətəmawoččɪn ayyu. ato yohannɪs yəkətəmawoččun sɪm ləlɪjočč nəggəruaččəw.

ambo ɪndədərrəsu* mɪsaččəwɪn bəllunna wədə wanaw bota hedu. ato yohannɪsɪnna baləbetaččəw wana yawk'allu. abəbanna haylu gɪn wana ayawk'um. ato yohannɪs abəbanɪnna haylun wana astəmaruaččəw.

kəwana bəhuala kətəmawɪnɪnna təmaribetun asayyuaččəw. sɪlambo** kətəmam bɪzu nəgər nəggəruaččəw.

1. ast: balləfəw sammɪnt haylu wədet hedə?
   t-w: ______________________________.

2. ast: ləmɪn hedə?
   t-w: ______________________________.

3. ast: wədambo man wəssədəw?
   t-w: ______________________________.

4. ast: kaddis abəba ɪskambo sɪnt kilo metɪr nəw?
   t-w: ______________________________.

5. ast: kaddis abəba bəsɪnt səat tənəssu?
   t-w: ______________________________.

6. ast: ambo bəsɪnt səat dərrəsu?
   t-w: ______________________________.

---

* ɪndədərrəsu	'as soon as they arrived'
** sɪlə	'about'
sɪlambo	'about ambo', 'concerning ambo'

7. ast: abəbanna ḥaylu waññu?
t-w: ______________________________.

8. ast: wana man astəmaraččəw?
t-w: ______________________________.

9. ast: ato yohannɪs ləlɪjočču mɪn asayyuaččəw?
t-w: ______________________________.

10. ast: mɪn nəggəruaččəw?
t-w: ______________________________.

23.4

1. ast: wana tawk'allaččɪhu?
t-w: ______________________________.

2. ast: yət təmaraččɪhu?
t-w: ______________________________.

3. ast: man astəmaraččɪhu?
t-w: ______________________________.

4. ast: wana tɪwəddallaččɪhu?
t-w: ______________________________.

5. ast: bəzzih kətəma wɪst' yəwana bota allə?
t-w: ______________________________.

6. ast: bɪzu gize tɪwaññallaččɪhu?
t-w: ______________________________.

7. ast: šɪrrɪšɪrr tɪwəddallaččɪhu?
t-w: ______________________________.

8. ast: šɪrrɪšɪrr hulgize tɪhedallaččɪhu?
t-w: ______________________________.

Model

1. yamarɪññawɪn məts'ɪhaf alsət't'əhuhɪm.
2. tɪlantɪnna sinimabet alayyəhušɪm.

Notes:

1. Negative Particles

al- -(ɪ)m prefix and suffix.

2. Object suffixes

-h	'you' singular, masculine, informal.
-š	'you' singular, feminine, informal.
alsət't'əhuhɪm	'I did not give you' (singular masculin)
alayyəhušɪm	'I did not see you' (singular feminine)

23.5

Use the Proper Object suffixes as indicated by the pronouns to the right of each sentence.

1. yamarɪññawɪn məts'ɪhaf alsət't'əhuhɪm.
lanči lənnantə.
ləsswo lənnəssu.
ləssu
ləsswa

2. tɪlantɪnna sinimabet alayyəhəññɪm.
ɪssun ɪññan.
ɪsswan ɪnnəssun.
ɪssaččəwɪn.

3. bəməkina alwəssədšɪññɪm.
ɪssun ɪññan.
ɪsswan ɪnnəssun.
ɪssaččəwɪn

4. mɪsa algabbəzuññɪm.
ɪssun ɪññan.
ɪsswan ɪnnəssun.
ɪssaččəwɪn.

5. addisun tɪmhɪrtbet alasayyəññɪm.
lantə ləssaččəw.
lanči ləñña.
ləssɪwo lənnantə.
ləssu lənnəssu.
ləsswa

6. sɪladdis abəba alnəggərəččɪññɪm.

lantə
lanči
ləssɪwo
ləssu
ləsswa
ləssaččəw.
ləñña.
lənnantə.
lənnəssu.

7. tɪlantɪnna bɪzu alt'əbbək'uññɪm.

antən
ančin
ɪsswon
ɪsswan
ɪssun
ɪssaččəwɪn.
ɪññan.
ɪnnantən.
ɪnnəssun.

8. ɪrat algabbəznɪhɪm.

ančin
ɪsswon
ɪssun
ɪsswan
ɪssaččəwɪn.
ɪnnantən.
ɪnnəssun.

9. bəməkina alwəssədaččɪhuññɪm.

ɪssun
ɪsswan
ɪssaččəwɪn.
ɪññan.
ɪnnəssun.

10. sɪlə ityop'p'ɪya alt'əyyək'uññɪm.

antən
ančin
ɪsswon
ɪssun
ɪsswan.
ɪssaččəwɪn.
ɪññan.
ɪnnantən.
ɪnnəssun.

23.6

1. ast: yamarɪñña məts'ɪhaf sət't'əhuaččɪhu?
t-w: a) yəlləm alsət't'unɪm.
b) yəlləm, yamarɪñña məts'ɪhaf alsət't'unɪm.

2. ast: sɪladdis abəba nəggərkuaččɪhu?
t-w: a) yəlləm ______________.
b) yəlləm, ______________________________________.

3. ast: zare mulun ayyaččɪhuat?
t-w: a) yəlləm ______________.
b) yəlləm, ______________________________________.

4. ast: təsfaye wədə betu wəssədaččɪhu?
t-w: a) yəlləm ______________.
b) yəlləm, ______________________________________.

5. ast: məsfın adraššawın nəggərəh?
t-w: a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

6. ast: bırtukan yəwəndımmwan sım nəggəraččıš?
t-w: a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

7. ast: ato yohannıs wədə biroaččəw wəssəduwot?
t-w: a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

8. ast: guaddəññahın ırat gabbəzkəw?
t-w: a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

9. ast: ləbbatınna lənnatıš sılə haddis nəggəršaččəw?
t-w: a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

10. ast: ato yohannıs ato dawitın bəsılk t'ərruaččəw?
t-w: a) yəlləm __________.
b) yəlləm, ______________________________.

23.7

təmari 1: yafrika addarašın gobəññəšıw?
t.2: awon ______________________________.

t.2: yəsıbsəbawın addaraš ayyəhəw?
t.3: yəlləm ______________________________.

t.3: yəzarewın gazet'a anəbbəbut?
t.4: awon ______________________________.

t.4: dəbdabbewın lastəmariw sət't'əhaččəw?
t.5: yəlləm ______________________________.

t.5: addis abəban wəddədšıw?
t.6: awon ______________________________.

t.6: ato yohannısın sılə gondər t'əyyək'aččıhuaččəw?
t.7: yəlləm ______________________________.

t.7: t'əwat gənnətın bızu t'əbbək'aččıhuat?
t.8: awon ______________________________.

Model

ɪzzih ɪt'əbbɪk'ɪhalləhu.

Notes:

1. Present tense

ɪt'əbbɪk' 'I wait' (short present)
ɪt'əbbɪk'alləhu 'I will wait' (compound present)

2. Object suffix

-(ɪh) 'you' sing./masc/informal.

In the present tense the object is an infix. It is suffixed to the short present form and followed by the subject suffix.

23.8

Use the proper object suffix as indicated by the pronouns to the right of each sentence.

1. ɪzzih ɪt'əbbɪk'ɪhalləhu.
anč̌in ɪssač̌č̌əwɪn.
ɪsswon ɪnnantən.
ɪssun ɪnnəssun.
ɪsswan

2. nəgə tɪnəgrəññalləh.
ləssu ləñña.
ləsswa lənnəssu.
ləssač̌č̌əw.

3. bəməkinaš̌ tɪwəsjiññalləš̌.
ɪssun ɪññan.
ɪsswan ɪnnəssun.
ɪssač̌č̌əwɪn.

4. ləmɪn yɪfəllɪguññall?*
ɪssun ɪññan.
ɪsswan ɪnnəssun.
ɪssač̌č̌əwɪn.

5. wana yastəmɪrəññall.
antən ɪssač̌č̌əwɪn.
anč̌in ɪññan.
ɪssun ɪnnantən.
ɪsswon ɪnnəssun.

---

* With 'you' polite, 'he/she' polite and they, the final vowel of the compound present form is dropped when object suffixes are suffixed to the short present form.

6. kayroplan marəfiya tamət'aññalləčč.
antən ɪssaččəwɪn.
ančin ɪññan.
ɪsswon ɪnnantən.
ɪssun ɪnnəssun.
ɪsswan

7. astəmariw hulgize t'ɪyyak'e yɪt'əyyɪk'uññall.
antən ɪññan.
ančin ɪnnantən.
ɪssun ɪnnəssun.
ɪsswan

8. nəgə ɪnnayɪhallən.
ančin ɪssaččəwɪn.
ɪsswon ɪnnantən.
ɪssun ɪnnəssun.
ɪsswan.

9. kətəmawɪn tasayyuññallaččɪhu.
ləssu ləñña.
ləsswa lənnəssu.
ləssaččəw.

10. təmariwočču yawk'uññall.
antən ɪssaččəwɪn.
ančin ɪññan.
ɪsswon ɪnnəssun.
ɪssun ɪnnantən.
ɪsswan.

23.9

yətəsfaye guaddəñña sɪm abrɪham yɪbbalall. abrɪham bək'ədamawi haylə sɪllase yunivərsiti yɪmmarall. təsfaye gɪn bədagmawi mɪnilɪk tɪmhɪrtbet yasra hulət təñña kɪfɪl təmari nəw.

təsfaye hulgize mata mata yat'ənall. abrɪhamɪmm təsfayen yɪrədawall. and k'ən təsfaye abrɪhamɪn sɪlə məretɪnna sɪlə ts'əhay t'əyyək'əw. abrɪhamɪmm bədəmb asrəddaw. təsfaye abrɪhamɪn 'aməsəgɪnɪhalləhu' aləw. abrɪhamɪmm 'mɪnɪmm aydəlləm' aləw.

1. ast: yətəsfaye guaddəñña sɪm man yɪbbalall?
t-w: ______________________________.

2. ast: abrɪham yət yɪmmarall?
t-w: ______________________________.

3. ast: təsfayess yət yɪmmarall?
t-w: ______________________________.

4. ast: təsfaye hulgize mata mata yat'ənall?
t-w: ______________________________.

5. ast: man yɪrədawall?
t-w: ______________________________.

6. ast: and k'ən təsfaye abrɪhamɪn sɪləmɪn t'əyyək'əw?
t-w: ______________________________.

7. ast: abrɪham lət'ɪyyak'ew məls sət't'əw?
t-w: ______________________________.

8. ast: təsfaye abrɪhamɪn mɪn aləw?
t-w: ______________________________.

23.10

1. ast: təmari guaddəñña alləh?
t. awon təmari guaddəñña alləñ.

2. ast: yət yɪmmarall?
t. ______________________________.

3. ast: hulgize mata mata yat'ənall?
t. ______________________________.

4. ast: tɪrədawalləh?
t. ______________________________.

5. ast: t'ɪyyak'ewočč yɪt'əyyɪkɪhall?
t. ______________________________.

23.11

1. ast: habtam zəməd alləš?
   t. awon ____________________.

2. ast: sɪmaččəw man nəw?
   t. ____________________.

3. ast: mɪn yɪsərallu?
   t. ____________________.

4. ast: yət yɪnorallu?
   t. ____________________.

5. ast: and and gize yɪrədušall?
   t. ____________________.

6. ast: məkina allaččəw?
   t. ____________________.

7. ast: bəməkinaččəw šɪrrɪšɪrr yɪwəsdušall?
   t. ____________________.

8. ast: ləgənna sɪt'ota yɪsət'ušall?
   t. ____________________.

Model

1. t'ɪyyak'e ayt'əyyɪk'əwɪm.
2. adraššawɪn aynəgratɪm.

Notes:

1. Negative Particles

   a- -(ɪ)m

2. Object suffixes

-(ə)w	'him'
-at	'her'

ayt'əyyɪk'əwɪm	'he does not ask him'
aynəgratɪm	'he does not tell her'

23.12

Use the proper object suffixes as indicated by the pronouns to the right of each sentence.

1. nəgə alayɪhɪm.

ančin
ɪsswon
ɪssun
ɪsswan
ɪssaččəwɪn.
ɪnnantən.
ɪnnəssun.

2. bəməkinah atwəsdəññɪm.

ɪssun
ɪsswan
ɪssaččəwɪn.
ɪññan.
ɪnnəssun.

3. bunna atgabɪžiññɪm.

ɪssun
ɪsswan
ɪssaččəwɪn.
ɪññan.
ɪnnantən.

4. məts'ɪhafun aysət'uññɪm.

ləssu
ləsswa
ləssaččəw.
ləñña.
lənnəssu.

5. and and gize ayredaññɪm.

antən
ančin
ɪsswon
ɪssun
ɪsswan
ɪssaččəwɪn.
ɪññan.
ɪnnantən.
ɪnnəssun.

6. gənnət attawk'əññɪm.

antən
ančin
ɪsswon
ɪssun
ɪsswan
ɪssaččəwɪn.
ɪññan.
ɪnnantən.
ɪnnəssun.

7. ato yohannɪs ayastəmɪruññɪm.

antən
ančin
ɪsswon
ɪssun
ɪsswan
ɪssaččəwɪn.
ɪññan.
ɪnnantən.
ɪnnəssun.

8. kətəmawɪn annasayyɪhɪm.

lanči
ləsswo
ləssu
ləsswa.
ləssaččəw.
lənnantə.
lənnəssu.

9. nəgə atnəgruññɪm.

ləssu	ləñña.
ləsswa	lənnəssu.
ləssaččəw.	

10. təsfayenna məsfɪn ayfəllɪguññɪm.

antən	ɪssaččəwɪn.
ančin	ɪññan.
ɪsswon	ɪnnantən.
ɪssun	ɪnnəssun.
ɪsswan	

23.13 Affirmative	Negative
1. məts'ɪhafun ləməsfɪn tɪsət'utallaččɪhu.	məts'ɪhafun ləməsfɪn atsət'utɪm.
2. kətəmawɪn ləbɪrtukan tasayyuatallaččɪhu.	________________________.
3. gənnətɪn nəgə ayatalləhu.	________________________.
4. təmariwoččun bəməkina tɪwəsjiaččəwalləš.	________________________.
5. getahunɪn bunna tɪgabbɪžiwalləš.	________________________.
6. təsfaye yawk'ɪšall.	________________________.
7. gənnət betwan tasayyɪšalləčč.	________________________.
8. ato yohannɪs wana yastəmɪruhall.	________________________.

23.14

bəkɪfɪl wɪst'

ato yohannɪs: ɪndəmɪn addəraččɪhu?

t-w: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
ɪndəmɪn addəru?

ato yohannɪs: dəhna, ɪgziabher yɪmməsgən.
zare sɪlə ityop'p'ɪya jiografi ɪnnɪmmarallən.
məlkam, ityop'p'ɪya yət nat?

t-w: ityop'p'ɪya bəsəmen mɪsrak' afrika wɪst' nat.

ato yohannɪs: lɪkk nəw. bət'am t'ɪru.
yəityop'p'ɪya wanna kətəma man nəw?

t-w: yəityop'p'ɪya wana kətəma addis abəba nəw.

ato yohannɪs: t'ɪru. yəityop'p'ɪya hɪzb bɪzat mɪn yahɪl nəw?

t-w: yəityop'p'ɪya hɪzb bɪzat haya ammɪst miliyon yahɪl nəw.

ato yohannɪs: bət'am t'ɪru. yətɪllɪk'u yəityop'p'ɪya wənz sɪm man nəw?

t-w: yətɪllɪk'u yəityop'p'ɪya wənz sɪm t'ɪk'ur abbay nəw.

ato yohannɪs: bət'am t'ɪru. ahun səatu dərrəsə.
nəgə ɪnk'ət't'ɪlallən.

23.15

sɪləši: yɪh *yəyɪləf kɪfɪl* nəw?

bək'k'ələ: awon, pasporton yasayuñ?

sɪləši: pasporte yɪhəwɪnna.

bək'k'ələ: ɪzzih mɪn yahɪl gize ləmək'oyyət yassɪballu?

sɪləši: ɪne yəsəlam guadd sərratəñña sɪləhonku hulətt amət yahɪl ɪk'oyyalləhu.

bək'k'ələ: *ɪnnəho* pasportwon, asfəllagiw yəyɪləf fək'ad təsət'ɪwotall.

sɪləši: aməsəgɪnalləhu. ləməhonu yəgumruk kɪfɪl yətɪññaw nəw?

bək'k'ələ: ɪññan səwɪyye yɪt'əyyɪk'u, yɪrədwotall.

sɪləši: ɪšši. ɪgziabher yɪst'ɪllɪñ.

ato fɪsəha: məssarya, radionna *ɪndətep* *yallə* nəgər yɪzəwall?

sɪləši: yəlləm. kəlɪbsoččenna kand and yəgɪll ɪk'awočč bəstək'ər lela mɪnɪmm alyazkum.

ato fɪsəha: ləmanɪñawɪm šantawoččun yɪkfətulɪñ.

sɪləši: ɪšši. yɪhəw.

ato fɪsəha: məlkam. ɪk'awoččon yɪzəw ligəbu yɪčɪlallu.

sɪləši: ɪšši aməsəgɪnalləhu.

ato fɪsəha: *mɪnɪmm aydəll* (aydəlləm).

k'alat

bəstək'ər	'besides'
gumruk kɪfɪl	'custom house'
ɪndə- yallə	'sort of like'
ɪndədərrəsu	'as soon as they arrived' 'as soon as you(for.) arrived'
ɪnnəho	'here it is' (formal)
ləmanɪňawɪm	'at any rate'
mɪnɪmm aydəll	'it doesn't matter' 'you're welcome'
sɪlə-	'about; because'
sɪlambo	'about' or 'concerning Ambo'
sɪləhonk	'because you are'
šɪrrɪšɪrr	'picnic; stroll; walk'
yəgɪll	'private; personal'
yəyɪləf fək'ad	'permission for a pass'

təč'əmmari k'alat

abbay	'Nile'
bəgɪmmɪt	'approximately'
č'akka	'forest'
č'ərək'a	'moon'
fasika	'Easter'
kilogram	'Kilo gramm'
kokkəb	'star'
litɪr	'litre'
məda	'plain, field'
sɪt'ota	'gift; present'
tərara	'mountain'
t'ɪmk'ət	'Epiphany'
ts'əhay	'sun'
yaɪl	'approximately; about'

haya arattəñña tımhırt

Model

ıbakkıh bərrun kıfət.
ıbakkıš məskotun kıfəči.
ıbakkaččıhu məts'ıhafoččaččıhun kıfətu.

Notes:

1. Imperative:

kıfət	'open', 'you' masculine, sing/informal.
kıfəči	'open', 'you' feminine, sing /informal.
kıfətu	'open', 'you' plural.

2. TRI-SYLLABIC VERBS

a) Imperative (you, masculine)

Examples:

Citation form		stem
kəffətə	A	kıfət
fəlləgə	B	fəllıg
⋮		⋮
etc.		etc.

b) Imperative (you, masc.) + i = imperative feminine.

Examples: kıfət + i = kıfəči
fəllıg + i = fəllıgi

$$\begin{bmatrix} t \\ t' \\ d \\ ts' \end{bmatrix} \text{ are replaced by } \begin{bmatrix} \check{c} \\ \check{c}' \\ j \\ \check{c}' \end{bmatrix} \text{ before i and } \begin{bmatrix} s \\ z \\ n \\ l \end{bmatrix} \text{ replaced by } \begin{bmatrix} \check{s} \\ \check{z} \\ \tilde{n} \\ y \end{bmatrix} - i$$

c) Imperative (you, masc.) + u = imperative plural.

Example:
kıfət + u = kıfətu.

7. č'ərrəsə/antə	sɪrahɪn č'ərrɪs.
anči	____________________.
ɪnnantə	____________________.
8. jəmmərə/anči	tɪmhɪrtɪšɪn jəmmɪri.
antə	____________________.
ɪnnantə	____________________.

Model

1. wədə kətəma lɪhid.
   wədə kətəma ɪnnɪhid.
2. sɪra lɪjəmmɪr.
   sɪra ɪnnɪjəmmɪr.

Notes:

lɪ- 'let me, shall I or may I'
ɪn(nɪ) 'let us, shall we or may we'
prefixed to the second person masc/imperative.

1. With question intonation.

lɪwsəd?	May I take?
ɪnnwsəd?	May we take?

2. With a statement intonation

lɪjəmmɪr	'let me begin'
ɪnnɪjəmmɪr	'le us begin'

3. lɪ + wɪsəd (type A) = lɪwsəd 'let me take'
'may I take'

lɪ + jəmmɪr (type B) = lɪjəmmɪr 'let me begin'
'may I begin'

24.3

CITATION FORM	IMPERATIVE	'let me or may I'
1. arrəfə	ɪrəf	and səat lɪrəf.
2. azzəzə	__________	mɪgɪb ____________________.
3. bəlla	__________	dabbo ____________________.
4. t'ət't'a	__________	wɪha ____________________.

24.1

CITATION FORM		antə	anči	ɪnnantə
1. wəssədə	A	wɪsəd	wɪsəji	wɪsədu
2. fəlləgə	B	______	______	______
3. kəffətə	A	______	______	______
4. dərrəsə	A	______	______	______
5. t'əyyək'ə	B	______	______	______
6. t'əbbək'ə	B	______	______	______
7. k'ət't'ərə	A	______	______	______
8. č'ərrəsə	B	______	______	______

24.2

1. wəssədə/antə	ɪbakkɪh məts'ɪhafun wɪsəd.
anči	______________________.
ɪnnantə	______________________.
2. kəffətə/anči	ɪbakkɪš bərrun kɪffəči.
antə	______________________.
ɪnnantə	______________________.
3. t'əyyək'ə/ɪnnantə	t'ɪyyak'e t'əyyɪk'u.
anči	______________________.
antə	______________________.
4. dərrəsə/antə	bəsəatu dɪrəs.
anči	______________________.
ɪnnantə	______________________.
5. fəlləgə/anči	məts'ɪhafun fəllɪgi.
antə	______________________.
ɪnnantə	______________________.
6. t'əbbək'/ɪnnantə	awtobusun t'əbbɪk'u.
antə	______________________.
anči	______________________.

5.	mət't'a	na*________	kəkɪfɪl bəhuala ________.
6.	hedə	________	wədə təmaribet ________.
7.	rot'ə	________	wɪššaw saymət'a ________.
8.	ayyə	________	yafrika addarašɪn ________.
9.	alə	bəl*________	zɪmm ________.
10.	samə	________	betəkrɪstiyanun ________.

24.4	CITATION FORM	IMPERATIVE	letus... or may we...
1.	k'omə	ɪnnɪk'um	bandirraw siwərd ɪnnɪk'um.
2.	ts'afə	________	dəbdabbe ________.
3.	mət't'a	________	kəsəat bəhuala ________?
4.	t'ət't'a	________	bira ________.
5.	bəlla	________	mɪsaččɪnɪn ________.
6.	hedə	________	wədə gəbəya ________?
7.	ayyə	________	addisun addaraš ________?
8.	arrəfə	________	kəsɪra bəhuala ________.
9.	alə	________	't'ena yɪst'ɪllɪñ' ________.
10.	azzəzə	________	ɪrataččɪnɪn ________.

---

* The imperative forms of mət't'a and alə are irregular. Thus:

	na	'come'	you, singular masculine.
mət't'a	nəy	'come'	you, singular feminine.
	nu	'come'	you, plural.
	bəl	'say'	you, singular masculine.
alə	bəyi	'say'	you, singular feminine.
	bəlu	'say'	you, plural.

24.5

təmari 1: məskotun lɪkfət?
t.2: awon kɪfət. awon kɪfətəw.

t.2: məts'ɪhafun lɪwsəd?
t.3: awon wɪsəji. awon wɪsəjiw.

t.3: t'ɪyyak'e lɪt'əyyɪk'?
t.4: awon t'əyyɪk.

t.4: zare sɪra lɪjəmmɪr?
t.5: awon jəmmɪri.

t.5: bunnayen lɪč'ərrɪs?
t.6: awon č'ərrɪši.

təmari 1: məskotun ɪnnɪkfət?
t.2: awon kɪfətu. awon kɪfətut.

t.2: məts'ɪhafoččun ɪnnɪwsəd?
t.3: awon wɪsədu. awon wɪsəduaččəw.

t.3: t'ɪyyak'e ɪnnɪt'əyyɪk'?
t.4: awon t'əyyɪk'u.

t.4: zare sɪra ɪnjəmmɪr?
t.5: awon jəmmɪru.

t.5: mɪsayen lɪbla?
t.6: awon bɪyi.

təmari 1: bunnaččɪnɪn ɪnč'ərrɪs?
t.2: awon č'ərrɪsu.

t.2: taksi ɪnnɪt'ra?
t.3: awon ɪnnɪt'ra.

t.3: sɪlk lɪdəwwɪl?
t.4: awon dəwwɪl.

t.4: bəhuala lɪmt'a?
t.5: awon na.

t.5: bəhuala ɪnnɪmt'a?
t.6: awon nu.

Model

1. ɪbakkɪwo bərrun yɪkfətu.
2. ato ləmma məkinawɪn yɪwsədu.
3. zəwditunna gənnət təsfayen yɪfəllɪgu.

Notes:

1. yɪ- + plural imperative
   a) polite imperative if it refers to 'you' formal.
   b) 'let', or 'may' if it refers to 'he/she' formal or 'they'.

2. yɪ + wɪsədu (type A) yɪwsədu. 'take' (you, formal)
   yɪ + fəllɪgu (type B) yɪfəllɪgu. 'let them look for'

24.6

1.	wəssədə	A	yɪwsədu	məkinawon yɪwsədu.
2.	fəlləgə	B	______	ɪrsasun ______.
3.	kəffətə	A	______	məskotun ______.
4.	dərrəsə	A	______	bəsəatu ______.
5.	sət't'ə	A	______	gənzəbun ______.
6.	arrəfə	A	______	nəgə ______.
7.	bəlla	A	______	mɪsaččəwɪn ______.
8.	ts'afə	B	______	dɪrsət ______.

24.7

Present affirmative	Imperative
1. bərrun tɪkəftalləh.	bərrun kɪfət.
2. məts'ɪhafun tɪwəsjialləš.	______.
3. bəhulətt səat tɪdərsallaččɪhu.	______.
4. astəmariwɪn tɪt'əyyɪk'alləh.	______.

5. gərəd tɪk'ət'rialləš. ____________________.
6. sɪra tɪǰəmmɪrallaččɪhu. ____________________.
7. təsfayen tɪt'əbbɪk'alləh. ____________________.
8. dirəktərun tayallaččɪhu. ____________________.

24.8

	Present tense affirmative	May..., let...
1.	bərrun ɪkəftalləhu.	bərrun lɪkfət?
2.	(ɪsswo) dəbdabbe yɪts'ɪfallu.	____________________.
3.	bəsost səat ɪndərsallən.	____________________.
4.	(ɪssaččəw) gərəd yɪk'ət'rallu.	____________________.
5.	(ɪnnəssu) mɪsaččəwɪn yɪbəlallu.	____________________?
6.	məsfɪnɪn ɪt'əbbɪk'alləhu.	____________________?
7.	sɪra ɪnjəmmɪrallən.	____________________.
8.	(ɪsswo) dirəktərun yɪfəllɪgallu.	____________________.

Model

1. məts'ɪhafun tɪwsəd.
2. ɪrsasun yɪwsəd.

Notes:

1. Personal Preffixes.

tɪ- 'she' third feminine prefix.
yɪ- 'he' third masculine prefix.

2. tɪ- + { imperative singular masculine } = let her, may she.
yɪ- + { imperative singular masculine } = let him, may he.

3. tɪ+ wɪsəd A = tɪwsəd 'let her take'
yɪ+ fəllɪg B = yɪfəllɪg 'let him look for'

24.9	ɪssu	ɪsswa
1. wəssədə	yɪwsəd	tɪwsəd
2. k'ət't'ərə	______	______
3. kəffətə	______	______
4. hedə	______	______
5. zəgga	______	______
6. č'ərrəsə	______	______
7. t'əyyək'ə	______	______
8. walə	______	______

24.10

Present Affirmative	May..., let...
1. bərrun tɪkəftalləčč.	bərrun tɪkfət.
2. məts'ɪhafun yɪwəsdall.	məts'ɪhafun yɪwsəd.
3. bəhulətt səat tɪdərsalləčč.	______________________.
4. astəmariwɪn yɪt'əyyɪk'all.	______________________.
5. gərəd tɪk'ət'ralləčč.	______________________.
6. sɪra yɪjəmmɪrall.	______________________.
7. təsfayen tɪt'əbbɪk'alləčč.	______________________.
8. dirəktərun yɪfəllɪgall.	______________________.

24.11 nɪgɪggɪr

1. gənnət: sɪnt səat nəw?
zəwditu: ləsəbatt səat rub gudday nəw.

gənnət: mɪsaččɪnɪn ɪnnɪbla
zəwditu: ɪšši ɪnnɪbla.

2. məsfɪn: zare kəsəat bəhuala wədə kətəma məhed tɪfəllɪgalləh?
təsfaye: bəwnətu alawk'ɪm.

məsfɪn: t'ɪru sinima allə. ɪnnɪhid.
təsfaye: t'ɪru hassab nəw. ɪnnɪhid. getahunɪm məhed yɪfəllɪgall. yɪmt'a?
məsfɪn: t'ɪru nəw. yɪmt'a.

3. t-w: lənəgə mɪn ɪnnɪsra?
ast: mulunna getahun dɪrsət ts'afu. zəwditunna təsfaye, betə məts'ɪhaftun yɪgobññu. ɪñña dəgmo šɪrrɪšɪrr ɪnnɪhid.

t-w: bət'am t'ɪru nəw. bəsɪnt səat ɪnnɪnnəsa?
ast: band səat tənəsu.

Model

1. bərrun attɪkfət.
2. məts'ɪhafun attɪwsəji.
3. wədə sinima attɪhidu.

Notes: Negative imperative

attɪ- negative prefix.
prefixed to the affirmative imperative.

Note that kɪfət becomes attɪkfət with loss of the vowel /ɪ/ in the negative.

24.12

	Affirmative Imperative	Negative Imperative
1. a.	wɪsəd	attɪwsəd.
b.	wɪsəji	________.
c.	wɪsədu	________.
2. a.	kɪfət	________.
b.	kɪfəči	________.
c.	kɪfətu	________.
3. a.	fəllɪg	________.
b.	fəllɪgi	________.
c.	fəllɪgu	________.
4. a.	t'əbbɪk'	________.
b.	t'əbbɪk'i	________.
c.	t'əbbɪk'u	________.

5. a. ɪy ______.
   b. ɪyi ______.
   c. ɪyu ______.

6. a. na* ______.
   b. nəy ______.
   c. nu ______.

7. a. ɪzəz ______.
   b. ɪzəži ______.
   c. ɪzəzu ______.

8. a. k'um ______.
   b. k'umi ______.
   c. k'umu ______.

24.13

Affirmative Imperative	Negative Imperative
1. məts'ɪhafun kət'ərəp'p'ezaw lay wɪsəji	məts'ɪhafun kət'ərəp'p'ezaw lay attɪwsəji.
2. məts'ɪhafaččɪhun kɪfətu.	______.
3. nəgə t'əwat wədə tɪmhɪrtbet na.	______.
4. zare mata bəgize təňňi.	______.
5. ləmɪsa yədoro wət' ɪzəz.	______.
6. zare kəsəat bəhuala wədə hakimbet hid.	______.

---

* The negative imperative of 'come' na, nəy, nu is attɪmt'a, attɪmč'i, attɪmt'u respectively.

7. yamarɪñña mətsʼɪhafɪhɪn anɪbb. ____________________.
8. bətʼɪkʼur sələdaw lay tsʼafi. ____________________.

24.14

mulugeta ahun sɪddɪst amətu nəw. kand sammɪnt bəfit tɪmhɪrtbet gəbba. mulugeta tɪnnɪš tɪnnɪš amarɪñña yanəbball. ɪssu bətʼam tɪguh təmari nəw. hulgize mata mata amarɪñña nɪbabɪnna tsʼɪhɪfət yatʼənall.

and kʼən mulugeta bətɪmhɪrt betu addaraš wɪstʼ and kʼəyy satʼɪn ayyə. wədə satʼɪnumm hedə. bəsatɪnumm lay ʼsabʼ yəmmil* kʼal ayyə. mulugeta tazzaž təmari nəw. yəsatʼɪnun bərr kəffətənna and nəgər sabə. wədiyawɪmm yəsat adəga mətʼtʼa. təmariwočču hullu kəkɪflaččəw wətʼtʼu. dirəktərum kəbiroaččəw wətʼtʼu. dirəktəru ʼɪsat yəlləm wədə kɪflaččɪhu gɪbuʼ alu.

1. ast: mulugeta sɪnt amətu nəbbərə?
   t-w: ____________________.
2. ast: tɪmhɪrt bet bəsɪnt amətu gəbba?
   t-w: ____________________.
3. ast: mulugeta amarɪñña yanəbball?
   t-w: ____________________.
4. ast: bətɪmhɪrtbetu addaraš wɪstʼ mɪn ayyə?
   t-w: ____________________.
5. ast: bəsatʼɪnu lay mɪndɪn nəbbərə?
   t-w: ____________________.
6. ast: mulugeta mɪn adərrəgə?
   t-w: ____________________.

____________________.

* yəmmil ʼthat saysʼ

7. ast: kəzziya bəhuala mɪn honə?
t-w: ______________________________.

8. ast: yətɪmhɪrtbetu dirəktər min alu?
t-w: ______________________________.

9. ast: antə amarɪňňa tanəbballəh?
t. ______________________________.

10. ast: anči amarɪňňa tɪts'ɪfialləš?
t.

24.15

1. ast: tɪnnɪš wəndɪmm alləh?
t. ______________________________.

2. ast: sɪlə wəndɪmmɪh nɪgərəň.
t.

3. ast: tɪnnɪš ɪhɪt alləš?
t. ______________________________.

4. ast: sɪləhɪtɪš nɪgəriň.
t.

Model

1. wədə kɪfɪl ayɪmt'a.
2. (ɪsswa) bunna att'ət't'a.
3. kəsəat bəhuala wədə postabet annɪhid.

Notes:

Negative 'let..., may...'
a- negative prefix. prefixed to the affirmative jussive.

Note that tɪt'ət'a could be att'ət't'a or attɪt'ət'a in the negative.

24.16

Affirmative	Negative.
may..., let...	may..., let...
1. lıwsəd	alıwsəd.
2. yıkfətu	__________.
3. ınfəllıg	__________.
4. yıt'ət't'u	__________.
5. lımt'a	__________.
6. tıy	__________.
7. yıbla	__________.
8. yıts'afu	__________.

24.17

Affirmative	Negative
may..., let...	may..., let...
1. məts'ıhafun lıwsəd.	məts'ıhafun alıwsəd.
2. məskotaččəwın yızgu.	______________________.
3. sijara tač'ıs.	______________________.
4. bira ınt'ət't'a.	______________________.
5. nəgə bəsost səat yımt'a.	______________________.
6. gərəd ınnık't'ər.	______________________.
7. awtobusun ızzih yıt'əbbık'u.	______________________.
8. labbatu telegram yılak.	______________________.

24.18

mulu tılantınna mata raswan bət'am amməmat. zare t'əwat abbatwa bətaksi wədə hakimbet wəssəduat. hakimu mulun kəmərəmmərə bəhuala 'gunfan nəw' alə. mədhanitun labbatıwa sət't'aččəw. 'yıhınnın mədhanit bək'ən sost gize bəšorba mankiya tıt'ət't'a' alə.

dəgmom 'bərbərre attɪbla, t'əlla att'ət't'a, bɪzu attɪsra, bɪzu attat'na' alə.

1. ast: mulu tɪlantɪnna mata mɪn honəčč?
   t-w: ______________________________.

2. ast: zare t'əwat wədə hakimbet hedəčč?
   t-w: ______________________________.

3. ast: wədə hakimbet man wəssədat?
   t-w: ______________________________.

4. ast: bəmɪn wəssəduat?
   t-w: ______________________________.

5. ast: hakimu sɪlə hɪməmwa mɪn alə?
   t-w: ______________________________.

6. ast: mədhanit sət't'at?
   t-w: ______________________________.

7. ast: mədhanitun bək'ən sɪnt gize tɪt'ət't'a alə?
   t-w: ______________________________.

8. ast: lela mɪn alə?
   t-w: ______________________________.

24.19

bɪrhanu: ɪndəmɪn addərk, wɪbšət.

wɪbšət: dəhna ɪgziabher yɪmməsgən, antəs ɪndəmɪn addərk?

bɪrhanu: dəhna nəň. na, zare wədə mərkato abrən ɪnhid.

wɪbšət: ɪšši. mɪn məgzat tɪfəllɪgalləh?

bɪrhanu: šəra č'amma məgzat ɪfəllɪgalləhu.

wɪbšət: mɪnəw? kuas č'awəta alləbɪh ɪndə?

bɪrhanu: awon, nəgə kədagmawi minilɪk təmariwočč gar gɪt'miya alləbɪn.

wɪbšət: tənəsa ɪnhid.

bɪrhanu: antə atč'awətɪm ɪndə?

wɪbšət: ɪne ɪgren amoňňall məč'awət alčɪlɪm.

bɪrhanu: ləməhonu, t'ɪru yəšəra č'amma yətɪňňaw suk' ɪndəmigəň tawk'alləh?

wɪbšət: awon, yəne dənbəňňa zəndd ɪwəsdɪhalləhu.

bɪrhanu: məlkam. kəzzih bəfit and gəzɪče bəsammɪntu təgənət't'ələ.

wɪbšət: yəne gɪn bɪzu gize adɪrgwall.

bɪrhanu: wɪdd məhon alłəbbət.

wɪbšət: bəfɪts'um. bət'am rɪkaš nəbbərə.

bɪrhanu: sɪnt gəzahəw?

wɪbšət: sɪmmɪnt bɪrr gəzahut. suk'u yɪhəwɪnna ɪnnɪgba.

bɪrhanu: ɪwnətɪm t'ɪru t'ɪru č'ammawočč allu.

wɪbšət: bəl mɪrət'!

24.20

ts'ɪgge: bɪrtukan kilow sɪnt nəw?
nəggade: ɪmməte, bɪrtukan zare kilow and bɪrr kəhaya santim nəw.
ts'ɪgge: wagaw k'ət't'ələ ɪndə?
nəggade: ɪndəta! kək'ət't'ələ sammɪnt alfwall.
ts'ɪgge: ɪšši. yɪhun ɪsti, hulətt kilo yɪst'uñ. lomi alləwot?
nəggade: zare lomi yəlləññɪm.
ts'ɪgge: ləməhonu, məče məče yamət'allu.
nəggade: hamus hamus, hulgize ɪnnamət'allən.
ts'ɪgge: məlkam, ɪngɪdih hamus k'ədəm bɪyye ɪmət'alləhu.
nəggade: t'ɪru.
ts'ɪgge: wəynɪs alləwot?
nəggade: wəyn bəyayɪnətu alləñ. mɪn aynət yɪfəllɪgallu?
ts'ɪgge: nəč'č' wəyn alləwot?
nəggade: awon alləñ.
ts'ɪgge: ɪsti, and kilo yɪst'uñ.
nəggade: and kilo yɪhəwɪnna.
ts'ɪgge: ɪgziabher yɪst'ɪllɪñ, dəhna yɪwalu.
nəggade: abro yɪst'ən.

k'alat

abrən	'together'
alčɪlɪm	'I can't'
alə	'he said'
bəfɪts'um	'never; not at all'
bəl	'say' (you, masc.imperative)
bəl mɪrət'	'go ahead, choose!'
bəlu	'say' (you, plural imperative)
bəyi	'say' (you, fem. imperative)
betə məts'ɪhaft	'library'
bəwnət	'trully: really'
hamus hamus	'every Thursday'
hɪməm	'ilness; pain'
ɪndəmigəñ	'that it will be found'
ɪndə?	'question marker'
ɪwnət	'true; truth'
ɪsat	'fire'
ɪsti!	'wait! a moment! let's see!'
gunfan	'common cold'
lomi	'lemon'
məče məče	'every when?'
mədhanit	'medicine'
məč'awət	'to play'
məgzat	'to buy'
mɪnəw?	'what's the matter; why?'
na	'come!' (you, masc. informal)
nu	'come!' (you, plural)
nəy	'come!' (you, fem. informal)
sabə	'he pulled'
wədɪyawɪmm	'immediately'
yəsat adəga	'fire brigade'
yɪhun ɪsti	'let it be'
zəndd	'at'

haya ammıstəňňa tımhırt

kılləsa

(Unit 5)

1. Present Tense Personal Markers (affixes)

1.	(ı)-	-(a)lləhu	'I'
2.	t(ı)-	-(a)lləh	'you' sing/masc/informal
	t(ı)-	-(i)alləš	'you' sing/fem./informal
	y(ı)-	-(a)llu	'you' sing/masc/fem/formal
3.	y(ı)-	-(a)ll	'he'
	t(ı)-	-(a)lləčč	'she'
	y(ı)-	-(a)llu	'he/she' formal
4.	ın-	'(a)llən	'we'
5.	t(ı)-	-(a)llaččıhu	'you' plural
6.	y(ı)-	'(a)llu	'they'

2. Congugate the following verbs in the present for the persons indicated.

1. č'ərrəsə ıne, antə, ınnəssu, ıssu.
2. səbbərə antə, ıňňa, ınnantə, ısswa.
3. kəffələ ıne, ınnəssu, antə ınnantə.
4. jəmmərə ıňňa, ıssu, anči, ısswo.
5. t'əyyək'ə ınnəssu, ısswo, ıne, anči.
6. ləbbəsə ıssu, ıňňa, ınnəssu, ıssaččəw.
7. wəddək'ə anči, ısswo, ınnəssu, ıňňa.
8. č'əmmərə antə, ınnantə, ınnəssu, ıňňa.

3. Complete the following sentences.

1. səbbərə ısswa məskotun tısəbralləčč.
2. jəmmərə ıne tımhırten ______________.
3. č'ərrəsə ınnəssu sıraččəwın ___________.
4. fəlləgə ınnantə addis lıbsočč ________.
5. təməlləsə ısswo kəsıra basra and səat___.
6. t'ərrəgə ıssaččəw betaččəwın __________.
7. kəffətə wəyzəro marta addis suk' _____.
8. kəffələ antə yəbetun kiray zare ______.

4. Negative Particles with present tense.

al-	-(ɪ)m	'I'
a-	-(ɪ)m	with all other persons.

Exercise:

Change the sentences on the left into negative.

1. ɪtege hotel adralləhu. ɪtege hotel aladrɪm.
2. kəmɪššɪtu bəhulətt səat tɪtəññalləh. ________________.
3. kət'əwatu band səat tɪnnəššialləš. ________________.
4. gəlawon bəhulətt səat yɪttat't'əballu. ________________.
5. k'ursun bəhulətt səat yɪbəlall. ________________.
6. lək'urs yəbɪrtukan č'ɪmmak'i tɪt'ət't'alləčč ________________.
7. bəsost səat wədə biro yɪhedallu. ________________.
8. yamarɪñña gazet'a ɪnnanəbballən. ________________.
9. bamarɪñña dɪrsət tɪts'ɪfallaččɪhu. ________________.
10. təmariwočču yafrikan addaraš yɪgobəññallu. ________________.

5. Object suffixes with Past

1. -ň 'me'

-ň after a vowel.
-əň after /h/.
-ɪň after /š/ and /č/.

2. -h 'you' sing/masc. informal

-h after a vowel.
-ɪh after a consonant.

SINGULAR

-š 'you' sing/fem. informal
-š after a vowel.
-ɪš after a consonant.

-wot 'you' sing/masc/fem. formal

3. -t
-w 'him'

-t after /u/.
-əw after /h/ and /n/.
-ɪw after /š/ and /č/.

-at 'her'

-aččəw 'him/her' formal

4. -n 'us'

-ən after /h/.
-ɪn after /š/ and /č/.

PLURAL

5. -aččɪhu 'you' plural

6. -aččəw 'them'

Exercise 1. What is the position of the above object suffixes with the past tense affirmative?

2. Make ten affirmative sentences using object suffixes with past tense.

Examples:

1. ləmɪsa sɪhed ayyəhuš.
2. astəmariw yəbet sɪra sət't'uň.

i) Object suffixes with Past Negative

Negative particles.

al- -(ɪ)m

Exercise 1. What is the position of the object suffixes with past negative?

2. Make ten negative sentences using object suffixes with past tense.

Examples:

1. ləmɪsa sɪmət'a alayyəhušɪm.
2. astəmariw yəbet sɪra alsət't'aňňɪm.

ii) Object suffixes with Present

Object suffixes - refer to previous page.

Exercise 1. What is the position of the object suffixes with present tense affirmative?

2. Make ten affirmative sentences using object suffixes with present tense.

Examples:

1. ləmɪsa sɪmət'a ayɪhalləhu.
2. astəmariw yəbet sɪra yɪsət'uňňall.

iii) Object suffixes with Present Negative

Negative Particles

a(l)-   -(ɪ)m

Exercise 1. What is the position of the object suffixes with present negative?

2. Make ten negative sentences using object suffixes with present tense.

Examples:

1. ləmɪsa sɪmət'a alayɪšɪm.
2. astəmariw yəbet sɪra ayst'uňňɪm.

6. Imperative

A) Imperative 'you' singular/masc. informal

Citation Forms		Stems
wəssədə	A	wɪsəd
fəlləgə	B	fəllɪg
k'ot't'ərə	A	k'ut'ər
k'olləfə	B	k'ollɪf
awwək'ə	A	ɪwək'
assəbə	B	assɪb
gabbəzə		gabz
mət't'a		na
bəlla	A	bɪla
sət't'ə		sɪt'

Exercise Make six affirmative sentences with the above imperatives.

Examples:

1. məts'ɪhafun kət'ərəp'p'əzaw lay wɪsəd.
2. yəməkinawɪn bərr k'ollɪf.

B) Imperative 'you' sing/feminine, informal

-i 'you' feminine imperative suffix.

Exercise
1. Give the feminine imperative of the above masculine imperatives in 'A'.
2. Make six affirmative sentences with the feminine imperatives you just formed.

Examples:

1. bəmmimət'aw sammɪnt ɪrat gabžiň.
2. bəsəbatt səat ɪzzih fəllɪgiat.

C) Imperative 'you' plural

-u 'you' plural imperative suffix

Exercise
1. Form plural imperatives from the above masculine imperatives in 'A'.
2. Make six sentences with the imperatives you just formed.

Examples:

1. mɪsaččɪhun kəňňa gar bɪlu.
2. ato yohannɪs simət'u t'ena yɪst'ɪllɪň bəlu.

i) 'shall, let, may'

lɪ-	'I'	prefixed to the masculine imperative
ɪnnɪ-	'we'	
yɪ-	'he'	
tɪ-	'she'	

yɪ-	'you' formal	prefixed to the plural imperative
yɪ-	'he/she' formal	
yɪ-	'they'	

Exercise 1. What do you notice about the shall, let, may prefixes for 'you' formal, he, 'he/she' formal and 'they'?

2. Make five sentences with shall, let, may affirmative

ii) Negative imperative and negative 'shall, let, may'

a) Negative prefix - imperative attɪ-

b) Negative prefix - 'shall, let, may' a-

Change the following sentences into the negative.

1. nəgə wədə sinima hidu. nəgə wədə sinima attɪhidu.
2. tɪnnɪšu lɪj kəñña gar yɪmt'a. ______________________________.
3. yəzəwdun məts'ɪhaf ɪnnɪwsəd. ______________________________.
4. mɪsašɪn ras hotel bɪyi. ______________________________.
5. kəmɪsa bəhuala bɪzu bira t'ət't'a.______________________________.
6. yəzare sammɪnt yɪmmələsu. ______________________________.
7. sɪmaččɪhun ləhaddis nɪgəru. ______________________________.
8. mata mata məskotɪhɪn zɪga. ______________________________.

haya sɪddɪstəñña tɪmhɪrt

Model.

bərrun kəfɪčče* gəbbahu.
dəbdabbewɪn kəftəh anəbbəbk.
borsawɪn fəllɪgəš agəññəšɪw.
šant'awɪn fəllɪgəw agəññut.

Notes:

1. Personal Markers.

-e	'I'
-əh	'you' sing.masc.
-əš	'you' sing.fem.
-əw	'you' sing.masc.fem. formal.

2. Gerundive stems.

A. /kəft-/ or /kəfɪt-/ from /kəffətə/ 'he opened' /məkfət/ 'to open' infinitive. /kəfɪt/ occurs before the first person singular suffix /e/ /kəft/ before all other personal suffixes.

B. /fəllɪg-/ from /fəlləgə/ 'he wanted', 'he looked for'. /məfəlləg/ 'to want' 'to look for'.

---

*A All final gerundive stem consonants are doubled before the first person singular suffix /e/. The following consonants are changed into their respective palatal consonants before the first person suffix /e/.

$$\begin{bmatrix} t \\ t' \\ ts' \\ d \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} \check{c} \\ \check{c}' \\ \check{c}' \\ j \end{bmatrix} \text{ and } \begin{bmatrix} s \\ z \\ n \\ l \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} \check{s} \\ \check{z} \\ \tilde{n} \\ y \end{bmatrix}$$

B. All tri-syllabic and quadri-syllabic verbs form their gerundive stem from the past tense form. In the case of type A verbs, example, /kəffətə/ 'he opened' /wəssədə/ 'he took' the gerundive stem is formed by shortening the length of the double consonant and by omitting the vowel between the last two consonants and the final vowel except in the case where the gerundive stem comes before the first person singular suffix /e/ in which case the vowel between the second and third consonants is replaced by /ɪ/

Example:	Past	Gerund
	kəffətə	kəfɪčče, kəftəh, kəftəš...

In type B verbs the gerundive stem is formed by replacing the vowel between the second and third consonants by /ɪ/ and omitting the final vowel of the past.

Example:	Past	Gerund
	fəlləgə	fəllɪgge, fəllɪgəh, fəllɪgəš... etc.

C. The Gerund may be rendered in translation into English by:

1) Past Participle: e.g. bərrun kəfɪčče gəbbahu.
'Having opened the door I entered'.

or by 2) Present Participle: e.g. dəbdabbewɪn kəftəš anəbbəbšɪw (sing.fem.)
'you (sing.fem)opening the letter you(sing.fem)read it'

or by 3) A coordinate clause: e.g. borsahɪn kəftəh gənzəb awət't'ah.
'you (sing.masc.) opened your wallet and took money'.

26.1 Type 'A' verbs

	Past		Gerund
1.	kəffətə	ɪne	kəfɪčče.
		antə	kəftəh.
		anči	kəftəš.
		ɪsswo	kəftəw.
2.	dərrəsə	ɪne	__________.
		antə	__________.
		anči	__________.
		ɪsswo	__________.
3.	səbbərə	antə	__________.
		anči	__________.
		ɪsswo	__________.
		ɪne	__________.
4.	kəffələ	ɪsswo	__________.
		ɪne	__________.
		antə	__________.
		anči	__________.
5.	dəggəmə	anči	__________.
		ɪne	__________.
		ɪsswo	__________.
		antə	__________.
6.	t'ərrəgə	anči	__________.
		ɪne	__________.
		ɪsswo	__________.
		antə	__________.
7.	səkkərə	ɪne	__________.
		anči	__________.
		ɪsswo	__________.
		antə	__________.
8.	wəddək'ə	antə	__________.
		anči	__________.
		ɪne	__________.
		ɪsswo	__________.

26.2 Type 'B' verbs

	Past		Gerund
1.	məlləsə	ɪne	məllɪšše.
		antə	________.
		anči	________.
		ɪsswo	________.
2.	č'ərrəsə	antə	________.
		anči	________.
		ɪsswo	________.
		ɪne	________.
3.	fəlləgə	ɪne	________.
		antə	________.
		anči	________.
		ɪsswo	________.
4.	k'olləfə	antə	________.
		anči	________.
		ɪsswo	________.
		ɪne	________.
5.	jəmmərə	anči	________.
		ɪsswo	________.
		ɪne	________.
		antə	________.
6.	məzzənə	ɪsswo	________.
		antə	________.
		anči	________.
		ɪne	________.
7.	dəwwələ	ɪne	________.
		anči	________.
		antə	________.
		ɪsswo	________.
8.	fəttənə	antə	________.
		ɪsswo	________.
		anči	________.
		ɪne	________.

26.3

1.	ɪne	bərrun kəfɪčče gəbbahu.
	antə	________________.
	anči	________________.
	ɪsswo	________________.
2.	antə	hakimbet dərsəh təmələsk.
	anči	________________.
	ɪne	________________.
	ɪsswo	________________.
3.	anči	sɪrašɪn č'ərrɪsəš tɪməč'ialləš.
	ɪsswo	________________.
	ɪne	________________.
	antə	________________.
4.	ɪsswo	sɪlk dəwwɪləw yɪmmələsu.
	antə	________________.
	anči	________________.
	ɪne	________________.
5.	ɪne	sɪrawɪn jəmmɪrre salč'ərrɪs hedku.
	antə	________________.
	anči	________________.
	ɪsswo	________________.
6.	anči	t'ɪyyak'ewɪn məllɪsəš č'ərrəsš.
	ɪsswo	________________.
	ɪne	________________.
	antə	________________.
7.	ɪne	sɪkuarun məzzɪññe wəssədku.
	anči	________________.
	ɪsswo	________________.
	antə	________________.
8.	anči	bərrun k'ollɪfəš wət't'aš.
	ɪsswo	________________.
	ɪne	________________.
	antə	________________.

26.4

1. ast: bərrun kəftəh gəbbah?
   t. awon, bərrun kəfɪčče gəbbahu.

2. ast: ɪdašɪn kəfləš č'ərrəsš?
   t. awon, ______________________________.

3. ast: agərwo dərsəw təməlləsu?
   t. awon, ______________________________.

4. ast: ləguaddəññah sɪlk dəwwɪləh mət't'ah?
   t. awon, ______________________________.

5. ast: betɪšɪn t'ərgəš č'ərrəsš?
   t. ____________________________________.

6. ast: yəbetun kiray kəfləw yɪmməlləsallu?
   t. ____________________________________.

7. ast: məts'ɪhafun wəsdəh ləkəbbədə sət't'əhəw?
   t. ____________________________________.

8. ast: borsašɪn fəllɪgəš agəññəšɪw?
   t. ____________________________________.

Model.

bərrun kəffətku. gəbbahu.
bərrun kəfɪčče gəbbahu.

Note: The first two sentences of the Model are joined together by a gerund functioning as a co-ordinate clause.

26.5 Join the following pair of sentences by changing the verb of the first sentence into a gerund for the appropriate person.

1. ast: fiten tat't'əbku. ts'əguren abət't'ərku.
   t-w: fiten tat't'ɪbe ts'əguren abət't'ərku.

2. ast: addisun lɪbsɪšɪn ləbbəsš. wədə gɪbžaw hedš.
   t-w: addisun lɪbsɪšɪn ləbsəš wədə gɪbžaw hedš.

3. ast: hulətt səat yahɪl arrəfu. ahun təmələsu.
t-w: ______________________________.

4. ast: radiyon addamət'ku. bəgize ɪtəññalləhu.
t-w: ______________________________.

5. ast: wagawɪn kəffəlk. ɪk'awɪn tɪwəsdalləh.
t-w: ______________________________.

6. ast: ček mənəzzərš. gənzəbun tɪkəfyiwalləš.
t-w: ______________________________.

7. ast: məts'ɪhafun anəbbəbk. ahun č'ərrəsk.
t-w: ______________________________.

8. ast: astəmariwɪn t'əyyəku. yɪnəgruññall.
t-w: ______________________________.

Model.

sat'ɪnun kəfto lɪbsun wəssədə.

bassɪr bɪrr məts'ɪhaf gəzta ləwəndɪnnwa
sət't'əččɪw.

baddis abəba wɪst' hulətt amət k'oyyɪtəw
təmələsu.

Notes: 1. Personal Markers

-o	'he'
-a	'she'
-əw	'he/she' formal.

2. Gerundive stem

/kəft-/ from /kəffətə/ 'he opened' /məkfət/ 'to open' (infinitive).

/gəzt-/ from /gəzza/ 'he bought' /məgzat/ 'to buy' (infinitive).

/k'oyyɪt-/ from /k'oyyə/(type B) 'he stayed' /mək'oyyət/ 'to stay' (infinitive)

Notice that the gerundive stems of /gəzza/ and /k'oyyə/ both end in /t/ which is traceable to their infinitive suffix, i.e. /məgzat/ and /mək'oyyət/. All verbs whose infinitive takes an infinitive suffix /t/ from their gerundive by adding a final /t/.

26.6	Past	Infinitive		Gerundive
1.	bəlla	məblat	ɪne	bəlɪčče.
			antə	bəlteh.
			anči	bəltəš.
			ɪsswo	bəltəw.
			ɪssu	bəlto.
			ɪsswa	bəlta.
			ɪssaččəw	bəltəw.
2.	səmma	________	ɪne	____________.
			antə	____________.
			anči	____________.
			ɪsswo	____________.
			ɪssu	____________.
			ɪsswa	____________.
			ɪssaččəw	____________.
3.	hedə	________	antə	____________.
			anči	____________.
			ɪne	____________.
			ɪsswa	____________.
			ɪsswo	____________.
			ɪssu	____________.
			ɪssaččəw	____________.
4.	təkərayyə	________	ɪssu	____________.
			ɪne	____________.
			anči	____________.
			ɪssaččəw	____________.
			antə	____________.
			ɪsswo	____________.
			ɪsswa	____________.
5.	ts'afə	________	antə	____________.
			anči	____________.
			ɪne	____________.
			ɪsswa	____________.
			ɪssaččəw	____________.
			ɪssu	____________.
			ɪsswo	____________.

6. t'ət't'a (B) ____________ ɪne ______________.
antə ______________.
ɪssu ______________.
ɪssaččəw ______________.
ɪsswo ______________.
anči ______________.
ɪsswa ______________.

7. at'ənna ____________ ɪne ______________.
antə ______________.
ɪssu ______________.
ɪsswo ______________.
ɪsswa ______________.
ɪssaččəw ______________.
anči ______________.

8. mət't'a ____________ anči ______________.
ɪssaččəw ______________.
ɪsswo ______________.
ɪsswa ______________.
ɪssu ______________.
antə ______________.
ɪne ______________.

9. sət't'ə ____________ antə ______________.
ɪne ______________.
ɪssaččəw ______________.
ɪsswo ______________.
ɪsswa ______________.
anči ______________.
antə ______________.

26.7

1. ɪne k'ursen bəlɪčče wədə kɪfɪl ɪhedalləhu.
antə ____.
anči ____.
ɪsswo ____.
ɪssu ____.
ɪsswa ____.
ɪssaččəw ____.
____.

2. antə yədirektərun nɪgɪggɪr səmtəh mət't'ah.
anči ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.

3. anči wədə kətəma hedəš č'amma gəzzaš.
ɪsswo ______________________________.
ɪne ______________________________.
antə ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.

4. ɪsswo addis bet təkəraytəw gəbbu.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪssu ______________________________.
anči ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
antə ______________________________.

5. ɪsswa laggotwa dəbdabbe ts'ɪfa bəposta lakəčč.
ɪssu ______________________________.
ɪne ______________________________.
anči ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
antə ______________________________.

6. ɪssu bunna t'ət't'ɪto wədə sɪraw hedə.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
antə ______________________________.

7. ɪssaččəw amarɪñña at'nɪtəw wədə ityop'p'ɪya hedu.
ɪne ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
antə ______________________________.

anči ______________________________.
ɪsswa ______________________________.

8. ɪne kand sammɪnt bəhuala mət'ɪčče ɪt'əyyɪk'ɪhalləhu.
anči ______________________________.
antə ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪssu ______________________________.

26.8

1. ast: k'ursɪhɪn bəltəh wədə kɪfɪl tɪhedalləh?
t. awon, k'ursen bəlɪčče wədə kɪfɪl ɪhedalləhu.

2. ast: yədirektərun nɪgɪggɪr səmtəw yɪmmələlləsallu?
t. awon, ______________________________.

3. ast: wədə kətəma hedo guaddəññawɪn agəññə?
t. ______________________________.

4. ast: addis bet agñɪta təkərayyəčč?
t. ______________________________.

5. ast: məts!ɪhafun anbɪbəh č'ərrəsk?
t. ______________________________.

6. ast: yəbet sɪrašɪn sərtəš lastəmariw sət't'əš?
t. ______________________________.

7. ast: t'ɪk'urun lɪbsaččəwɪn ləbsəw wədə gɪbžaw hedu?
t. ______________________________.

8. ast: məts'ɪhafun wəsdəh ləkəbbədə sət't'əhəw?
t. ______________________________.

26.9 Join the following pari of sentences by changing the verb of the first sentence into a gerund for the appropriate person.

1. ast: yaddis abəban zɪnna səmma. kətəmawɪn ləmayət mət't'a.
   t-w: yaddis abəban zɪnna səmto kətəmawɪn ləmayət mət't'a.

2. ast: sinimabet aməššu. kəlelitu bəsɪddɪst səat gəbbu.
   t-w: ____.

3. ast: t'ɪru yədoro wət' sərračč. ɪrat gabbəzəččɪn.
   t-w: ____.

4. ast: lebaw borsayen sərrək'ə. aməllət'ə.
   t-w: ____.

5. ast: awtobusun dəsse addərə. bət'əwat yɪnnəssall.
   t-w: ____.

6. ast: gəbəya waləčč. ahun gəna gəbbačč.
   t-w: ____.

7. ast: ambasaddərɪnnət təšomu. wədamerika lihedu nəw.
   t-w: ____.

8. ast: ləwəndɪmme dəbdabbe ts'afku. tɪlantɪnna lakkut.
   t-w: ____.

26.10

abbəbə sɪlə addis abəba bɪzu səmto sɪlənəbbərə kəɪlətat and k'ən addis abəban ləməgobñət k'urt' hasab adrɪgo bawtobus təsafro wədə addis abəba guzowɪn k'ət't'ələ. bawtobusu wɪst' yəguaddəññawɪn yətəsfayen abbat agñɪto səlamta kəsət't'aččəw bəhuala at'əgəbaččəw tək'əmmɪt'o kəssaččəw gar mawrat jəmmərə.

addis abəba hejje alawk'ɪm, ɪbbakɪwo sɪlə addis abəba t'ɪk'it yɪngəruň bɪlo yətəsfayen abbat t'əyyək'aččəw. ɪssaččəwɪm addis abəba səffinna zəmənawi kətəma məhonun kənəggərut bəhuala yət ɪndəmmiyarfɪnna mɪn yahɪl gize ɪndəmmik'oy t'əyyək'ut. ɪssum tallak' wəndɪmme yəmmisəraw bənɪgd minister wɪst' nəw--ɪssun fəllɪgge ɪssu bet t'ɪk'it k'ənočč arɪffe ɪmməlləsalləhu bɪlo məlləsəllaččəw. ɪsswos wədə addis abəba yəmmihedut ləmɪndɪn nəw bɪlo t'əyyək'aččəw. ɪssaččəwɪm kəhulətt k'ən bəfit kəbək'lo wədɪk'k'e ɪjje sɪlətəsəbbərə ləməttakəm ɪhedalləhu alut. ɪndəzzih ɪyyətəč'əwawwətu aratt səat yahɪl kətəguazu bəhuala addis abəba kətəma dərrəssu. yətəsfaye abbat kawtobusu ɪndəwərrədu gari t'ərtəw wədə hakimbet hedu. abbəbəm wəndɪmmun ləməfəlləg yənɪgd ministerɪn ak't'ač'a ɪyyət'əyyək'ə məngədun bəgru k'ət't'ələ.

26.11 t'ɪyyak'ewočč

1. abbəbə wədə addis abəba ləməhed ləmɪn assəbə?
2. wədə addis abəbass bəmɪn hedə?
3. bawtobusu wɪst' mannɪn agəňňə?
4. səlamta kəsət't'aččəw bəhuala mɪn adərrəgə?
5. yətəsfayen abbat mɪn t'əyyək'aččəw?
6. ɪssaččəwɪss mɪn bɪləw məlləsullət?
7. yətəsfaye abbat abbəbən yət ɪndəmmiyarf bət'əyyək'ut gize mɪn bɪlo məlləsəllaččəw?
8. yətəsfaye abbatɪss wədə addis abəba yəmmihedut ləmɪndɪn nəw?
9. kəbetaččəw ɪskə addis abəba mɪn yahɪl gize wəssədəbaččəw?
10. addis abəba ɪndəgəbbu yətəsfaye abbat mɪn adərrəgu?
11. abbəbəss mɪn adərrəgə?
12. tarikun bərasɪh k'alat bač'č'ɪru tənagər.

26.12 nɪgɪggɪr

abbəbə: t'ena yɪst'ɪllɪñ gašše aləmu.
aləmu: t'ena yɪst'ɪllɪñ abbəbə. kəyət mət't'ah?
addis abəban tawk'əwalləh ɪnde?

abbəbə: sɪlə addis abəba bɪzu səmɪčče sɪlənəbbərə
addis abəban ləmayətɪnna wədiyawɪm antən
t'əyyɪk'k'e ləməmmələs mət't'ahu.
aləmu: bət'am t'ɪru adərrəgk. wəlajoččaččɪnɪnna
zəmədoččaččɪn hullu dəhna naččəw?

abbəbə: hullum dəhna naččəw. antəss ɪndəmɪn alləh?
aləmu: ɪne ɪgziabher yɪmməsgən dəhna nəñ.
ləməhonu beten man asayyəh?

abbəbə: səw t'əyyɪk'k'e fəllɪge agəññəhut.
aləmu: mɪn yahɪl gize ləmək'oyyət tassɪballəh?

abbəbə: baratt k'ənočč wɪst' wanna wannawoččun
botawočč gobñɪčče ɪndəč'ərrəsku ləməmmələs
assɪballəhu.
aləmu: nəgə ɪhud nəw. ɪndəmmɪtawk'əw sɪra yəlləññɪm
sɪləzzih lasgobəññɪh ɪčɪlalləhu. sɪlədəkkəməh
ahun tɪnnɪš bɪttarf t'ɪru nəw. nəgə t'əwat
k'urs kəbəllah bəhuala kətəmawɪn and band
asayyɪhalləhu.

abbəbə: ɪšši. t'ɪru hassab nəw. bət'əwat ɪnnəssalləhu.

k'alat

abət't'ərə	'he combed'
arrəfə	'he rested; he died'
assəbə	'he thought'
awərra	'he rumoured'
bač'č'ɪru	'in short'
bək'lo	'mule'
bərasɪh k'alat	'in your own words'
dəggəmə	'he repeated; he recited'
dəwwələ	'he rang'(telephone or bell)
fəttənə	'he examined; he tested'
gari	'cart'
gašše	'Term of respect for a man slightly older than you'
guzo	'journey'
ɪnde (?)	'A tag question at the end of a statement - isn't it?'.
ɪndəzzih	'like this'
kəffələ	'he paid; he divided'
kəɪlətat and k'ən	'once upon a time'
k'ət't'ələ	'he continued; he tied to'
k'urt' hasab	'final decision'
məlləsə	'he answered; he replied; he returned (something)'
məzzənə	'he weighed; he scaled'
sat'ɪn	'box'
səbbərə	'he broke'
səkkərə	'he got drank'
səlamta sət'ə	'he extended greetings; he greeted'
takkəmə	'he was treated (for illness)'
tək'əmmət'ə	'he sat'
t'ərrəgə	'he wiped; he rubbed'
təsaffərə	'he boarded'
wəddək'ə	he fell; he flunked (Exam.)
wəlajočč	'parents'
zəmənawi	'modern'

haya səbattəñña tımhırt

Model.

wədə ambo hedən yəırəft gizeaččının ınnasallıfallən.
k'ədmaččıhu bıtmət'u tagəññuññallaččıhu.
dəmozaččəwın tək'əbbıləw ləmask'əmmət' wədə bank hedu.

Notes:

1. Personal markers.

-ən	'we'
-aččıhu	'you' (plural)
-əw	'they'

2. Gerundive stems.

/hed-/ from /hedə/ 'he went' /məhed/ 'to go' (Infin.).
/k'ədm-/ from /k'əddəmə/ 'he preceded' 'he came early'
/mək'dəm/ 'to precede','to come early (Infinitive).
/tək'əbbıl-/ from /tək'əbbələ/ 'he received'
/mək'k'əbəl/ 'to receive' (Infinitive).

27.1

1.	hedə	ıne	hejje.
		antə	hedəh.
		anči	hedəš.
		ısswo	________________.
		ıssu	________________.
		ısswa	________________.
		ıssaččəw	________________.
		ıñña	________________.
		ınnantə	________________.
		ınnəssu	________________.
2.	k'əddəmə	ıne	________________.
		antə	________________.
		ıñña	________________.
		ınnantə	________________.
		anči	________________.
		ıssu	________________.
		ısswo	________________.

ɪsswa ______________.
ɪnnəssu ______________.
ɪssaččəw ______________.

3. tək'əbbələ ɪñña ______________.
ɪne ______________.
antə ______________.
ɪnnəssu ______________.
ɪsswa ______________.
anči ______________.
ɪnnantə ______________.
ɪssu ______________.
ɪsswo ______________.
ɪssaččəw ______________.

4. ayyə antə ______________.
ɪnnantə ______________.
anči ______________.
ɪsswo ______________.
ɪssu ______________.
ɪnnəssu ______________.
ɪsswa ______________.
ɪssaččəw ______________.
ɪne ______________.
ɪñña ______________.

5. nəggərə ɪnnantə ______________.
ɪnnəssu ______________.
ɪñña ______________.
ɪne ______________.
ɪssaččəw ______________.
ɪsswa ______________.
ɪssu ______________.
ɪsswo ______________.
antə ______________.
anči ______________.

6. azzəzə ɪnnəssu ______________.
ɪñña ______________.
ɪnnantə ______________.
ɪssaččəw ______________.
ɪssu ______________.
ɪsswa ______________.
ɪsswo ______________.
antə ______________.
ɪne ______________.
anči ______________.

7. ač'əsə ɪne __________.
ɪnnantə __________.
antə __________.
anči __________.
ɪsswo __________.
ɪñña __________.
ɪssu __________.
ɪnnəssu __________.
ɪsswa __________.
ɪssaččəw __________.

8. aməššə ɪssu __________.
ɪñña __________.
ɪsswa __________.
ɪne __________.
ɪssaččəw __________.
ɪnnantə __________.
antə __________.
ɪnnəssu __________.
ɪsswo __________.
anči __________.

9. aməsəggənə ɪnnantə __________.
ɪnnəssu __________.
ɪñña __________.
anči __________.
ɪne __________.
antə __________.
ɪsswo __________.
ɪsswa __________.
ɪssaččəw __________.
ɪssu __________.

27.2

1. ɪne kək'ənu bəsəbatt hejje ahun gəna təməlləsku.
antə ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.

2. antə guaddəññoččɪhɪn hullu k'ədməh mət't'ah.
ɪne ______________________________.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.

3. ɪñña yəmɪsɪkkɪr wərək'ətaččɪnɪn tək'əbbɪlən wədə ityop'p'ɪya guzoaččɪnɪn k'ət't'əln.
antə ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ančɪ ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.

4. ɪsswa zəmədoččwan ayta tolo tɪməlləsalləčč.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ančɪ ______________________________.
antə ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪssu ______________________________.

5. ɪne mədhanit ɪndigəzallɪñ ləkəbbədə nəgɪrrew saygəza mət't'a.
antə ______________________________.
ančɪ ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.

6. ıssu aškəru məkinawın ındiyat'ıb azzot wədə sıra hedə.
ısswa ______________________________.
ıssaččəw ______________________________.
ıñña ______________________________.
ınnantə ______________________________.
ınnəssu ______________________________.
ıne ______________________________.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ısswo ______________________________.

7. ıssaččəw sijara ač'ısəw kəč'ərrəsu bəhuala məts'ıhaf manbəb yıjəmmırallu.
ınnantə ______________________________.
ıñña ______________________________.
ıne ______________________________.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ısswo ______________________________.
ıssu ______________________________.
ısswa ______________________________.
ıssaččəw ______________________________.

8. antən amšıtəh sıttımət'a leba zərrəfəh.
ıssun ______________________________.
ıññan ______________________________.
ınnantən ______________________________.
ısswan ______________________________.
ısswon ______________________________.
ančin ______________________________.
ınen ______________________________.
ınnəssun ______________________________.
ıssaččəwın ______________________________.

9. ıne direktərun aməsgıññe sıt'otawın tək'əbbəlku.
antə ______________________________.
ıssaččəw ______________________________.
anči ______________________________.
ısswo ______________________________.
ısswa ______________________________.
ıssu ______________________________.
ıñña ______________________________.
ınnəssu ______________________________.
ınnantə ______________________________.

27.3

tɪlantɪnna mata ato yohannɪsɪnna baləbetaččəw ato dawit bet ɪrat təgabzəw sɪlənəbbərə balɪnna mistočču nɪts'uhun lɪbsaččəwɪn ləbsəw amrəwɪnna təgiyagit'əw wədə ato dawit bet ləməhed wət't'u.

bəməngədaččəw lay, yato yohannɪs yəsɪra guaddəñña ato gɪrma tamməw hakimbet gəbtəw sɪlənəbbərə ɪssaččəwɪn ləmət'əyyək' wədə k'ədamawi haylə sɪllasse hospital hedu. ɪzziyam ɪndədərrəsu bəšɪtəññawɪn t'əyyɪk'əw t'ɪk'it kətəč'əwawwətu bəhuala bəšɪtəññawɪnɪnna leloččun t'əyyak'iwočč təsənabtəw guzoaččəwɪn wədə gɪbžaw bet amərru.

gɪbžawɪm bet ɪndədərrəsu kato dawitɪnna kəbaləbetaččəw gar səlamta təsət'at'təw bətəzəgajjullaččəw mək'əməč'awočč lay tək'əmmət'u. mət'ət't' k'ərbo ɪyyət'ət't'u t'ɪk'it kətəč'əwawwətu bəhuala ɪrat k'ərrəbə. ɪrat təbəlto kabək'k'a bəhuala bunna t'ət't'ɪtəw ato yohannɪsɪnɪnna baləbetaččəwɪn ladərrəgullaččəw gɪbža aməsgɪnəw wədə betaččəw təməlləsu.

27.4 t'ɪyyak'ewočč

1. ato dawitɪnna baləbetaččəw tɪlantɪnna mata ɪrat yət təgabzəw nəbbərə?
2. ato dawitɪnna baləbetaččəw mɪn aynət lɪbsoččaččəwɪn ləbsəw nəbbərə?
3. bəməngədaččəw mɪn ləmadrəg assəbu?
4. man tammo nəbbərə?
5. bəšɪtəññawɪn t'əyyɪk'əw t'ɪk'it kək'oyyu bəhuala mɪn bɪləw wət't'u?
6. kəhakimbetu wət'təw wədet hedu?

7. gıbžaw bet ındədərrəsu mın adərrəgu?

8. ırat mın gize k'ərrəbə?

9. bunnas mın gize k'ərrəbə?

10. bunna kət'ət't'u bəhuala mın adərrəgu?

27.5 nıgıggır

t-w: bəlıyyu lıyyu gizenna botawočč sıləmmiddərəgut yəityop'p'ıya səlamta asət'at'očč linəgrun yıčılallu?

ast: awon dəss yıleñall. nəgər gın yəmmitfəllıgutın bıtt'əyyık'uñ t'ıru nəw.

t-w: lərəjjım gize yətələyayyu səwočč sigənaññu mın yıbbabalallu?

ast: ındəmın kərrəmk, ındəmın kərrəmš, ındəmın kərrəmu yıbbabalallu. anəss yalə gize, malət hulətt wəyım sost sammınt, yətələyayyu səwočč sigənaññu ındəmın sənəbbətk, ındəmın sənəbbətš, ındəmın sənəbbətu yıbbabalallu.

t-w: laddis amət yəmmiddərəgəw səlamta ındet yallə nəw?

ast: laddis amət yəmmiddərəgəw səlamta, ınkuan kəzəmən wədə zəmən aššəgaggərəh, aššəgaggərəš, aššəgaggərwo, wəyımm ınkuan laddisu amət adərrəsəh, adərrəsəš, adərəswot nəw.

t-w: ınkuan kəzəmən wədə zəmən aššəgaggərəh sibbal məlsu mındın nəw?

ast: məlsu ınkuan abro aššəgaggərən nəw.

t-w: ınkuan laddisu amət adərrəsəh sibbals məlsu mındın nəw?

ast: məlsu ınkuan abro adərrəsən nəw.

t-w: ləlɪdət wəyɪmm ləgənna yətələyyə səlamta allə?

ast: awon. ləlɪdət bəal ɪnkuan ləbɪrhanə lɪdətu adərrəsəh,
adərrəsəš, adərrəswot yɪbbalall.

t-w: məlsus yətələyyə nəw?

ast: yətələyyə aydəlləm. ɪnkuan abro adərrəsən nəw.

t-w: ləfasika yəmmisət't'əwɪn səlamta yɪngərun.

ast: ləfasika ɪnkuan ləbɪrhanə tɪnsaew adərrəsəh,
adərrəsəš, adərrəswot yɪbbalall.

t-w: yəzzihɪm məlsu ɪnkuan abro adərrəsən nəw?

ast: altəsasataččɪhum, lɪkk naččɪhu.

t-w: səw kəwɪč'č' agər wəyɪmm rak' kalə bota
simət'a mɪn yɪbbalall?

ast: ɪnkuan dəhna gəbbah, gəbbaš, gəbbu yɪbbalall.
məlsu ɪnkuan dəhna k'oyyəhəň, k'oyyəšɪň,
k'oyyuň nəw.

t-w: yədəssɪta məgləč'ass səlamta allə?

ast: awon, dəss laləw səw səlamta sissət't'
ɪnkuan dəss aləh, aləš, aləwot yɪbbalall.
məlsu ɪnkuan abro dəss alən nəw.

t-w: bəšɪtəňňa sit't'əyək' yəmmisət't' səlamta allə?

ast: bəšɪtəňňa sit't'əyyək' yəmmisət't' yətələyyə
səlamta yəlləm. nəgər gɪn bəšɪtəňňa tət'əyyɪk'o
siwwət't'a ɪgziabher yɪmarɪh, yɪmarɪš, yɪmarɪwot
yɪbbalall. məlsu, amen nəw.

t-w: yəwəllədəčč set sɪttɪt'əyyək'ɪs mɪn yɪbbalall?

ast: ɪnkuan maryam marəččɪš, marəččɪwot yɪbbalall.
məlsu maryam tanurɪh, tanurɪš, tanurwot nəw.
siwwət't'a maryam bəšɪllɪm tawt'aš, tawt'awot
yɪbbalall. ləzzih dəgmo məlsu, amen nəw.

k'alat

aməsəggənə	'he thanked'
amrəwɪnna təgiyagit'əw	'bedecked in all of their finery'
anəss yalə gize	'brief time'
ask'əmmət'ə	'he put down'
at't'əbə	'he washed'
bəšɪtəñña	'patient' or 'sick person'
fasika	'Easter'
gənna	'Christmas'
gɪbža	'feast'
ɪndəmɪn?	'how?'
ɪndəmɪn kərrəmk	'How have you been' (after long absence. masc. sing. informal)
ɪndəmɪn kərrəmš	'How have you been' (fem. sing)
ɪndəmɪn kərrəmu	'How have you been' (formal)
ɪndəmɪn sənəbbətk	'How have you been' (after few weeks absence. masc.sing.informal)
ɪndəmɪn sənəbbətš	'How have you been' (fem. sing.inf.)
ɪndəmɪn sənəbbətu	'How have you been' (formal)
ɪndet yallə nəw?	'What kind is it?'
ɪnkuan	'so be it'
ɪnkuan abro adərrəsən	'the same to you'
ɪnkuan abro aššəgaggərən	'the same to you'
ɪnkuan kəzəmən zəmən aššəgaggərəh	'Happy New Year' (*you*,masc.sing.inf.)
ɪnkuan kəzəmən zəmən aššəgaggərəš	'Happy New Year' (*you*,fem.sing.inf.)
ɪnkuan kəzəmən zəmən aššəgaggərwo	'Happy New Year' (*you*, formal)
ɪnkuan laddisu amət adərrəsəh	'Happy New Year' (*you*, masc.sing.inf)
ɪnkuan laddisu amət adərrəsəš	'Happy New Year' (*you*, fem.sing.inf.)
ɪnkuan laddisu amət adərrəswo	'Happy New Year' (*you*, formal)
ɪnkuan ləbɪrhanə lɪdətu adərrəsəh	'Merry Christmas' (*you*,masc.sing.inf.)
ɪnkuan ləbɪrhanə lɪdətu adərrəsəš	'Merry Christmas' (*you*, fem.sing.inf.)
ɪnkuan ləbɪrhanə lɪdətu adərrəswo	'Merry Christmas' (*you*, formal)
ɪnkuan ləbɪrhanə tɪnsaew adərrəsəh	'Happy Easter' (*you*, masc.sing.inf.)
ɪnkuan ləbɪrhanə tɪnsaew adərrəsəš	'Happy Easter' (*you*, fem. sing.inf.)
ɪnkuan ləbɪrhanə tɪnsaew adərrəswo	'Happy Easter' (*you*, formal)

k'ərrəbə	'he came close to; he approached'
leba	'thief'
lıdət	'birth'
linəgrun yıčılallu?	'Could you tell us'
malət	'to say' or 'that is to say'
marə	'he forgave'
maryam	'Mary'
mədhanit	'medicine'
mək'əməč'a	'seat'
mısıkkır	'witness'
nəgər gın	'but'
sibbal	'when it is said'
sıləmmiddərəgut	'about those things to be done'
sit't'əyək'	'when asked'
sıt'ota	'gift; token'
tək'əbbələ	'he received'
yədəssıta məgləč'a	'expression of felicity'
yəmmiddərəgəw	'that which is done'
yəmısıkır wərək'ət	'certificate; recommendation'
yətələyayyə	'different; separated'
zərrəfə	'he looted'

təč'əmmari k'alat

altəsasataččıhum	'you are not mistaken'
aras	'a woman who gave birth'
dəss laləw səw	'for one who is happy'
ıgziabher yımarıh	'I wish you well' (literary: May God help you to recover) masc.sing.
ıgziabher yımarwot	'I wish you well' (formal)
ınkuan dəss aləh	'Congratulation' (you, sing.masc.)
ınkuan dəhna gəbbah	'Welcome' (you, sing.masc.informal)
ınkuan dəhna k'oyyəhəň	'I am happy you waited for me safely'
rak' kalə bota	'from far off place'
yəlıdət bəal	'Christmas'

haya sɪmmɪntəñña tɪmhɪrt

Model.

yəfotograf manša gəzɪččealləhu.
t'ɪyyak'ewoččun hullu məllɪsəhall.
kəkɪflɪš andəñña wət'təš šɪllɪmat agñɪtəšall.
yətamməmutɪn səwɪyye t'əyyɪk'əwall.

Notes:

1. Compound Gerundive with /allə/

The compound gerundive with /allə/ is formed from the gerundive (i.e. gerund plus personal markers) and /allə/ (suffixed to the gerundive). Except for the first person singular 'I' and third person feminine 'she' the /allə/ suffix is /-all/ for all persons. For the first person singular the suffix is /-alləhu/ and for the third person feminine it is /-lləčč/. The compound gerundive with /-allə/ may be rendered into English with the present perfect.

2. Compound Gerund

gəzɪččealləhu 'I have bought' from /gəzzɪčče/ 'I having bought' and the compound gerundive suffix /-alləhu/.

məllɪsəhall 'you(sing.masc.) have answered' from /məllɪsəh/ 'you (sing.masc.)having answered' and the compound gerundive suffix /-all/.

agñɪtəšall 'you (sing.fem.) have got' from /agñɪtəš/ 'you (sing.fem.) having got' and compound gerundive suffix /-all/.

t'əyyɪk'əwall 'you (sing.masc./fem. formal) have visited' from /t'əyyɪk'əw/'you (sing.masc./fem. formal) having visited' and the compound gerundive suffix /-all/.

28.1	Past		Compound Gerundive
1.	gəzza	ɪne	gəzɪččealləhu.
		antə	gəztəhall.
		anči	________.
		ɪsswo	________.
		ɪssu	________.
		ɪsswa	________.
		ɪssaččəw	________.
		ɪñña	________.
		ɪnnantə	________.
		ɪnnəssu	________.
2.	məlləsə	antə	məllɪsəhall.
		ɪne	________.
		anči	________.
		ɪsswo	________.
		ɪssu	________.
		ɪsswa	________.
		ɪssaččəw	________.
		ɪñña	________.
		ɪnnantə	________.
		ɪnnəssu	________.
3.	agəñña	anči	agñɪtəšall.
		antə	________.
		ɪsswo	________.
		ɪne	________.
		ɪñña	________.
		ɪssu	________.
		ɪnnəssu	________.
		ɪsswa	________.
		ɪnnantə	________.
		ɪssaččəw	________.
4.	t'əyyək'ə	ɪsswo	t'əyyɪk'əwall.
		ɪssu	________.
		ɪsswa	________.
		ɪssaččəw	________.
		ɪñña	________.
		ɪnnantə	________.
		antə	________.
		anči	________.
		ɪnnəssu	________.
		ɪne	________.

5.	awwək'ə	ɪňňa	awk'ənall.
		ɪnnantə	________.
		ɪssaččəw	________.
		antə	________.
		anči	________.
		ɪssu	________.
		ɪsswa	________.
		ɪsswo	________.
		ɪnnəssu	________.
		ɪne	________.
6.	wəddədə	anči	wəddəšall.
		ɪssu	________.
		ɪsswa	________.
		ɪne	________.
		antə	________.
		ɪssaččəw	________.
		ɪnnantə	________.
		ɪsswo	________.
		ɪnnəssu	________.
		ɪňňa	________.
7.	gobəňňə	ɪne	gobňɪččealləhu.
		antə	________.
		anči	________.
		ɪsswo	________.
		ɪňňa	________.
		ɪnnantə	________.
		ɪnnəssu	________.
		ɪssu	________.
		ɪsswa	________.
		ɪssaččəw	________.
8.	tənaggərə	ɪnnantə	tənagraččɪhuall.
		antə	________.
		anči	________.
		ɪňňa	________.
		ɪne	________.
		ɪsswo	________.
		ɪsswa	________.
		ɪssaččəw	________.
		ɪssu	________.
		ɪnnəssu	________.

9. asrədda ɪne asrəddɪččealləhu.
ɪssu ____________________.
ɪñña ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
ɪsswa ____________________.
antə ____________________.
ɪssaččəw ____________________.
ɪnnantə ____________________.
ɪsswo ____________________.
anči ____________________.

10. jəmmərə ɪñña jəmmɪrənall.
ɪnnantə ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
ɪssaččəw ____________________.
ɪsswa ____________________.
ɪssu ____________________.
ɪne ____________________.
antə ____________________.
anči ____________________.
ɪsswo ____________________.

28.2

1. ɪne addisun yətarik məts'ɪhaf gəzɪččealləhu.
antə ____.
anči ____.
ɪsswo ____.
ɪssu ____.
ɪsswa ____.
ɪssaččəw ____.
ɪñña ____.
ɪnnantə ____.
ɪnnəssu ____.

2. antə assɪrunɪm t'ɪyyak'ewočč məllɪsəhall.
anči ____.
ɪsswo ____.
ɪne ____.
ɪssaččəw ____.
ɪsswa ____.
ɪssu ____.
ɪnnəssu ____.
ɪnnantə ____.
ɪñña ____.

3. anči kəguaddəññaš tɪlantɪnna dəbdabbe agñɪtəšall.
ɪne ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
antə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪsswo ______________________________.

4. ɪsswo sɪləbetu kiray baləbetun t'əyyɪk'əwall?
ɪsswa ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
antə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
anči ______________________________.

5. ɪñña yamarɪññaw fətəna zare ɪndəhonə awk'ənall.
ɪnnantə ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪne ______________________________.

6. anči bəyyəwəru ammɪst bɪrr lɪtkəfyi wəddəšall.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪne ______________________________.
antə ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪñña ______________________________.

7. ɪne wənji yəmmiggəññəwɪn yəsɪkuar fabrika gobñɪččealləhu.
antə ______________________________________.
anči ______________________________________.
ɪsswo ______________________________________.
ɪñña ______________________________________.
ɪnnantə ______________________________________.
ɪnnəssu ______________________________________.
ɪssu ______________________________________.
ɪsswa ______________________________________.
ɪssaččəw ______________________________________.

8. ɪnnantə nəgə šɪrršɪrr ɪndəmɪnnɪhed lənnatɪnna labatoččaččɪhu tənagraččɪhuall.
antə ______________________________________.
anči ______________________________________.
ɪñña ______________________________________.
ɪne ______________________________________.
ɪsswo ______________________________________.
ɪsswa ______________________________________.
ɪssaččəw ______________________________________.
ɪssu ______________________________________.
ɪnnəssu ______________________________________.

9. ɪne t'ɪyyak'ewoččun bəmulu asrəddɪččealləhu.
ɪssu ______________________________________.
ɪñña ______________________________________.
ɪnnəssu ______________________________________.
ɪsswa ______________________________________.
antə ______________________________________.
ɪssaččəw ______________________________________.
ɪnnantə ______________________________________.
ɪsswo ______________________________________.
anči ______________________________________.

10. ɪñña wədə ityop'p'ɪya ləməhed ɪk'aččɪnɪn mazzəgajət jəmmɪrənall.
ɪnnantə ______________________________________.
ɪnnəssu ______________________________________.
ɪssaččəw ______________________________________.
ɪsswa ______________________________________.
ɪssu ______________________________________.
ɪne ______________________________________.
antə ______________________________________.
anči ______________________________________.
ɪsswo ______________________________________.

28.3

1. ast: kəkɪflɪh təmariwočč gar təwawk'əhall?
t-w: awon təwawk'k'ealləhu.
awon, kəkɪfle təmariwočč gar təwawk'k'ealləhu.

2. ast: yəbet sɪraččɪhun č'ərrɪsaččɪhuall?
t-w: a) awon ____________________.
b) awon ____.

3. ast: guaddəññoččaččəwɪn ɪrat gabzəwall?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

4. ast: maməlkəčašɪn lədirektəru sət'təšall?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

5. ast: bəməskərəm wədə ityop'p'ya ləməhed assɪboall?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

6. ast: ladərrəgullat gɪbža ato kəbbədən aməsgɪnalləčč?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

7. ast: gɪrmanna guaddəññoččču bet təkəraytəwall?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

8. ast: mɪsa ɪndimət'allaččɪhu azzaččɪhuall?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

Model.

A. tallak' wəndɪmmɪš mist agbɪtoall?

B. yəlləm alagəbbam.
yəlləm, tallak' wəndɪmme mist alagəbbam.

Notes: The negative of the Compound gerundive is the same as the negative of the past.

Example:

Past	Compound Gerund	Negative Past and compound Gerund
agəbba	agbɪto	alagəbbam.

28.4

1. ast: addisun yəmɪkɪr bet aytəhall?
t. a) yəlləm alayyəhum.
b) yəlləm, addisun yəmɪkɪr bet alayyəhum.

2. ast: bəharər kətəma wɪst' norəšall?
t. a) yəlləm ________________.
b) yəlləm, ________________________________.

3. ast: yəzzihɪn kətəma yayyər t'əbay wəddawalləčč?
t-w: a) ________________________.
b) ____.

4. ast: dəmozun tɪlantɪnna tək'əbbɪloall?
t-w: a) ________________________.
b) ____.

5. ast: kəmət't'aččɪhu ɪskahun sɪbsəba adrɪgaččhuall?
t-w: a) ________________________.
b) ____.

6. ast: yamarɪññaw mɪssale gəbtoaččəwall?
t-w: a) ________________________.
b) ____.

7. ast: kəzzih bəfit ɪnglizɪñña astəmɪrəhall?
t. a) ________________________.
b) ____.

8. ast: kəzzih bəfit bəzzih kətəma wɪst' noraččɪhuall?
t-w: a) ________________________.
b) ____.

28.5 dɪrsət

yabəba sərg nəgə nəw. ləsərgu yəmmiyasfəllɪgəw zɪgɪjjɪt hullu kəhulətt wər ask'ədmo təjəmmɪro sɪlənəbbərə wanna wannaw zɪgɪjjɪt tət'ənak'k'oall. t'əllaw tət'əmk'oall, təjju tət'ɪloall. səngawočč dorowoččɪnna bəgočč təgəztəwall. ləwət'ɪnna lənjəra yəmmiyasfəllɪgut nəgəročč hullu tədərajtəwall. betəzəmədunna gorəbetu bəmulu təsəbsɪboall. wəndočču dɪnkuan yɪtəklallu, gɪbbiwɪn yats'ədallu. setočču dəgmo gɪmmašočču wət' yɪsərallu, yək'ərrut ɪnjəra yɪgaggɪrallu. gorəmsoččunna korəddawočču yɪzəfnallu.

abəba kəguaddəññoččwanna kač'č'awačoččwa gar bəmušɪrra bet wɪst' nat. kəzare jəmmɪro təmoššɪralləčč. yəmušɪrra betum bəlɪyyu lɪyyu yəgɪdgɪdda get'a get' amroall.

abəba yəhuləttəñña dərəjan tɪmhɪrt č'ərrɪsalləčč. kəzzɪyam alfa tərfa nɪgd sɪra tɪmhɪrtbet gəbta ɪzzɪya yəmmisət't'əwɪn tɪmhɪrt bəmmigəbba at't'ənak'k'alləčč. abəba lənnatɪnna labbatwa yəməjəmməriya lɪjaččəw sɪləhonəčč tɪllɪk' dɪggɪs dəggɪsəwall. ləsərguwam bɪzu səw tət'ərtoall yɪbbalall.

28.6 t'ɪyyak'ewočč

1. yabəba sərg məče nəw?
2. yəsərgu zɪgɪjjɪt yət'jəmmərəw məče nəw?
3. zɪgɪjjɪtu ahun mɪn dərsoall?
4. bənnabəba gɪbbi wɪst' bɪzu səw allə?
5. wəndočču mɪn yadərgallu?
6. setoččuss mɪn yadərgallu?
7. gorəmsoččunna korəddawoččuss mɪn yadərgallu?
8. abəba bəzzih gize yət nat?
9. abəba bətɪmhɪrtwa yət dərsalləčč?
10. ɪnnatɪnna abbatwa ləmɪn tɪllɪk' dɪggɪs dəggəsu?

Model.

tɪlantɪnna mət'ɪčče nəbbər.
səatɪšɪn ləmassərrat hedəš nəbbər.
wədə agərɪh ləməhed ɪk'ahɪn azzəgajtəh nəbbər.
balləfəw amət amarɪñña təmrəw nəbbər.

Notes:

1. Compound Gerundive with /nəbbər/

The compound gerundive with /nəbbər/ is formed from the gerundive (i.e. gerund plus personal markers) and /nəbbər/. The form /nəbbər/ remains the same for all persons and it comes right after the compound gerund i.e. it is not directly suffixed to the preceding form. The compound gerundive with /nəbbər/ may be rendered into English with the past perfect.

2. Compound Gerund

mət'ɪčče nəbbər	'I had come'
hedəš nəbbər	'you (fem.sing) had gone.
azzəgajtəh nəbbər	'you (sing.masc.) had prepared'
təmrəw nəbbər	'you (sing.masc/fem. formal) had studied'. 'he/she' (formal) had studied'. 'They had studied'

28.7

1. ɪne səlfun ləmayət wədə addəbabayu hejje nəbbər.
antə ______________________.
anči ______________________.
ɪsswo ______________________.
ɪssu ______________________.
ɪsswa ______________________.
ɪssaččəw ______________________.
ɪñña ______________________.
ɪnnantə ______________________.
ɪnnəssu ______________________.

2. antə balləfəw sammɪnt ato yohannɪsɪn ɪrat gabzəhaččəw nəbbər.
anči ____.
ɪsswo ____.
ɪñña ____.
ɪnnantə ____.
ɪnnəssu ____.
ɪne ____.
ɪssu ____.
ɪsswa ____.
ɪssaččəw ____.

3. ɪsswa kəməmt'atwa bəfit wədə gəbəya lɪttɪhed fəllɪga nəbbər.
ɪssu ____.
antə ____.
ɪne ____.
ɪssaččəw ____.
ɪnnəssu ____.
ɪnnantə ____.
ɪsswo ____.
anči ____.
ɪñña ____.

4. ɪñña abəba sɪttagəba sɪt'ota sət't'ənat nəbbər.
anči ____.
antə ____.
ɪssu ____.
ɪne ____.
ɪsswo ____.
ɪsswa ____.
ɪnnantə ____.
ɪnnəssu ____.
ɪssaččəw ____.

5. ɪnnantə bəməkina sɪttalfu hawltun aytaččɪhut nəbbər.
ɪnnəssu ____.
ɪñña ____.
ɪne ____.
antə ____.
anči ____.
ɪssu ____.
ɪsswa ____.
ɪssaččəw ____.
ɪsswo ____.

6. ɪssu baddis abəba wɪst' bɪzu amət noro nəbbər.
ɪsswa ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
anči ______________________________.
antə ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.

7. ɪssu zɪnabu sizənb betu dərso nəbbər.
ɪñña ______________________________.
anči ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
antə ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪne ______________________________.

8. ɪsswa wədə sərgu sɪttɪhed addisun lɪbswan ləbsa nəbbər.
ɪsswo ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪne ______________________________.

9. ɪne gənzəbun k'ot'ɪrre tək'əbbɪyye nəbbər.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.

10. ɪssu mәkinaw bәtәsәrrәk'ә gize lәpolis amәlkɪto nәbbәr.
ɪne ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssaččәw ______________________________.
anči ______________________________.
antә ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪnnәssu ______________________________.
ɪnnantә ______________________________.

28.8

1. ast: sәlfun lәmayәt wәdә addәbabayu hedaččɪhu nәbbәr?
t-w: a) awon hedәn nәbbәr.
b) awon, sәlfun lәmayәt wәdә addәbabayu hedәn nәbbәr.

2. ast: ballәfәw sammɪnt ato yohannɪsɪn ɪrat gabzoaččәw nәbbәr?
t-w: a) ______________.
b) ______________________________.

3. ast: kәmәmt'ataččәw bәfit wәdә gәbәya lihedu fәllɪgәw nәbbәr?
t-w: a) ______________.
b) ______________________________.

4. ast: abәba sɪttagәba sɪt'ota sәt'tat nәbbәr?
t-w: a) ______________.
b) ______________________________.

5. ast: bәmәkina siyalf ayroplan marәfiyawɪn aytaččɪhut nәbbәr?
t-w: a) ______________.
b) ______________________________.

6. ast: baddis abәba wɪst' bɪzu amәt noro nәbbәr?
t-w: a) ______________.
b) ______________________________.

7. ast: baddis məkinaččəw šırršırr lihedu assıbəw nəbbər?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

8. ast: ıngıdaw yətımhırt ministru məhonaččəwın awk'aččıhu nəbbər?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

9. ast: tılantınna mata gıbžaw bet bızu amšıta nəbbər?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

10. ast: bəzınabu mıknıyat awtobusu k'omo nəbbər?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

28.9

dırsət

ınjəra kəityop'p'ıya mıgbočč wıst' wannaw nəw. ınjəra kəlıyyu lıyyu yəıhıl aynətočč, ləmısalle, kəmašılla, kəbək'ollo, kəgəbs, kəsınde, kət'efınna kəleloččım yıssərrall. babžaññaw bota yətəlləmədəw gın yət'ef ınjəra nəw.

yət'ef ınjəra zıgıjjıt kəzzih ındəmmik'ət't'ıləw nəw. bəməjəmməriya t'efu bəwənfit yınnəffall. bəzzih gize afərunna k'ošašaw kətefu yılləyyall. kəzziya bəhuala t'efu yıfəč'č'all. yəmmiffəč'č'əwım bəbabur wəfč'o wəyımm bəjj wəfč'o nəw. kətəfəč'č'ə bəhuala bəlıkk tək'ont'ıro yıbbokkall. duk'etu kəbokka bəhuala ak't'ıno yıggagərall. yəmmiggagərəwım bəšəkla mıt'ad lay nəw. ınjəra kıbbınna sıs nəw. sıfatum kəməkakkəl ıskə dar bəgımmıt səlasa sentimetr yıhonall.

ınjəra yəmmibəlaw kəwət' gar nəw.

28.10 t'ɪyyak'ewočč

1. ɪnjəra mɪndɪn nəw?
2. ɪnjəra kəmɪn aynət ɪhɪločč yɪsərrall?
3. yətəlləmədəw yəmɪn ɪnjəra nəw?
4. kəməffəč'ətu bəfit t'efu ləmɪn yɪnnəffall?
5. ɪhɪl yəmmiffəč'č'əw bəmɪndɪn nəw?
6. yəbabur wəfč'o mɪndɪn nəw?
7. yəjj wəfč'oss ɪndet yallə nəw?
8. t'efu kətəfəč'č'ə bəhuala mɪn yɪbbalall?
9. kəməggagəru bəfit duk'etu mɪn yɪddərrəgall?
10. ɪnjəra yəmmiggagərəw bəmɪn lay nəw?
11. yənjəra k'ɪrts' ɪndet nəw?
12. ɪnjəra yəmmibbəllaw kəmɪn gar nəw?

k'alat

afər	'dust particle'
alfa tərfa	'besides and in addition'
amarə	'he became handsome'
ask'ədɪmo	'earlier'
asrədda	'he explained'
ats'ədda	'he cleaned (emaculately)'
bəgɪmmɪt	'approximately'
bək'ollo	'maize'
betəzəməd	'kin'
bokka	'it kneaded'
dar	'edge'
dɪggɪs	'reception'
dɪnkuan	'tent'
duk'et	'flour; powder'
fəč'č'ə	'he ground'
gaggərə	'he baked'
gəbs	'barely'
get'a get'	'ornaments'
gəzza	'he bought'
gɪbbi	'compound; camp; palace'
gɪmmaš	'half'
gorəbet	'neighbour'
gorəmsa	'young man'
ɪhɪl	'cereal'
k'ət't'ənə	'he became thinner(after loosing weight)'
kəzzih ɪndəmik'ət't'ɪləw nəw	'it is as follows'
kɪbb	'round; circle'
k'ɪrts'	'shape; figure'
k'onət't'ərə	'he took a piece (using fingers)'
korədda	'young lady; girl'
mašɪlla	'corn'

mɪt'ad	'A clay pan for baking Ethiopian bread'.
mušɪra	'bride'
šəkla	'clay'
səlf	'parade; march; procession'
sərg	'wedding'
sɪfat	'width'
sɪnde	'wheat'
sɪs	'thin(cloth)'
t'alə	'he lost; he dropped'
tədərajjə	'it is ready; it is in order'
t'ef	'millet'(an Ethiopian grain)'
t'əjj	'a kind of Ethiopian drink made from honey'
təkkələ	'he planted; he staked'
t'əlla	'home made Ethiopian beer'
tət'ənak'k'oall	'it is ready; it is finished'
wənfit	'sieve; sifter'
wət'	'Ethiopian stew'
zəffənə	'he sang'
zɪgɪjjɪt	'preparation'

haya zət'ənəñña tɪmhɪrt

Model.

1. zare t'əwat yəmət't'ahu ɪne nəñ.
2. addis məkina yəgəzzah antə nəh.
3. bət'ɪk'ur səledaw lay yəts'afš anči nəš.
4. nɪgɪggɪr yadərrəgut səwɪyye mət't'u.

Notes:

1. Relative Prefix with Past.

y(ə)- Relative prefix, who, which, that. It is prefixed to past tense form of verbs. The prefixes yə- and y- occur before forms beginning with a consonant and a vowel respectively.

2. Relative Construction - Affirmative.

yəmət't'ahu	'I who came'.
yəgəzzah	'you (sing.masc.) who bought'.
yəts'afš	'you (sing.fem.) who wrote'.
yadərrəgut*	'you (sing.masc./fem.formal) who made it'.

---

* Notice the suffix -t in the form yadərrəgut which is the same suffix as the object suffix meaning him in, for example, məttahut 'I hit him'. However when -t or -(ə)w (both object suffixes meaning him, it) occur in Relative constructions they indicate definiteness, yadərrəgut, therefore would mean 'you (formal) the one you made'.

29.1

1. ɪne kətɪmhɪrtbet yək'ərrəhu ɪne nəñ.
antə kətɪmhɪrtbet yək'ərrəh antə nəh.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.

2. ɪne mɪsayen yəbəllahut ras hotel nəw.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.

3. ɪne kəbbədən yayyəhut yəzare amət nəw.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.

4. antə gənzəb yabəddərkəw guaddəññah mət't'a.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.

5. anči wədəzzih yəmət't'ašɪw kand wər bəfit nəw.
ɪssaččəw ____________________.
ɪsswa ____________________.
ɪsswo ____________________.
ɪñña ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
antə ____________________.
ɪnnantə ____________________.
ɪne ____________________.
ɪssu ____________________.

6. ɪsswo yəfəlləgut məts'ɪhaf allək'ə.
ɪnnantə ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
antə ____________________.
ɪñña ____________________.
ɪne ____________________.
anči ____________________.
ɪssu ____________________.
ɪsswa ____________________.
ɪssaččəw ____________________.

7. ɪssu dəmozun yətək'əbbələw məče nəw?
antə ____________________.
ɪñña ____________________.
ɪsswo ____________________.
ɪsswa ____________________.
anči ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
ɪnnantə ____________________.
ɪne ____________________.
ɪssaččəw ____________________.

8. ɪsswa yəsət't'əččatɪn məts'ɪhaf anəbbəbəččɪw.
anči ____________________.
ɪsswo ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
ɪñña ____________________.
ɪnnantə ____________________.
antə ____________________.
ɪssu ____________________.
ɪne ____________________.
ɪssaččəw ____________________.

29.2

1. ast: yətəkərayyəhəwɪn bet wəddədkəw?
t. a) awon wəddədkut.
b) awon, yətəkkərayyəhutɪn bet wəddədkut.

2. ast: yayyəšɪwɪn k'əmis wəddədšɪw?
t. a) ____________________.
b) ____.

3. ast: yassəbutɪn nəgər hullu fəts'ts'əmu?
t. a) ____________________.
b) ____.

4. ast: yəts'afaččɪhutɪn dɪrsət zare tanəbballaččɪhu?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

5. ast: yətəwawwək'aččɪhuaččəw səwɪyye sɪm abbəbə nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

6. ast: yəbəllut mɪgɪb t'ɪru nəbbərə?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

7. ast: yalləwɪn gənzəb lɪkk yawk'all?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

8. ast: yat'ənnaččɪw yəmuzik'a tɪmhɪrt nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

9. ast: yarrəfaččɪhut ɪtege hotel nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

10. ast: yətət'əyyək'ut sɪlə ityop'p'ɪya nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

Model.

1. yalmət't'ahut zɪnab sɪlənəbbərə nəw.
2. labbatɪh dəbdabbe yalts'afkəw ləmɪndɪn nəw?
3. məkina yalgəzzašɪw sɪlalfəlləgš nəw.
4. tiket yalgəzzut səwɪyye ligəzu mət't'u.

Notes:

1. Relative Prefix with Past.

   y- 'who, which, that'.

2. Relative Construction - Negative.

   y- plus the negative of the past without the negative suffix.

yalmət't'ahut	'That I didn't come'.
yalts'afkəw	'That you (sing.masc.) didn't write'.
yalgəzzašɪw	'That you (sing.fem) didn't write'.
yalgəzzut	'That you (sing.masc/fem.formal) didn't buy'.

29.3

1. ɪne yalmət't'ahut zɪnab sɪlənəbbərə nəw.
antə yalmət't'ahəw zɪnab sɪlənəbbərə nəw.
ančɪ ____.
ɪsswo ____.
ɪssu ____.
ɪsswa ____.
ɪssaččəw ____.
ɪñña ____.
ɪnnantə ____.
ɪnnəssu ____.

2. antə labbatɪh dəbdabbe yalts'afkəw sɪlədəkkəməh nəw.
anči ______________________________________.
ɪsswo ______________________________________.
ɪssu ______________________________________.
ɪsswa ______________________________________.
ɪssaččəw ______________________________________.
ɪñña ______________________________________.
ɪnnantə ______________________________________.
ɪnnəssu ______________________________________.
ɪne ______________________________________.

3. anči č'amma yalgəzzašɪw bɪzu č'ammawočč sɪlalluš nəw.
ɪsswo ______________________________________.
ɪssu ______________________________________.
ɪsswa ______________________________________.
ɪssaččəw ______________________________________.
ɪñña ______________________________________.
ɪnnantə ______________________________________.
ɪnnəssu ______________________________________.
ɪne ______________________________________.
antə ______________________________________.

4. ɪsswo tariku yalgəbbawot bamarɪñña sɪləhonə nəw.
ɪssu ______________________________________.
ɪsswa ______________________________________.
ɪssaččəw ______________________________________.
ɪñña ______________________________________.
ɪnnantə ______________________________________.
ɪnnəssu ______________________________________.
ɪne ______________________________________.
antə ______________________________________.
anči ______________________________________.

5. ɪssu yalayyəwɪn agər mayət yɪfəllɪgall.
ɪsswa ______________________________________.
ɪssaččəw ______________________________________.
ɪñña ______________________________________.
ɪnnantə ______________________________________.
ɪnnəssu ______________________________________.
ɪne ______________________________________.
antə ______________________________________.
anči ______________________________________.
ɪsswo ______________________________________.

6. ɪsswa yalk'əmməsəččɪwɪn mɪgɪb məblat tɪfəllɪgalləčč.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪne ______________________________.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪssu ______________________________.

7. ɪssaččəw yalfəlləgətun ɪk'a ayɪgzu.
ɪñña ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
anči ______________________________.
antə ______________________________.
ɪne ______________________________.

8. ɪñña wərewɪn yalsəmmanəw kəkətəma wɪč'č' sɪlənəbbərn nəw.
ɪnnantə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
anči ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪne ______________________________.
antə ______________________________.
ɪssu ______________________________.

9. ɪnnantə yalgobəññaččɪhutɪn bota gobñu.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪne ______________________________.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪsswo ______________________________.

10. ɪnnəssu   bəsəatu yaldərrəsut məkinaččəw sɪlətəsəbbərə nəw.

ɪne ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
antə ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
anči ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪňňa ______________________________.

29.4

1. ast: yalat'ənnahəw məts'ɪhaf sɪləlelləh nəw?
t. a) awon məts'ɪhaf sɪləlelləň nəw.
b) awon, yalat'ənnahut məts'ɪhaf sɪləlelləň nəw.

2. ast: bət'əwat yaltənəssašɪw mata amštəš sɪlənəbbərə nəw?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

3. ast: wətətun yatt'ət't'ut mət'fo sɪləhonə nəw?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

4. ast: t'ɪlawɪn yalamət't'aw sɪlətəsəbbərə nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

5. ast: wərewɪn yalsəmmaččɪw tɪmhɪrtbet sɪlalhedəčč nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

6. ast: bəsəatu yalmət't'ut awtobusu sɪlək'ərrə nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

7. ast: mɪsaččɪnɪn yalbəllanəw sɪlət'əggəbn nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

8. ast: ɪtege hotel yalarrəfaččɪhut gənzəb sɪlannəsaččɪhu nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

9. ast: t'ɪyyak'e yalt'əyyək'ut sɪləfərru nəw?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

10. ast: wədə ityop'p'ɪya ləməhed yalassəbšɪw ruk' sɪləhonə nəw?
t. a) ______________________.
b) ____.

Model.

1. sɪlanəbbəbkut məts'ɪhaf lɪngərɪh.
2. wədə fəlləgšɪw bota tɪhejialləš.
3. addis abəba ɪndədərrəsk səmmahu.
4. gənzəbun ləmət't'ut set ɪsət'alləhu.

Notes: Preposition Relative construction.

Whenever a preposition preceedes the relative construction the relative prefix y(ə)- is always omitted.

Example: sɪlə+yanəbbəbkut məts'ɪhaf 'about the book that I read' becomes sɪlanəbbəbkut məts'ɪhaf

wədə+yəfəlləgšɪw bota 'to the place that you wanted' becomes wədə fəlləgšɪw bota.

ɪndə+yədərrəsk 'the you (masc.) arrived' becomes ɪndədərrəsk.

lə+yəmət't'ut set 'to the woman who came' becomes ləmət't'ut set.

29.5 Combine the following pair of sentence by a relative Clause.

1. ast: məts'ɪhaf anəbbəbku. sɪlə məts'ɪhafu lɪngərɪh (sɪla)
t-w: sɪlanəbbəbkut məts'ɪhaf lɪngərɪh.

2. ast: botawɪn wəddədəččɪw. wədə botaw tɪhedalləčč (wədə)
t-w: ____________________________________.

3. ast: addis abəba dərrəsk. səmman. (ɪndə)
t-w: ____________________________________.

4. ast: bal agəbbaš. awk'ənall. (ɪndə)
t-w: ____.

5. ast: lɪju rot'ə. kuasun sət't'əhu (lə)
t-w: ____.

6. ast: alga təgəzza. bəlayu lay təññahu (bə)
t-w: ____.

7. ast: məts'ɪhaf gəzzu. bəlayu lay sɪmaččəwɪn ts'afu (bə)
t-w: ____.

8. ast: lɪjagərəditwan wəddədat. sɪləsswa nəggərən (sɪlə)
t-w: ____.

9. ast: šɪrrɪšɪrr hedaččɪhu. astawwɪsalləhu (ɪndə)
t-w: ____.

10. ast: məts'ɪhaf ts'afu. bɪzu gənzəb agəññu (lə)
t-w: ____.

29.6 dɪrsət

tɪmhɪrtbet lizzəga and sammɪnt k'ərtotall. fətəna alk'oall. tɪmhɪrt yəlləm. nəgər gɪn tɪmhɪrtbetu ɪskizzəgga dɪrəs təmariwočču hullu wədə tɪmhɪrtbet yɪhedallu. bəkɪflɪm wɪst' bəyətəra ɪyyətənəssu tərət yɪnnagərallu.

zare t'əwat yətəsfaye təra nəbbərə. təsfayem kəzzih bətačč yalləwɪn yəhulətt dɪmmətočč tərət tənaggərə.

and gize hulətt dɪmmətočč nəbbəru. ɪnnəssum guaddəññočč nəbbəru. and k'ən mɪgɪb ləməfəlləg abrəw wət't'u. bəməč'ərrəšam and habtam bet dərrəsu. ɪzziyam ɪndədərrəsu bət'ərəp'p'ezaw lay bɪzu sɪga ayyu. bəzzih gize bət'am dəss alaččəw. huləttum bəməskot zəlləw wədə habtamu bet gəbbu. wədiyawɪm bət'ərəp'p'eza lay kətək'əmmət'əw sɪga yɪzəw rot'u. t'ɪk'it ɪndəhedu kand zaf sɪr arfəw yəyazutɪn sɪga təmələkkətu. andwa yəyazəččɪw tɪllɪk' yəlelawa dəgmo tɪnnɪš nəbbərə. tɪnnɪš yəyazəččɪw ɪkkul ɪnnɪkkafəl alləčč. tɪllɪk' yəyazəččɪw ɪmbi alləčč. bəzzih yətənəssa tət'allu. wədiyawɪm and wɪša mət't'a. wɪššawɪm t'ɪlaččɪhu mɪndɪn nəw bɪlo t'əyyək'aččəw. dɪmmətoččum nəggərut. wɪššaw ɪne lɪfrədɪllaččɪhu bɪlo sɪgawɪn kəhuləttum wəssədə. siməzzɪnəwɪm andəññaw tɪllɪk' nəbbərə. kəssu lay bəllallət. ɪndəgəna siməzzɪnəw lelaw bəllət'ə. kəssum lay bəllallət. ɪndəzzih ɪyyadərrəgə sɪgaččəwɪn č'ərrəssəw.

29.7 t'ɪyyak'ewočč

1. tɪmhɪrtbet lizzəga mɪn yahɪl gize k'ərtotall?
2. tɪmhɪrtbet kəməzzəgatu bəfit təmariwočču bəkɪfɪl wɪst' mɪn yadərgallu?
3. yətəsfaye təra məče nəbbərə?
4. təsfaye sɪləmɪn tənaggərə?
5. huləttu dɪmmətočč bəndet yallə akuahuan abrəw yɪnoru nəbbərə?
6. mɪgɪb ləməfəlləg sihedu yət dərrəsu?
7. ɪzziyas mɪn ayyu?
8. sɪgawɪn kəhabtamu bet yɪzəw kəhedu bəhuala mɪn adərrəgu?
9. huləttun dɪmmətočč man gəlaggəlaččəw?
10. tɪnnɪš sɪga yəyazəččɪw dɪmmət mɪn fəlləgəčč?
11. bəmɪn aynət məngəd wɪššaw gəlaggəlaččəw?

Model.

1. lɪjoččun yəmmamət'aččəw ɪne nəñ.
2. wədə gondər yəmmɪthedəw kəne gar nəw.
3. yəmmɪtwəjjiaččəw məts'ɪhafočč ɪnnəzzih naččəw.
4. yəmmɨts'ɪfut sɪlə ityop'p'ɪya nəw.

Notes:

1. Relative Prefix with Present.

yəmm- 'who, which, that' prefixed to the short present. yəmm- occurs before a vowel yəmmɪ- before a consonant and yəmmi- before forms beginning with /yɪ-/ and /ya-/ namely second person formal, third person masculine, third person formal and third plural. When yəmmi- is prefixed to forms which begin with /yɪ-/ the prefix /yɪ-/ is omitted.

Examples:

yɪhedallu	yəmmihedut
yɪhedall	yəmmihedəw
yanəbball	yəmmianəbbəw

2. Relative Construction - Affirmative.

yəmmamət'aččəw	'I who will bring them'.
yəmmɪthedəw	'That you (sing.masc.)will go'.
yəmmɪtwəjjiaččəw	'That you (sing.fem)like them'.
yəmmits'ɪfut	'That you (sing.masc/fem.formal) are writing'.

29.8

1. ɪne yəmmawk'əw səw yəlləm.
antə yəmmɪttawk'əw səw yəlləm.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.

2. ɪne yəmmɪts'ɪfəw dəbdabbe rəjjɪm nəw.
antə ____________________.
ančči ____________________.
ɪsswo ____________________.
ɪssu ____________________.
ɪsswa ____________________.
ɪssaččəw ____________________.
ɪñña ____________________.
ɪnnantə ____________________.
ɪnnəssu ____________________.

3. antə yəmmɪttanəbbəwɪn məts'ɪhaf yəgəzzahəw bassɪr bɪrr nəw.
ɪnnəssu ____________________.
ɪnnantə ____________________.
ɪsswo ____________________.
anči ____________________.
ɪñña ____________________.
ɪssaččəw ____________________.
ɪssu ____________________.
ɪsswa ____________________.
ɪne ____________________.

4. anči wədə ityop'p'ɪya yəmmɪthejiw məče nəw?
ɪnnantə ____________________.
ɪssu ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
ɪsswo ____________________.
ɪssaččəw ____________________.
ɪsswa ____________________.
ɪñña ____________________.
antə ____________________.
ɪne ____________________.

5. ɪsswo yəmmifəllɪgut ɪk'a gəna almət't'am.
ɪñña ____________________.
ɪssu ____________________.
ɪne ____________________.
ɪnnantə ____________________.
ɪsswa ____________________.
antə ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
anči ____________________.
ɪssaččəw ____________________.

6. ɪssu wədə amerika yəmmihedəw limmar nəw.
ɪsswa ____________________.
ɪssaččəw ____________________.
ɪne ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
ɪsswo ____________________.
antə ____________________.
ɪñña ____________________.
anči ____________________.
ɪnnantə ____________________.

7. ɪsswa yəmmɪtɪmmarəw tɪmhɪrt bət'am t'ək'ami nəw.
ɪne ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
antə ____________________.
ɪnnantə ____________________.
anči ____________________.
ɪssaččəw ____________________.
ɪsswo ____________________.
ɪsswa ____________________.
ɪssu ____________________.

8. ɪñña mɪsaččɪnɪn yəmmɪnbəlaw ato yohannɪs simət'u nəw.
antə ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
ɪsswa ____________________.
anči ____________________.
ɪnnantə ____________________.
ɪsswo ____________________.
ɪssaččəw ____________________.
ɪssu ____________________.
ɪne ____________________.

9. ɪnnantə yəmmɪtt'əbbɪk'ut awtobus ahun yɪmət'all.
anči ____________________.
ɪssu ____________________.
ɪñña ____________________.
ɪsswa ____________________.
ɪssaččəw ____________________.
antə ____________________.
ɪnnəssu ____________________.
ɪne ____________________.
ɪsswo ____________________.

10. ɪnnəssu yəmmiyagəññut gənzəb lənuroaččəw aybək'am.
ɪssaččəw ____.
ɪsswo ____.
antə ____.
ɪsswa ____.
ɪssu ____.
ɪne ____.
anči ____.
ɪñña ____.
ɪnnantə ____.

29.9

1. ast: baddis abəba wɪst' yəmmɪttawk'iw səw allə?
t. a) awon yəmmawk'əw səw allə.
b) awon, baddis abəba wɪst' yəmmawk'əw səw allə.

2. ast: dəbdabbe yəmmɪts'ɪfəw lastəmarih nəw?
t. a) ______________________.
b) ____.

3. ast: yəmmiyanəbbut yəityop'p'ɪya tarik nəw?
t. a) ______________________.
b) ____.

4. ast: wədə ityop'p'ɪya yəmmihedəw bəməskərəm nəw?
t. a) ______________________.
b) ____.

5. ast: yəmmifəllɪgut məts'ɪhaf bəməts'ɪhaf bet wɪst' yɪgəññall.
t-w: a) ______________________.
b) ____.

6. ast: yəmmɪtastəmɪrut tɪmhɪrt kəbbad nəw?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

7. ast: mɪsaččɪnɪn yəmmɪnbəlaw ityop'p'ɪya hotel nəw?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

8. ast: yəmmit'əbbɪk'əw awtobus tolo yɪmət'all?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

9. ast: yəmmɪttagəññut gənzəb yɪbək'aččɪhuall?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________________.

10. ast: yəmmɪtagəbiw kəhulətt amət bəhuala nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________________.

Model.

1. ləlɪbs at'abiw yəmmalsət'əw lɪbs yɪh nəw.
2. yəmmatfəllɪgəwɪn məts'ɪhaf ləne sɪt'əñ.
3. yəmmatwəjjiwɪn nəgər attɪgži.
4. nəgə yəmmaymət'ut ləmɪndɪn nəw?

Notes:

1. Relative Prefix with present Negative.

yəmm- prefixed to the negative of the present without the negative suffix.

2. Relative Construction - Negative.

yəmmalsət'əw	'Which I don't give'.
yəmmalfəllɪgəw	'That you (sing.masc.) don't want'.
yəmmatwəjjiw	'That you (sing.fem.) don't like'.
yəmmaymət'ut	'That you (sing.masc./fem.formal) don't come'.

29.10

1. ɪne yɪh yəmmalməllɪsəw t'ɪyyak'e nəw.
antə ______________________________________.
anči ______________________________________.
ɪsswo ______________________________________.
ɪssu ______________________________________.
ɪsswa ______________________________________.
ɪssaččəw ______________________________________.
ɪñña ______________________________________.
ɪnnantə ______________________________________.
ɪnnəssu ______________________________________.

2. antə yəmmatgabbızəw səw yəlləhım.
anči ______________________________.
ıssu ______________________________.
ısswa ______________________________.
ıne ______________________________.
ısswo ______________________________.
ınnantə ______________________________.
ıssaččəw ______________________________.
ınnəssu ______________________________.
ıñña ______________________________.

3. antə yəmmatbəyiw sılət'əggəbš nəw.
ıñña ______________________________.
ınnəssu ______________________________.
ısswa ______________________________.
antə ______________________________.
ısswo ______________________________.
ınnantə ______________________________.
ıssu ______________________________.
ıssaččəw ______________________________.
ıne ______________________________.

4. ısswo yəmmayawk'ut nəgər ayıgəññım.
ıñña ______________________________.
ınnantə ______________________________.
ıssu ______________________________.
ısswa ______________________________.
antə ______________________________.
ıne ______________________________.
ınnəssu ______________________________.
anči ______________________________.
ıssaččəw ______________________________.

5. ıssu yəmmaymət'aw məkinaw sılətəsəbbərə nəw.
antə ______________________________.
ısswa ______________________________.
ınnantə ______________________________.
anči ______________________________.
ınnəssu ______________________________.
ıne ______________________________.
ıssaččəw ______________________________.
ıñña ______________________________.
ısswo ______________________________.

6. ɪsswa   məts'ɪhaf yəmmatgəzaw sɪlallat nəw.
ɪne ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
antə ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.
anči ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪssu ______________________________.

7. ɪssaččəw baddis abəba wɪst' yəmmaynorut dəga sɪləhonə
nəw.
ɪñña ______________________________.
antə ______________________________.
ɪssu ______________________________.
anči ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪnnantə ______________________________.

8. ɪñña   yəmmansəraw ɪhud ɪhud bɪčča nəw.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
antə ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪssu ______________________________.

9. ɪnnantə tolo tolo yəmmathedut sɪlədəkkəmaččɪhu nəw.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪnnəssu ______________________________.
antə ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪne ______________________________.
ɪssu ______________________________.
anči ______________________________.
ɪsswo ______________________________.

10. ɪnnəssu yəmmayaddamt'ut hassabaččəw lela bota sɪləhonə nəw.

ɪnnantə ______________________________.
ɪñña ______________________________.
ɪssaččəw ______________________________.
ɪssu ______________________________.
ɪsswa ______________________________.
ɪsswo ______________________________.
antə ______________________________.
anči ______________________________.
ɪne ______________________________.

29.11

1. ast: t'ɪyyak'ewɪn yəmmatmællɪsəw kəbbad sɪləhonə nəw?
t. a) awon kəbbad sɪləhonə nəw.
b) awon, t'ɪyyak'ewɪn yəmmalmællɪsəw kəbbad sɪləhonə nəw.

2. ast: wədə kɪfɪl yəmmathejiw sɪlammeməš nəw?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

3. ast: k'urswon yəmmaybəlut gize sɪləlelləwot nəw?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

4. ast: bunna yəmmayt'ət't'aw sɪləmmaywədd nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

5. ast: amarɪñña yəmmattɪmarəw ityop'p'ɪyawit sɪləhonəčč nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

6. ast: məkina yəmmaynədut sɪlə šəməggəlu nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

7. ast: ɪhud yəmmansəraw sənbət sɪləhonə nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

8. ast: sinima yəmmattayut sinima bet sɪləlellə nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ____________________________________.

9. ast: məskotaččəwɪn yəmmayzəgut ayyər ɪndigəba nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ____________________________________.

10. ast: məts'ɪhafoččen yəmmalwəsdaččəw bɪzu sɪləhonu nəw?
t-w: a) ____________________.
b) ____________________________________.

29.12 dɪrsət

gizew məštoall. ɪkkulə lelit nəw. nəgər gɪn bəkətəmaw wɪst' bɪzu ɪnk'ɪsɪk'ase allə. bəməngədu darɪnna dar bɪzu səwwočč yɪhedallu. gɪmmašočču kəsinima bet yɪwət'allu. yɪnšəraššərallu. t'ɪk'itočču awtobus yɪt'əbbɪk'allu.

bɪzu səwočč mata mata yɪsərallu. bəhɪnts'awočču wɪst' bɪrhan yɪttayyall.

bəməngədočču lay bɪzu təškərkariwočč allu. taksiwočč kayroplan marəfiya, kəbabur t'abiyanna kəleloččɪm botawočč səw yamməlallɪsallu. tɪlɪllɪk' məkinawočč tɪkkus mɪgɪboččɪn č'ɪnəw wədə kətəmaw yɪmət'allu. linəga sil məngədočču ts'ət't' yɪlallu.

ɪndətələmmədəw yɪnəgall. hulətt səat sihon məngədočču bəsəwɪnna bətəškərkariwočč yɪt't'abbəballu. bətɪlɪllɪk' kətəmawočč wɪst' bəbɪzu yəmmik'ot't'əru səwočč yɪnorallu. səwoččum k'ənun mulu bəməčəkkol gɪranna k'əññ yɪrot'allu. mataw təməllɪso yɪmət'all. k'ən sisəru yəwalut wədə betaččəw yɪhedallu. mata mata yəmmisərut wədə sɪra yɪhedallu. k'ənɪnna lelit yɪlləwawət'all. tɪlɪllɪk' kətəmawočč gɪn bəfɪts'ts'um aytəññum.

29.13 t'ɪyyak'ewočč

1. bətɪlɪllɪk' kətəmawočč wɪst' səwwočč mata mata mɪn yɪsərallu?
2. mata mata yəmmisərut ɪndet yallu sərratəññočč naččəw?
3. sɪləmmɪttawk'əw tɪllɪk' kətəma tənagər.
4. sɪləmmɪttawk'iw tɪllɪk' kətəma nɪgərin.

k'alat

abəddərə	'he lent'
allək'ə	'it is finished'
bəfɪts'um	'never'
bəllət'ə	'he(it) excelled'
bɪrhan	'light'
č'anə	'he loaded'
čəkkolə	'he hurried'
fərrədə	'he sentenced; he passed judgement'
fəts'tṡ'əmə	'he finished; he completed'
gəlaggələ	'he stopped the fight'
ɪk'a	'a thing' (noun)
ɪkulə lələlit	'mid night'
ɪmbi!	'no; I won't'
ɪndətələmmədəw	'as usual'
ɪnk'ɪsɪk'ase	'movement'
kəbbad	'heavy; hard'
k'əmməsə	'he tasted'
k'ərrə	'he stayed behind'
linəga sil	'at dawn'
sɪga	'meat'
t'əbbək'ə	'he waited for; it is fastened'
tərət	'folk-tale'
təškərkari	'vehicle'
tət't'abəbbə	'he is crowded; it is crowded'
tɪkkus	'warm (for food)'
t'ɪk'ur səleda	'blackboard'
t'ɪl	'quarrel'
t'ɪla	'umbrella'
ts'ət't'ɪta	'silence; quiet'
wədəzzih	'here; towards here'
zɪnab	'rain'

səlasaňňa tɪmhɪrt

kɪlləsa

I Gerund

1. Quadri-syllabic verbs.

Past	Gerund
mənəzzərə	mənzɪr-
mərəmmərə	mərmɪr-
bərəbbərə	bərbɪr-

2. Tri-syllabic verbs.

	Past	Gerund	
type A	nəggərə	nəgɪr-	for first person singular.
		nəgr-	
	səbbərə	səbɪr-	for first person singular.
		səbr-	
	ləmmədə	ləmɪd-	for first person singular.
		ləmd-	
type B	t'əbbək'ə	t'əbbɪk'-	
	č'ərrəsə	č'ərrɪs-	
	jəmmərə	jəmmɪr-	

3. Di-syllabic verbs

	Past	Gerund	
type A	bəlla	bəlɪt-	for first person singular.
		bəlt-	
	sərra	sərɪt-	for first person singular.
		sərt-	
	səmma	səmɪt-	for first person singular.
		səmt-	

	Past	Gerund
type B	t'ət't'a	t'ət't'ɪt-
	ləyyə	ləyyɪt-

	Past	Gerund	
Others	sət't'ə	sət'ɪt- sət't-	for first person singular.
	rot'ə	rot'-	
	ts'afə	ts'ɪf-	
	hedə	hed-	

4. Gerundive.

Gerund + personal markers.

Give the Gerundive of the following verbs for the person indicated.

1. ləbbəsə ɪne ləbɪšše.
2. abət't'ərə antə ______________.
3. təzəgajjə anči ______________.
4. tək'əmmət'ə ɪsswo ______________.
5. addammət'ə ɪssu ______________.
6. dəggəmə ɪsswa ______________.
7. məlləsə ɪssaččəw ______________.
8. arrəfə ɪñña ______________.
9. agəbba ɪnnantə ______________.
10. amət't'a [illegible] ______________.

5. Use the following gerundives in sentences of your own.

1. hedo wədə betu hedo təməlləsə.
2. gəbtəw ______________________________.
3. k'oyyɪčče ______________________________.

4. šət'ən ______________________________.
5. yɪzəw ______________________________.
6. jəmmɪrəš ______________________________.
7. gəztəh ______________________________.
8. assɪba ______________________________.
9. ač'ɪsaččɪhu ______________________________.
10. təkəraytəw ______________________________.

II Compound Gerundive with allə

First person singular gerundive + alləhu.

Third person singular feminine gerundive + alləčč.

All other persons gerundive + all.

1. Give the correct form of the Compound Gerundive with allə for the persons indicated.

1.	t'ərra	ɪne	t'ərɪččealləhu.
2.	agəññə	ɪñña	______________________.
3.	awwək'ə	ɪsswo	______________________.
4.	kəffətə	ɪnnəssu	______________________.
5.	at'ənna	anči	______________________.
6.	t'ərrəgə	ɪnnantə	______________________.
7.	adərrəgə	antə	______________________.
8.	motə	ɪssu	______________________.
9.	azzəzə	ɪssaččəw	______________________.
10.	astəmarə	ɪsswa	______________________.

2. Use the following Compound Gerundives with /allə/ in sentences of your own.

1. motoall	abbate motoall.
2. azzəwall	______________________.

3. t'ərgaččɪhuall ____________________.
4. agɪñtənall ____________________.
5. assɪbəhall ____________________.
6. awk'əwall ____________________.
7. k'oməwall ____________________.
8. at'ɪntəšall ____________________.
9. astəmɪralləčč ____________________.
10. hedəwall ____________________.

III Compound Gerundive with nəbbərə.

1.

1.	ayyə	ɪne	ayɪčče nəbbər(ə)
2.	k'olləfə	antə	____________________.
3.	nəggərə	anči	____________________.
4.	aməsəggənə	ɪsswo	____________________.
5.	tənaggərə	ɪssu	____________________.
6.	k'omə	ɪsswa	____________________.
7.	tək'əmmət'ə	ɪssaččəw	____________________.
8.	asrədda	ɪñña	____________________.
9.	sak'ə	ɪnnantə	____________________.
10.	alə	ɪnnəssu	____________________.

2. Use the following Compound Gerundive with nəbbər in sentences of your own.

1. bɪyye nəbbər. ɪmət'alləhu bɪyye nəbbər.
2. k'omo nəbbər. ______________________________.
3. šəññɪtən nəbbər. ______________________________.
4. assɪbəw nəbbər. ______________________________.
5. asrəddɪtəw nəbbər. ______________________________.
6. tənagrəh nəbbər. ______________________________.

7. aytəš nəbbər. ______________________.
8. k'oyyɪtaččɪhu nəbbər. ______________________.
9. tək'əmmɪt'əw nəbbər. ______________________.
10. wəsda nəbbər. ______________________.

3. Change the following sentences into Past.

	Present	Past
1.	məts'ɪhafun anɪbbealləhu.	məts'ɪhafun anbɪbbe nəbbər.
2.	t'ɪyyak'ewɪn nəgraññalləčč.	______________________.
3.	lɪjoččun wəsdənaččəwall.	______________________.
4.	agərun wəddəwɪtall.	______________________.
5.	dəbdabbew dərsotall.	______________________.
6.	hulətt amət tək'əmt'əhall.	______________________.
7.	fərəs məgaləb čɪləšall.	______________________.
8.	bəsəatu mət'tənall.	______________________.
9.	wədə gɪbžaw bet hedəwall.	______________________.
10.	astəmariwočč honaččɪhuall.	______________________.

IV Relative Construction.

y(ə)- Relative prefix with Past tense.

yəmm(ɪ)-, yəmmi- Relative prefix with present.

1. Use the following relative constructions with the Past in sentences of your own.

1.	yəgəzzahu	yəgəzzahut məkina aroge nəw.
2.	yəmət't'ah	______________________.
3.	yənəggərš	______________________.
4.	yəfəlləgu	______________________.
5.	yəč'ərrəsə	______________________.
6.	yaməššəčč	______________________.

7. yənoru ______________________________.
8. yaddammət'n ______________________________.
9. yamət't'aččɪhu______________________________.
10. yazzəzu ______________________________.

2. Give the relative form in the present tense for the persons indicated.

1. addərə ɪne yəmmadr.
2. səmma antə _______________.
3. tənəssa anči _______________.
4. təñña ɪsswo _______________.
5. arrəfə ɪssu _______________.
6. walə ɪsswa _______________.
7. ləbbəsə ɪssaččəw _______________.
8. azzəgajjə ɪñña _______________.
9. mənəzzərə ɪnnantə _______________.
10. agəññə ɪnnəssu _______________.

3. Use the following relative constructions in the present in sentences of your own.

1. yəmmɪtəñña yəmmɪtəññaw kəmɪššɪtu bammɪst səat nəw.
2. yəmmɪtmənəzzɪri ____________________________________.
3. yəmmɪnnagəññ ____________________________________.
4. yəmmɪtwlu ____________________________________.
5. yəmmɪtləbs ____________________________________.
6. yəmmiyarfu ____________________________________.
7. yəmmimot ____________________________________.
8. yəmmɪtmət'a ____________________________________.
9. yəmmɪtdərsu ____________________________________.
10. yəmmič'ərrɪsu ____________________________________.

V Relative - Negative.

A. With Past

Relative prefix /y-/ negative past without the negative suffix.

1. Change the following into negative.

1. yaddərkut yaladdərkut.
2. yəsəmmanəw ____________________.
3. yayyaččɪhut ____________________.
4. yəwəddədut ____________________.
5. yərəddašat ____________________.
6. yərot'əw ____________________.
7. yətənaggərəččɪw ____________________.
8. yət'əyyək'ut ____________________.
9. yətək'ot't'ut ____________________.
10. yətamməməw ____________________.

2. Change into Negative.

1. yəmmadrəw yəmmaladrəw.
2. yəmmiyač'əsəw ____________________.
3. yəmmɪttamrəw ____________________.
4. yəmmitəññut ____________________.
5. yəmmɪnninnəsaw ____________________.
6. yəmmɪttɪməlləsəw ____________________.
7. yəmmɪttanəbbiw ____________________.
8. yəmmilkut ____________________.
9. yəmmikorut ____________________.
10. yəmmɪləbsəw ____________________.

3. Use the following past negative Relative Constructions in sentences of your own.

1. yalgabbəzkut yalgabbəzkut səwɪyye mət't'a.
2. yallayyəhəw ______________________________.
3. yalt'ərrašɪw ______________________________.
4. yalalləfut ______________________________.
5. yaltəmarə ______________________________.
6. yaldəkkəmən ______________________________.
7. yalrabaččɪhu ______________________________.
8. yalt'əmmaččəw ______________________________.
9. yalamməmaččəw ______________________________.
10. yalagəbbaččɪw ______________________________.

4. Use the following present negative Relative Constructions in sentences of your own.

1. yəmmalmət'aw yəmmalmət'aw gudday sɪlalləbɪñ nəw.
2. yəmmathedəw ______________________________.
3. yəmmatt'əyyɪk'in ______________________________.
4. yəmmaywədduñ ______________________________.
5. yəmmayayat ______________________________.
6. yəmmaybəlut ______________________________.
7. yəmmankoraw ______________________________.
8. yəmmatk'ərut ______________________________.
9. yəmmayagəbaw ______________________________.
10. yəmmaygəbaččəw ______________________________.

səlasa andəñña tımhırt

Model.

bəməkina ayroplan marəfiya adərrəsəñ.
č'ammawoččen kəč'amma səfiw suk' amət't'ahuaččəw.

Notes:

1. Causative or Transitive in /a-/

a- Causative or transitive prefix. a- is prefixed to the past tense form of intransitive verbs.

2. Causative* or Transitive forms in /a-/

adərrəsə	'he took' (literally, he caused to arrive) from dərrəsə 'he arrived'
amət't'a	'he brought' (literally, he caused to come) from mət't'a 'he came'.

---

* The Causative meaning in some cases is only clear from the literal translation, example, abəlla 'he fed' (literally, he caused to eat') from bəlla 'he ate'.
Note also that there are quite a good number of Amharic verbs whose past form begins with a- like ayyə 'he saw' awwək'ə 'he knew' azzəzə 'he ordered' etc.
However, these forms are not causative since the initial element a- is part of the whole verb and not a prefixed element.

31.1 Form the causative or transitive in /a-/ of the following verbs and complete the sentences for the persons indicated.

	Past	Causative		
1.	bəlla	abəlla	ɪne	kəbbədən mɪsa abəllahut.
2.	t'ət't'a	______	ɪssu	abəbawɪn wɪha __________.
3.	mət't'a	______	ɪñña	lɪbsaččɪnɪn kəlɪbs səfiw suk' ______________.
4.	dərrəsə	______	ɪnnantə	ɪngɪdoččun wədə hotelbet_.
5.	gəbba	______	antə	šant'ahɪn kəwɪč'č' _______.
6.	k'oyyə	______	anči	dəbdabbewɪn ləmɪn bɪzu gize ______________?
7.	č'əsə	______	ɪssu	mɪsawan bəlta sijara ____.
8.	k'omə	______	ɪnnəssu	məkinawɪn betaččəw at'əgəb ______________.
9.	k'ərrəbə	______	ɪssu	asallafiw mɪgɪbunɪnna mət'ət't'un __________.
10.	məššə	______	ɪssaččəw	tɪlantɪnna mata bɪzu ____.

31.2

1. ast: guaddəññahɪn mɪsa abəllahəw?
t. a) awon abəllahut.
b) awon, guaddəññayen mɪsa abəllahut.

2. ast: lɪbsɪšɪn kəlɪbs səfiw suk' amət't'aš?
t. a) ______________.
b) ____________________________________.

3. ast: ɪngɪdoččun wədə hotelbet adərrəsuaččəw?
t. a) ______________.
b) ____________________________________.

4. ast: kəbbədə guaddəññoččun tɪlantɪnna t'əlla at'ət't'aččəw?
t-w a) ______________.
b) ____________________________________.

5. ast: dəbdabbewoččwan kəpostabet amət't'ačč?
t-w: a) ______________.
b) ____________________________________.

6. ast: mɪgbun bəmak'əzk'əžaw wɪst' agəbbut?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

7. ast: məkinawɪn dəhna bota ak'omaččɪhut?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

8. ast: zəbəňňočču bərru lay bɪzu gize ak'oyyuaččɪhu?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

9. ast: guddayun ləbaləsɪlt'anu ak'ərrəbə?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

10. ast: kərat bəhuala sijara ač'əsaččɪhu?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

Model.

abbəbə wədə ayroplan marəfiya aladərrəsəňňɪm.
aškəru lɪbsɪšɪn alat't'əbəwɪm.

Notes: Negative particles.

al- -(ɪ)m negative particles with past.

31.3 Change the following sentences into negative.

1. ast: tɪlantɪnna mata bɪzu aməššaččɪhu.
t-w: ______________________________________.

2. ast: mɪsawan bəlta sijara ač'əsəčč.
t-w: ______________________________________.

3. ast: lɪbsaččɪnɪn kəlɪbs səfiw suk' amət't'an.
t-w: ____.

4. ast: ɪngɪdoččun wədə hotel bet adərrəsaččɪhu.
t-w: ____.

5. ast: ɪhɪte yəzare amət agəbbačč.
t-w: ____.

6. ast: məkinawɪn betaččəw at'əgəb ak'omut.
t-w: ____.

7. ast: asallafiw mɪgɪbɪnna mət'ət' ak'ərrəbə.
t-w: ____.

8. ast: lɪjoččun mɪsa abəllahuaččəw.
t-w: ____.

9. ast: abəbawɪn wɪha at'ət't'ašɪw.
t-w: ____.

10. ast: hakimu šɪmagɪlləwɪn adanaččəw.
t-w: ____.

3.4 Form the causative or transitive in /a-/ of the following verbs and use them in sentences of your own.

1.	k'əzək'k'əzə	ak'əzək'k'əzə	kəmət'ət't'atu bəfit wɪhawɪn ak'əzək'k'əzəw.
2.	səkkərə	____________	________________________.
3.	k'ət't'ənə	____________	________________________.
4.	walə	____________	________________________.
5.	wərrədə	____________	________________________.
6.	danə	____________	________________________.
7.	fəlla	____________	________________________.
8.	nəddədə	____________	________________________.
9.	k'ənna	____________	________________________.
10.	k'ossələ	____________	________________________.

31.5 Change the verbs in the following sentences into causative or transitive verbs in /a-/.

1. wɪhaw k'əzək'k'əzə. wɪhawɪn ak'əzək'k'əzə.
2. bunnaw fəlla. ________________.
3. ɪngɪdaw agərun ləmmədə. ________________.
4. hɪts'anu lɪbsun ləbbəsə. ________________.
5. kəbbədə bətɪmhɪrtu kəguaddəññočču bəllət'ə. ________________.
6. kəguaddəññoččaččɪn gar sɪnnɪč'č'awət məššə. ________________.
7. bɪrətu bəsatu hayl k'əllət'ə. ________________.
8. tammo yənəbbərəw səwɪyye danə. ________________.
9. ɪnč'ətu dərək' sɪlənəbbərə ɪsatu band gize nəddədə. ________________.
10. yəgəla məttat'əbiyaw wɪha mok'ə. ________________.

Model.

bəməkinaye ayroplan marəfiya adərsɪhalləhu.
hakimu yəbəšɪtəññoččɪn hɪywət yadnall.

Notes:

1. Conjugation of causative or transitive verbs in /a-/ in the present tense.

Causative or transitive verbs in /a-/ take the same personal prefixes and suffixes in the present tense except in the case of first person singular, i.e. ɪne which looses the personal prefix ɪ-. Example: adərsalləhu 'I take, will take, am taking' instead of ɪ- adərsalləhu.

2. Causative or transitive forms in /a-/ present tense.

adərsɪhalləhu	'I will take you'
yadnall	'he saves'

31.6 Use the following causative or transitive verbs in /a/ to complete the sentences below in the present tense for the persons indicated.

1. aməššə. ɪne hulgize mata mata ɪskə lelitu sɪddɪst səat aməšalləhu.
2. ak'əzək'k'əzə. antə yəməkinah motər sigɪl ɪndet ________.
3. ak'ət't'ənə. ančí betɪšɪn kəmək'əbbatɪš bəfit k'ələmun ________________.
4. aləbbəsə. ɪsswo lɪjoččɪwo wədə tɪmhɪrtbet kəməhedaččəw bəfit hulgize lɪbsaččəwɪn ________________.
5. awalə ɪssu məts'ɪhafun nəgə kət'əwat ɪskə mata kəssu gar ________________.
6. arəgga ɪsswa wətətun bəmak'əzk'əžaw wɪst'________.
7. ak'omə ɪssaččəw hulgize kəsɪra simməlləsu məkinaččəwɪn ɪzzih ________________.
8. arəffədə ɪñña nəgə ɪhud sɪləhonə ________________.
9. afəlla ɪnnantə guaddəññoččaččɪhu wədə betaččɪhu simət'u šay ________________.
10. adanə ɪnnəssu yətamməmutɪn səwočč bəmədhanit ________________.

31.7

1. ast: mata mata ɪskə lelitu sɪddɪst səat taməšalləh?
   t. a) awon aməšalləhu.
      b) awon hulgize mata mata ɪskə lelitu sɪddɪst səat aməšalləhu.

2. ast: ɪhud ɪhud təññɪtəš tarəfjialləš?
   t. a) ________________.
      b) ________________________________.

3. ast: yarəbɪñña məts'ɪhafočč yanəbballu?
   t. a) ________________.
      b) ________________________________.

4. ast: dəmozun kəhulətt k'ənočč bəhuala yagəññall?
   t. a) ________________.
      b) ________________________________.

5. ast: bɪzu gənzəb binorat tabəddɪralləčč?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

6. ast: gənzəbaččəw nəgə kəbank yawət'allu?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

7. ast: yətəbəlaššəwɪn wətət ɪnnafəssəwallən?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

8. ast: gənzəbaččɪhun bəkəntu tabakkɪnallaččɪhu?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

9. ast: betaččəw siyarəj yafərsutall?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

10. ast: bəbɪrd gize bəbetaččɪhu wɪst' ɪsat tanəddallaččɪhu?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

31.8 Use the following causative or transitive verbs in /a-/ in the present tense in sentences of your own.

1. anəbbəbə yəts'afkutɪn dɪrsət nəgə anəbballəhu.
2. adərrəsə ____.
3. ak'oyyə ____.
4. aməššə ____.
5. awasə ____.
6. abəddərə ____.
7. anəddədə ____.
8. asəkkərə ____.
9. ak'ənna ____.
10. adanə ____.

31.9 Change the following sentences into negative.

1. ast: yətəbəlaššəwɪn məkina ɪnnassərawallən.
t-w: ____.

2. ast: ɪhud ɪhud təññɪčče arəfdalləhu.
t-w: ____.

3. ast: hulgize mata taməšialləš.
t-w: ____.

4. ast: yarəbɪñña məts'ɪhaf yanəbball.
t-w: ____.

5. ast: dəmozwan kəsammɪnt bəhuala tagəññalləčč.
t-w: ____.

6. ast: bɪzu gənzəb kallat tabəddɪrɪšalləčč.
t-w: ____.

7. ast: gənzəbaččɪhun nəgə kəbank tawət'allaččɪhu.
t-w: ____.

8. ast: gənzəbɪhɪn bəkəntu tabakkɪnalləh.
t-w: ____.

9. ast: məts'ɪhafɪšɪn land k'ən tawšiññalləš.
t-w: ____.

10. ast: nəgə hakimbet yadərsuññall.
t-w: ____.

Model.

lɪbsen kəlɪbs səfiw suk' mamt'at ɪfəllɪgalləhu.
sijara mač'əs let'enɪnnət t'ɪru aydəlləm.

Notes:

1) Infinitive of causative or transitive in /a-/

m- infinitive prefix. The infinitive of causative or transitive verbs is formed in the same way as the infinitive of intransitive verbs except for the first vowel which is always /a/

2) Causative or Transitive forms.

Causative-transitive

mamt'at 'to bring' (literally 'to cause to come) from amət't'a 'he brought' (literally he caused to come)

Intransitive.

məmt'at 'to come' from mət't'a 'he came'.

Causative-Transitive.

mač'əs 'to smoke' (transitive) from ač'əsə 'he smoked'

Intransitive məč'es 'to smoke' (intransitive) from č'əsə 'it smoked'.

31.10 Form the infinitive from the following causative or transitive verbs in /a-/ and complete the sentences below.

1. bəlla	mablat	yərabəwɪn mablat t'ɪru nəw.
2. ak'oyyə	______	yəsəwɪn gənzəb bɪzu gize ______ t'ɪru aydəlləm.
3. adanə	______	yəbəšɪtəññan hɪywət ______ yəhakim sɪra nəw.

4. awərrədə ________ k'umətwa ač'č'ɪr sɪləhonə ɪk'awɪn ______________ məsəlal amət't'ačč.

5. ač'əsə ________ sijara ________ yəmmayməddu səwwočč allu.

6. aməššə ________ bəbɪrd gize ________ lət'ena mət'ɪfo nəw.

7. afəlla ________ t'ɪru bunna ________ tawk'alləčč.

8. anəbbəbə ________ yəlɪbb wəlləd məts'ɪhafoččɪn ______________ ɪwəddalləhu.

9. amət't'a ________ ɪngɪdoččun wədə tɪmhɪrtbet ______________ fəlləgɪn.

31.11

1. ast: sijara mač'əs lət'enɪnnət t'ɪru nəw?
   t-w: a) yəlləm aydəlləm.
   b) yəlləm sijara mač'əs lət'enɪnnət t'ɪru aydəlləm.

2. ast: yəgɪt'ɪm məts'ɪhaf manbəb tɪwəddallaččɪhu?
   t-w: a) ______________________.
   b) ____.

3. ast: hakimu bəšɪtəññawɪn madan yɪčɪlall?
   t-w: a) ______________________.
   b) ____.

4. ast: baləbetu t'ɪru bunna maflat tawk'alləčč?
   t-w: a) ______________________.
   b) ____.

5. ast: gənzəb saynoraččɪhu mabəddər tɪčɪlallaččɪhu?
   t-w: a) ______________________.
   b) ____.

6. ast: ač'č'ɪru səwɪyye bək'um sat'ɪnu lay yalləwɪn ɪk'a ləmawrəd yɪčɪlall?
   t-w: a) ______________________.
   b) ____.

7. ast: məts'ɪhafoččaččɪhun ləguaddəññoččaččɪhu mawas tɪčɪlallaččɪhu?
   t-w: a) ______________________.
   b) ____.

8. ast: ɪngɪdoččun wədə hotelbet madrəs yɪfəllɪgall?
t-w: a) ________________________.
b) ____.

9. ast: dəbdabbewɪn banbolɪku wɪst' madrəg tɪfəllɪgalləčč?
t-w: a) ________________________.
b) ____.

10. ast: asallafiw mɪgɪbun tolo mak'rəb yɪčɪlall?
t-w: a) ________________________.
b) ____.

31.12 dɪrsət

yəbalagər nuro kəkətəma nuro yətələyyə nəw. bəbalagər wɪst' bəkətəma yəmmiggəññut bɪzu nəgeročč, ləmɪssale fok' betočč, tɪlallɪk' suk'očč, sinima betočč, bɪzu məkinawočč ayɪggəññum. yəhɪzbum k'ut'ɪr tɪnnɪš nəw.

yabzaññaw hɪzb sɪra gɪbrɪnnanna kəbt marbat nəw. kəzzihɪm bəlay nəggadewočč, astəmariwočč, t'ena t'əbbak'iwočč polisoččɪnna ts'əhafiwočč yɪgəññallu.

bəlɪyyu lɪyyu bota lɪyyu lɪyyu yəhɪl aynətočč yɪbək'lallu. kənnəzzihɪm məkakkəl wanna wannawočču t'ef, sɪnde, gəbs, mašɪlla, bək'ollo, šɪmbranna leloččɪm naččəw.

kəkəbtoččɪm lam, bəre, bəg, fɪyyəl fərəs, ahɪyya bək'lonna leloččɪm yɪgəññallu.

yəbalagər nuro bət'am ts'ət't' yalə sɪləhonə bɪzu səwočč yɪwəddutall. ayyərum nɪts'uh bəməhonu lət'ena bət'am təsmami nəw. kəzzihɪm bəlay medaw, təraraw, wənzu sarunna zafu layn bət'am yasdəssɪtall.

yəbalagərɪn nuro yəmmimməññu bɪzuwočč naččəw.

31.13 t'ɪyyak'ewočč

1. yəbalagər nuro kəkətəma nuro bəmɪn yɪlləyyall?
2. bəbalagər yəmmayggəññu nəgəročč ɪndet yallu naččəw?
3. yabzaññaw yəbalagər hɪzb sɪra mɪndɪn nəw?
4. kəgəbərewoččɪnna kəkəbt arbiwočč lela bəbalagər wɪst' ɪndet yallu səwwočč yɪnorallu?
5. mɪn mɪn aynət ɪhɪl yɪbək'lall?
6. mɪn mɪn aynət kəbtoččɪss yɪrəballu?
7. yəbalagərɪn nuro bɪzu səwwočč yəmmiwəddut ləmɪndɪn nəw?
8. bəbalagər wɪst' norəh tawk'alləh?
9. bəbalagər wɪst' norəš tawk'ialləš?
10. sɪləbalagər nuro nɪgəruñ.

k'alat

abəba	'flower'
abəddərə	'he lent'
abəlla	'he fed'
adanə	'he saved; he caused to recover'
adərrəsə	'he made it ready; he prepared'
ahɪyya	'donkey'
afəlla	'he made it boil'
agəbba	'he married'
ak'ənna	'he straightened'
ak'ossələ	'he wounded'
ak'əzək'əzə	'he made it cool (cooler)'
ak'omə	'he stopped'
ak'oyyə	'he delayed'
aləbbəsə	'he clothed'
aməšə	'he was late' (evening)
anəddədə	'he set fire'
arəffədə	'he was late'
arəgga	'he caused to clot; to quiet'
asəkkərə	'he caused someone to be drunk'
at'ət't'a	'he watered'
awalə	'he made someone to spend the day'
awərrədə	'he lowered; he brought down'
balagər	'peasant'
bəg	'sheep'
bək'lo	'mule'
bək'olo	'maize'
bəre	'ox'
danə	'he recovered'
fəlla	'it boiled'
fərəs	'horse'
fɪyyəl	'goat'
fok'	'storey'

gəbs	'barley'
gıbrınna	'farming'
gudday	'thing; affair'
ıngıda	'guest'
k'ənna	'straightened'
k'ət't'ənə	'it thinned; it slimed'
k'ossələ	'he was wounded'
lam	'cow'
marbat (kəbt)	'to breed'
mašılla	'corn'
meda	'field'
mət't'a	'he came'
nəddədə	'it burned'
nuro	'life'
səkkərə	'he got drunk'
šımbra	'chick-peas'
t'əbbak'i	'watchman; guard'
təbəlaššə	'he got spoilt'
təsmami	'becoming; appropriate'
tılallık'	'large ones'
wərrədə	'descended'
walə	'he spent the day'

səlasa huləttəňňa tɪmhɪrt

Model.

šant'ayen wədə məňňɪta kɪfle asgəbbahu.

yəbetun kiray bək'ɪdmiya askəffəlləň.

Notes: 1) Causative in /as-/

/as-/ is causative prefix different from /a-/ in that the action of the verb is performed by a person other than the subject of the verb.

2) Causative forms in /as-/

asgəbbahu	'I had some one bring in something or somebody'.
askəffəlləň	'he made me pay' (literally, he caused me pay)

as- can be prefixed to any verb to get either a causative or transitive meaning.

Example: ayyə 'he saw' asayyə 'he showed' (literally, he caused someone to see)

alləfə 'he passed' asalləfə 'he spent' or he caused to pass'

31.1 Form the causative or transitive in /as-/ of the following verbs and complete the sentences for the persons indicated.

1.	gəbba	asgəbba	ɪne	təlalakiwɪn t'ərɪčče ɪk'ayen asgəbbahut.
2.	wəssədə	________	antə	ɪk'ahɪn wədaddisu betɪh ________________.
3.	səffa	________	anči	ləbəalu addis k'əmis ________________.

4. mərəmmərə __________ ɪsswo baləbetwon hakimbet
__________________.

5. sərra __________ ɪssu asəffan bɪzu sɪra
__________________.

6. məlləsə __________ ɪsswa ləkəbbədə yəsət't'əččɪwɪn
gənzəb ________________.

7. təñña __________ ɪssaččəw lɪjoččaččəwɪn bəgize
________________.

8. tənəssa __________ ɪñña lɪjoččun bət'əwat
________________.

9. fəlləgə __________ ɪnnantə yət'əffawɪn məkina
________________.

10. gəddələ __________ ɪnnəssu bəšɪtəññawɪn wɪšša
________________.

32.2

1. ast: təlalakiwɪn t'ərtəh ɪk'ahɪn asgəbbah?
t. a) awon asgəbbahu.
b) awon, təlalakiwɪn t'ərɪčče ɪk'ayen asgəbbahu.

2. ast: ɪk'ašɪn bəmulu wədaddisu betɪš aswəssədš?
t. a) __________ ____________.
b) ____.

3. ast: ləbəalu addis lɪbs assəffu?
t. a) ______________________.
b) ____.

4. ast: wəndɪmmun hakimbet wəsdo asmərəmmərə?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

5. ast: sərratəññawɪn bɪzu sɪra assərraččɪw?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

6. ast: ləkəbbədə yabəddərutɪn gənzəb asməlləsu?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

7. ast: yədəkkəmaččəwɪn lɪjočč bəgize astəññanaččəw?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

8. ast: wədə betəkrɪstiyan yəmmihedutɪn lɪjočč bət'əwat asnəssaččɪhuaččəw?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

9. ast: yət'əffawɪn məkina ləpolis nəgrəw asfəlləgu?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

10. ast: bəšɪtəññawɪn wɪšša asgəddəlaččɪhut?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

32.3 Change the following sentences into negative.

1. ast: bəšɪtəññawɪn wɪšša asgəddəlkut.
t-w: ______________________________________.

2. ast: ləbəalu addis k'əmis assəfaš.
t-w: ______________________________________.

3. ast: ɪk'ahɪn wədaddisu betɪh aswəssədkəw.
t-w: ______________________________________.

4. ast: lɪjoččɪwon bəgize astəññu.
t-w: ______________________________________.

5. ast: baləbetun hakimbet wəsdo asmərəmmərə.
t-w: ______________________________________.

6. ast: lebaw yəwəssədəbbatɪn borsa asməlləsəčč.
t-w: ______________________________________.

7. ast: ɪk'aččɪnɪn bətəlalakiwočču asgəbban.
t-w: ______________________________________.

8. ast: yəwɪššočču č'uhət asnəssan.
t-w: ______________________________________.

9. ast: yəts'ɪhfət məkinawɪn asaddəsaččɪhu.
t-w: ____.

10. ast: yət'əffawɪn lɪj asfəlləgut.
t-w: ____.

32.4 Form the causative or transitive in /as-/ of the following verbs and use them in sentences of your own.

1. yaze asyaze lebawɪn bəpolis asyazkut.
2. məššə ________ ______________________________.
3. rəffədə ________ ______________________________.
4. k'omə ________ ______________________________.
5. t'əbbək'ə ________ ______________________________.
6. nəggərə ________ ______________________________.
7. at't'əbə ________ ______________________________.
8. ayyə ________ ______________________________.
9. ts'afə ________ ______________________________.
10. mət't'a ________ ______________________________.

Model.

nəgə ɪk'ayen wədaddisu bete aswəssɪdalləhu.
sərratəññočču yəjəmmərutɪn sɪra asč'ərrɪsalləhu.

Notes: 1) Conjugation of causative or transitive verbs in /as-/ in the present tense.

Causative or transitive verbs in /as-/ take the same personal prefixes and suffixes in the present tense except for the first person singular which looses the personal prefix ɪ-. Example: aswəsdalləhu 'I will have (cause) someone take' instead of

ɪ-aswəssɪdalləhu.

Note also that all causative /as-/ verbs formed from tri-syllabic verbs type A and B are all type B verbs.

Examples:

wəssədə	A	aswəssədə	aswəssɪdalləhu.
fəlləgə	B	asfəlləgə	asfəllɪgalləhu.

32.5 Use the following causative or transitive verbs in /as-/ to complete the sentences below in the present tense for the persons indicated.

1. asyazə ɪne məkinayen yəsərrək'əwɪn leba asyɪzalləhu.________.
2. asmət't'a antə kəjərmən agər addis məkina ________________.
3. aswəssədə anči yəbet ɪk'ašɪn bəkuli ________________.
4. asjəmmərə ɪsswo addisun betwon məče ________________.
5. asgəzza ɪssu ləməsriya betu addis yəts'ɪhfət məkinawočč ________________.
6. askəffətə ɪsswa bəbetwa at'əgəb addis məngəd ________________.
7. asattəmə ɪssaččəw addis yəhisab məts'ɪhaf ________________.
8. asakkəmə ɪñña təmariwoččun bəmmimət'aw sammɪnt ________________.
9. asgobəñña ɪnnantə tɪmhɪrtbetaččɪhun lənnatɪnna labbataččɪhu ________________.
10. ask'ərrə ɪnnəssu lɪjoččun wədə šɪrrɪšɪr kəməhed ________________.

32.6

1. ast: məkinahɪn yəsərrək'əwɪn leba tasyɪzəwalləh?
t. a) awon asyɪzəwalləhu.
b) awon, məkinayen yəsərrək'əwɪn leba asyɪzəwalləhu.

2. ast: kəjərmən agər addis məkina tasməč'č'ialləš?
t. a) ____________________.
b) ____.

3. ast: yəbet ɪk'awon bəkuli yaswəssɪdallu?
t. a) ____________________.
b) ____.

4. ast: təmariwoččun yamarɪňňa k'uank'ua tɪmhɪrt yasjəmmɪrall?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

5. ast: ləguzowa addis šant'a tasgəzzalləčč?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

6. ast: dəmozaččəwɪn sik'əbbəlu bank yask'əmmɪt'allu?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

7. ast: lətəmariwoččaččɪn addis məts'ɪhafočč ɪnnasattɪmallən?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

8. ast: hɪts'anatoččun bəyyəgizew tasakkɪmallaččɪhu?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

9. ast: tɪmhɪrtbetaččəwɪn ləngɪdočč yasgobəňňallu?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

10. ast: sɪmaččɪhun lədirektəru nəgraččɪhu ats'ts'afaččɪhu?
t-w: a) ____________________.
b) ____.

32.7 Use the following causative or transitive verbs in /as-/ ɪn the present tense.

1. asnəbbəbə hɪggun bətəmariwočču fit asnəbbɪballəhu.
2. asaddəsə ______________________________.
3. ask'əbba ______________________________.
4. asnədda ______________________________.
5. asfəlla ______________________________.
6. ask'əmmət'ə ______________________________.
7. asarrəfə ______________________________.
8. aswət't'a ______________________________.
9. assət'ə ______________________________.
10. aššət'ə ______________________________.

32.8 Change the following sentences into negative.

1. ast: addis yəts'ɪhfət məkina asgəzzalləhu.
   t-w: ______________________________.
2. ast: wədə sərgu bet kəməhedɪh bəfit č'ammahɪn tast'ərrɪgalləh.
   t-w: ______________________________.
3. ast: bək'ɪrb gize addis məkina tasməč'č'ialləš.
   t-w: ______________________________.
4. ast: ɪk'awon bəkuli yaswəssɪdallu.
   t-w: ______________________________.
5. ast: kand wər bəhuala addis bet yasjəmmɪrall.
   t-w: ______________________________.
6. ast: betaččəwɪn yəsəbbərəwɪn leba yasyɪzutall.
   t-w: ______________________________.

7. ast: addis yətarik məts'ıhaf ınnasattımallən.
t-w: ______________________________.

8. ast: tımhırtbetaččıhun ləngıdočču tasgobəññallaččıhu.
t-w: ______________________________.

9. ast: sinimabetun ləlıjočču yasayyuaččəwall.
t-w: ______________________________.

10. ast: šantawan ıñña bet task'əmmıt'alləčč.
t-w: ______________________________.

Model.

lıbsen kəlıbs səfiw suk' masmət't'at ıfəllıgalləhu.
bunna kəfəlləgaččıhu masfəllat ıčılalləhu.

Notes: 1) Infinitive of causative or transitive in /as-/

m- infinitive prefix. The infinitive of causative or transitive verbs in /as-/ is formed by prefixing /m-/ to the past causative in /as-/ and suffixing /-t/ (an infinitive suffix) to those verbs which normally take this suffix. In the case of tri-syllabic verbs the causative infinitive in /as-/ is formed by prefixing /m-/ (infinitive prefix) to the causative past in /as-/ and by omitting the final vowel of the causative past.

	Causative Past	Causative Infinitive
Examples:	aswəssədə	maswəssəd
	asfəlləgə	masfəlləg

2) Causative or transitive forms.

masmət't'at	'to have (cause) some one bring something'
masfəllat	'to have (cause) some one boil something'

32.9

1. ast: gənzəbɪhɪn bank mask'əmmət' tɪwəddalləh?
t. a) awon mask'əmmət' ɪwəddalləhu.
b) awon, gənzəben bank mask'əmmət' ɪwəddalləhu.

2. ast: məts'ɪhafu yanči ləməhonu masməskər tɪčɪyialləš?
t. a) ______________________________.
b) ____.

3. ast: ɪngɪdan mast'əbbək' t'ɪru nəw?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

4. ast: hakimu mərfe ləməwgat lɪbsaččɪnɪn maswəllək' nəbbərəbət?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

5. ast: səwɪn masgəddəl məlkam sɪra nəw?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

6. ast: məngədəññočču šant'aččəwɪn masməzzən nəbbərəbaččəw?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

7. ast: ministru dəmozaččɪnɪn maskəffəl yɪčɪlallu?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

8. ast: t'ɪyyak'e kəmət'əyyək'aččɪn bəfit nɪgɪggɪraččəwɪn masč'ərrəs yasfəllɪgaənall?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

9. ast: ləngɪdaw hotelun masayyət tɪčɪlallaččɪhu?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

10. ast: lɪbsaččɪhun ləmast'ərrəg yəmmɪtɪfəllɪgu allaččɪhu?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

32.10 Form infinitives from the following causative or transitive verbs in /as-/ and complete the sentences below.

1. ask'əmmət'ə	mask'əmmət'	gənzəben bank mask'əmmət' alwəddɪm.
2. ast'əbbək'ə	____________	ɪngɪdan ________________ t'ɪru aydəlləm.
3. aswəllək'ə	____________	hakimu mərfe ləməwgat lɪbsaččɪnɪn ________________ nəbbərəbət.
4. asgəddələ	____________	səwɪn ______________ hat'iat nəw.
5. ast'ərrəgə	____________	abbate sɪləmmimət'u betun lə________________ assɪbealləhu.
6. asməzzənə	____________	ɪyyandandu məngədəñña šantawɪn __________________ alləbbət.
7. asməsəkkərə	____________	rɪstu yanči ləməhonu ___________ tɪčɪyialləš?
8. assət'ə	____________	šumu dəmozaččɪnɪn ______________ yɪčɪlall.
9. asč'ərrəsə	____________	yəsəwɪn nɪgɪggɪr _______________ yət'ɪllɪk'ɪnnət t'əbay nəw.
10. asayyə	____________	beten lato yohannɪs lə__________ yəmmičɪl man nəw?

32.11 dɪrsət

səwɪyyew dənk'oro nəw. mistu dənk'oro nat. lɪju dənk'oro nat. aškərum dənk'oro nəw.

səwɪyyew and ahɪyya gəzto kəgəbəya simət'a guaddəññaw agəññəwɪnna "ɪndet walk" aləw. ɪssum zare gəzɪčče zare alawɪsɪhɪm bɪlo məlləsəllət. wədə betu gəbto ɪrat sibəla ləmistu "ahɪyyawɪn gəzɪčče kəgəbəya sɪmət'a guaddəññaye awɪsəñ bɪlo t'əyyək'əñ" bɪlo nəggərat.

ɪsswam yək'ərrəbəllətɪn mɪgɪb "t'ɪru aydəlləm" yalə məsloat, "hulgize yənen mɪgɪb atṭaməsəgɪnɪm" aləččɪw.

lɪjitwam sɪləsswa yətənəgaggəru məsloat "ɪnen ləmədar hulgize gənzəb yəllənɪm" tɪlallaččɪhu alləčč.

aškərum sɪləssu yətənəgaggəru məslot "dəmozen lɪttɪkələkkɪluñ attɪčɪlum" alə.

32.12 t'ɪyyak'ewočč

1. dənk'orow səwɪyye mɪn gəzto mət'a?
2. bəməngəd lay mannɪn agəññə?
3. guaddəññaw mɪn aləw?
4. dənk'orowɪss səwɪyye mɪn məlləsə?
5. wədə betu hedo ɪratun sibəla ləmistu mɪn alat?
6. mistuss mɪn məlləsəčč?
7. lɪjaččəwɪss mɪn aləčč?
8. aškəruss mɪn tənaggərə?
9. səwwočču yətəgbabbu yɪməslɪhall? ləmɪn?
10. tarikun bač'č'ɪru tənagər.

k'alat

asakkəmə	'he caused someone to have medical treatment'
asat't'əbə	'he made it to be cleaned, washed'
asattəmə	'he made it published (printed)'
asgəbba	'he brought in'
asgəddələ	'he caused the death of someone'
asəffa	'he made it wider'
asgobəññə	'he helped someone to visit'
ask'ərrə	'he retained'
ask'omə	'he caused someone to stand'
asmələsə	'he caused to bring back (return)' 'he vomited'
asmərəmmərə	'he caused to be examined'
asməššə	'he caused someone to be late'
asmət't'a	'he caused something to be brought'
asnəggərə	'he told on someone'
asrəffədə	'he caused someone to be late'
assərra	'he made someone (some thing) work'
ast'əbbək'ə	'he caused someone to wait for'
ast'ərrəgə	'he caused something to be cleaned'
aswəllək'ə	'he caused to undress'
aswəssədə	'he had something taken'
ats'afə	'he made it written'
attəmə	'he printed; he published'
awasə	'
asyazə	'he caused capture'
bəal	'holiday; festival'
č'ohə	'he shouted; he cried'
č'uhət	'cry; shout' (n)
dənk'oro	'deaf'
ɪndet walk	'good afternoon' (sing.masc, you)

kuli	'coolie; porter'
mədar	'to wed'
məlləsə	'he answered; he returned'
mərəmmərə	'he explored; he examined'
məslot	'he assuming....'
sərg	'wedding'
sərra	'he worked'
t'əbbək'ə	'he waited for'

səlasa sostəñña tɪmhɪrt

Model.

> kəbək'lo wədɪk'k'e ɪgren təsəbbərku
> zare kəyət təgəññəh?

Notes: 1) Passive or Reflexive.

t(ə)- Passive or reflexive prefix, prefixed to the past tense. tə- occurs before consonants and t- before a vowel, /a/.

2) Passive or reflexive forms.

Passive forms may be rendered as either present or past in English.

təsəbbərku	- 'I am broken; I was broken'.
təgəññəh	- 'you (sing.masc.) are/were found'.

Note the reflexive meaning in the following example.

tat't'əbə 'he washed himself' from 'at't'əbə' 'he washed'.

Some verbs with the prefix tə- have active meanings: Example tək'əmmət'ə 'he sat down'. tənəssa 'he got up'.

33.1 Form the passive or reflexive of the following verbs and complete the sentences for the persons indicated.

1. t'əyyək'ə tət'əyyək'ə ɪne kəbbad t'ɪyyak'e tət'əyyək'ku.
2. nəggərə ________ antə sɪrahɪn ɪndɪtsəra ____________.

3.	kəffələ	______	anči	dəmozɪšɪn tɪlantɪnna ____________.
4.	ayyə	______	ɪsswo	wədə sinimabet sihedu ____________.
5.	addəsə	______	ɪssu	tɪllɪk'u bet ɪndəgəna ____________.
6.	sərra	______	ɪsswa	ləguaddəňňawa sərg ts'əgurwan ______.
7.	k'ət't'ərə	______	ɪssaččəw	amarɪňňa ləmastəmar ____________.
8.	akərayyə	______	ɪňňa	bet fəllɪgən ____________.
9.	agəňňə	______	ɪnnantə	ɪzzih ɪndet ____________.
10.	attəmə	______	ɪnnəssu	addisočču məts'ɪhafočč ____________.

33.2

1. ast: adraššahɪn tət'əyyəkk?
t. a) awon tət'əyyəkku.
b) awon, adraššayen tət'əyyəkku.

2. ast: wədə sɪra ɪndɪttɪheji tənəggərš?
t. a) ____________.
b) ______________________.

3. ast: šɪrršɪr ləməhed məkina təkərayyu?
t. a) ____________.
b) ______________________.

4. ast: zare t'əwat dəmozun təkəffələ?
t-w: a) ____________.
b) ______________________.

5. ast: kəguaddəňňawa gar wədə sinimabet sɪttɪhed tayyəčč?
t-w: a) ____________.
b) ______________________.

6. ast: yətəmariwoččun dəbdabbe tək'əbbəlu?
t-w: a) ____________.
b) ______________________.

7. ast: direktəru simət'u tənəssan?
t-w: a) ________________.
b) ________________________________.

8. ast: tɪlantɪnna ts'əguraččɪhun tək'orrət'aččɪhu?
t-w: a) ________________.
b) ________________________________.

9. ast: məts'ɪhafočču bəmulu təšət'u?
t-w: a) ________________.
b) ________________________________.

10. ast: ato yohannɪs bet ɪrat təgabbəzaččɪhu?
t-w: a) ________________.
b) ________________________________.

33.3 Form the passive or reflexive of the following verbs and use them in sentences of your own.

1.	səmma	təsəmma	wərew dar ɪskədar təsəmma.
2.	ts'afə	________	________________________.
3.	tərəggomə	________	________________________.
4.	jəmmərə	________	________________________.
5.	wəssədə	________	________________________.
6.	kəffətə	________	________________________.
7.	zəgga	________	________________________.
8.	mənəzzərə	________	________________________.
9.	awwək'ə	________	________________________.
10.	alə	təbalə	________________________.

33.4 Change the following sentences into negative.

1. ast: sɪmenɪnna adraššayen tət'əyyək'ku.
   t-w: ________________.

2. ast: ɪzzih ɪndɪttɪk'oyy tənəggərk.
   t-w: ________________.

3. ast: dəmozɪšɪn tɪlantɪnna təkəffəlš.
   t-w: ________________.

4. ast: bəbabur wədə nazret sihedu tayyu.
   t-w: ________________.

5. ast: zare t'əwat dəmozɪhɪn təkəffəlk.
   t-w: ________________.

6. ast: šɪrršɪrr ləməhed məkina təkərayyəčč.
   t-w: ________________.

7. ast: yətəmariwoččun dəbdabbe tək'əbbəlu.
   t-w: ________________.

8. ast: addisočču məts'ɪhafočč tattəmu.
   t-w: ________________.

9. ast: yannɪn tɪllɪk' bet təkərayyaččɪhu.
   t-w: ________________.

10. ast: gɪyon hotel rat təgabbəzu.
    t-w: ________________.

33.5 Convert the sentences on the left into passive.

1. wɪššaw sɪgawɪn bəllaw. — sɪgaw bəwɪššaw təbəlla.
2. təmariwočču məts'ɪhafun anəbbəbu. ________________.
3. abbəbənna asəffa məts'ɪhafun wədə ɪnglizɪñña tərəggomut. ________________.
4. polisu lebawɪn yazəw. ________________.

5. yɪhɪn məts'ɪhaf ato ləmma ts'afut. ____________________.

6. nəggadew ɪk'awɪn bəmulu šət'əw. ____________________.

7. direktəru tɪmhɪrtbetun zəggut. ____________________.

8. nɪgusu fabrikawɪn gobəññu. ____________________.

9. təmariwočču astəmariwɪn t'əyyək'ut. ____________________.

10. ato yohannɪs ɪbabun gəddəlut. ____________________.

Model.

hulgize kət'əwatu band səat ɪnnəssalləhu.

sinimaw nəgə yɪttayyall.

Notes:

1) Conjugation of Passive or Reflexive forms in the present.

Passive or reflexive verbs take the same prefixes and suffixes in the present tense, however, the t(ə)- is ommited in all verbs (except in verbs whose basic form begins with /a/ like ayyə 'he saw'; awwək'ə 'he knew') and the initial consonant is doubled.

Example: tənəssahu 'I got up'
'ɪnnəssalləhu' I will get up'

təzəgga 'it is closed'
'yɪzzəgall' It will be closed'

In the case of verbs whose basic form begins with /a/ the prefix /t/ is retained but doubled in the conjugation. Example: tayyə 'it is seen'
yɪttayyal 'it will be seen'.

2) Passive or reflexive forms - Present tense.

ɪnnəssalləhu	'I will get up' from tənəssa 'he got up'
yɪttayyall	'it will be seen' from tayyə 'he is/was seen'

33.6 Use the following passive or reflexive verbs to complete the sentences below in the present tense for the persons indicated.

1. təlač'č'ə ɪne ts'imen bəsost bəsost k'ən ɪllač'č'alləhu.
2. təwəgga antə kəsəat bəhuala yəkɪttɪbat mərfe ______________.
3. tat't'əbə anči ts'əgurɪšɪn məče ______________.
4. təlakə ɪsswo wədamerika məče ______________.
5. tələwwət'ə ɪssu ts'imun billač'č' fitu ________.
6. təməlləsə ɪsswa band səat wɪst' ______________.
7. təməññə ɪssaččəw wədə ɪngliz agər ləməhed ______.
8. təmərrət'ə ɪñña wədə ityop'p'ɪya ləməhed ______.
9. tək'əbbələ ɪnnantə kand wər bəhuala digriaččɪhun ______________.
10. təbəddərə ɪnnəssu bank hedəw gənzəb ______________.

33.7

1. ast: ts'imɪhɪn bəyyək'ənu tɪllač'č'alləh?
t. a) awon ɪllač'č'alləhu.
b) awon, ts'imen bəyyək'ənu ɪllač'č'alləhu.

2. ast: rob rob yəkɪttɪbat mərfe tɪwwəgialləš?
t. a) ______________________.
b) ______________________________________.

3. ast: gəlawon t'əwat t'əwat yɪttat'əballu?
t. a) ______________________.
b) ______________________________________.

4. ast: bəmmimət'aw amət lətɪmhɪrt wədə amerika yɪllakall?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

5. ast: kəsɪra bassɪr səat tɪməlləsalləčč?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

6. ast: ts'imaččəwɪn biyasaddɪgu məlkaččəw yɪlləwwət'all?
t-w: a) ______________________.
b) ______________________________________.

7. ast: yəmısıkkır wərək'ətaččıhun bəzzih sammınt tık'k'əbbəlallaččıhu?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

8. ast: ləməkina məgža kəbank gənzəb yıbbəddərallu?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

9. ast: bet ləməsrat yımməññall?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

10. ast: abəba bək'unjınna tımmərrət'alləčč?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

33.8 Change the following sentences into negative.

1. ast: bet ləməsrat kəbank gənzəb ıbbəddəralləhu.
t-w: ______________________________.

2. ast: nəgə yəkıttıbat mərfe tıwwəgalləh.
t-w: ______________________________.

3. ast: hulgize t'əwat t'əwat ts'əgurıšın tıbbət'ərialləš.
t-w: ______________________________.

4. ast: məkina ləməgzat bəbızu yımməññallu.
t-w: ______________________________.

5. ast: bəmmimət'aw amət tətımhırt wədamerika tıllakalləčč.
t-w: ______________________________.

6. ast: basra hulətt səat ınnımməlləsallən.
t-w: ______________________________.

7. ast: digriayaččıhun bəzzih amət tık'k'əbbəlallaččıhu.
t-w: ______________________________.

8. ast: ato yohannıs lət'ək'lay ministerınnət yımmərət'allu.
t-w: ______________________________.

9. ast: yɪh bota gulləlle yɪbbalall.

t-w: ______________________________.

10. ast: bəgɪr wədəkətəma ləməhed yɪččalall.

t-w: ______________________________.

33.9 Use the following passive/reflexive verbs in the present tense in sentences of your own.

1. təjəmmərə guzow lɪkk kəmɪššɪtu band səat yɪjjəmmərall.
2. təbalə ______________________________.
3. təmətta ______________________________.
4. təsəbbərə ______________________________.
5. təsək'k'ələ ______________________________.
6. tək'awwəmə ______________________________.
7. təč'awwətə ______________________________.
8. təšomə ______________________________.
9. təčalə ______________________________.
10. təwasə ______________________________.

Model.

bət'əwat mənnəsat lət'enɪnnət t'ɪru nəw.
bəməlkam nəgər məttawək' yasməsəggɪnall.

Notes:

1) Infinitive of Passive or reflexive.

mə- infinitive prefix. t infinitive suffix.

mə- is prefixed to all passive or reflexive past form of verbs, however, when this prefix is added, the passive prefix /tə-/ is ommitted, except in verbs whose basic form begins in /a/ like ayyə- 'he saw' awwək'ə 'he knew', and the initial consonant is doubled Note also that in the infinitive the second consonant looses its doubling. /-t/ is suffixed in the infinitive to those verbs which normally form their infinitive by prefixing /mə-/ and suffixing /-t/

2) Passive or reflexive forms.
mənnəsat 'to get up' from tənəssa 'he got up'
məttawək' 'to be known' from tawwək'ə 'he/it was/is known'

33.10 Form the infinitive from the following passive or reflexive verbs and complete the sentences below.

1. təfəttənə	məffətən	təmariwoččču nəgə məffətən yɪfəllɪgallu.
2. takkəmə	_______	t'ɪrsen lə________wədə hakimbet ɪhedalləhu.
3. tamməmə	_______	bəbɪrd gize _______ t'ɪru aydəlləm.
4. tat't'əbə	_______	_________ yəmmifəllɪu lɪjočč sɪnt naččəw?
5. tət'ərrəgə	_______	betaččɪn _________ yasfəllɪgəwall.
6. tək'əmmət'ə	_______	__________ yəmmifəllɪg man nəw?
7. təsərra	_______	ts'əgurwan lə_________ wədə k'unjɪnnaw addaraš hedəčč.
8. təč'awwətə	_______	hɪts'anat hulgize ________ yɪwəddallu.
9. tək'ot't'a	_______	bətɪnnɪš nəgər ________ t'ɪru aydəlləm.
10. təts'afə	_______	wərew bəgazet'a _________ alləbət.

33.11

1. ast: təmariwočču amarɪñña məffətən yɪfəllɪgallu?
t-w: a) awon məffətən yɪfəllɪgallu.
b) awon, təmariwočču amarɪñña məffətən yɪfəllɪgallu.

2. ast: t'ɪrswan ləməttakəm wədə hakimbet hedəčč?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

3. ast: bək'əzk'azza wɪha məttat'əb tɪwəddallaččɪhu?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

4. ast: kɪflaččɪhu mət't'ərəg yasfəllɪgəwall?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

5. ast: lɪjagərədočču ts'əguraččəwɪn ləməssərat wədə k'unjɪnnaw addaraš yɪhedallu?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

6. ast: yəgɪr kuas məč'č'awət tɪwəddallaččɪhu?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

7. ast: wərew bəradiyon mənnəgər alləbət?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

8. ast: fotograf mənnəsat tɪfəllɪgallaččɪhu?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

9. ast: amarɪñña ləməmmar tassɪballaččɪhu?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

10. ast: ləsəlam guadd abalɪnnət ləməmmərət' təsfa allaččɪhu?
t-w: a) ______________________________.
b) ____.

k'alat

mərfe	'injection; needle'
tawwək'ə	'it/he became known'
tat't'əbə	'he washed himsəlf'
təbalə	'it was said'
təbəddərə	'he borrowed'
təčalə	'it became possible to'
təč'awwətə	'he played'
təgəññə	'it was found'
təjəmmərə	'it got started'
tək'awwəmə	'he opposed; he rejected'
təkəffətə	'it was opened'
təlač'č'ə	'he had himself shaved'
təlakə	'it got sent'
tələwwət'ə	'it got changed'
təməlləsə	'he returned'
təmənəzzərə	'it got changed'
təməññə	'he wished'
təmərrət'ə	'he got chosen'
tənəggərə	'it was told'
təsəbbərə	'it got broken'
təsəmma	'it was heard'
təšomə	'he got appointed'
tətərəggomə	'it was translated'
təts'afə	'it was written'
tət't'ət'a	'it was drunk'
təwasə	'he borrowed'
təwəgga	'he got stabbed'
təzəgga	' it was closed'

səlasa arattəñña tɪmhɪrt

Model.

asəffa ɪk'ayen kəbabur t'abiya amət't'allɪñ.

labbate dəbdabbe ts'afkullət.

abəba ləhɪtwa č'amma gəzzaččɪllat.

Notes:

1) -(ɪ)ll(ɪ-) or -(ɪ)ll(ə)- 'on behalf of'; 'in favour of'; 'for'; 'to'.

The suffix -(ɪ)ll(ɪ) or -(ɪ)ll(ə)- in the above examples is added to past tense form of verbs. It is always an infix, i.e., it comes after the verb with the subject suffix and before the object suffix pronoun.

2)

amət't'allɪñ	'he brought for me'	amət't'a-llɪ-ñ
ts'afkullət	'I wrote to him'	ts'afku-llə-t
gəzzaččɪllat	' she bought for her'	gəzzačč-ɪll-at

34.1 Substitute the correct form of the verb with -(ɪ)ll(ɪ)- or -(ɪ)ll(ə)- in the following sentences by making the appropriate changes elsewhere in the sentence.

1. ɪne lantə ɪk'ahɪn kəbabur t'abiya amət't'ahullɪh.
ɪne lanči ɪk'ašɪn kəbabur t'abiya amət'ahullɪš.
ɪne ləsswo ________________________________.
ɪne ləssu ________________________________.
ɪne ləsswa ________________________________.
ɪne ləssaččəw ________________________________.
ɪne lənnantə ________________________________.
ɪne lənnəssu ________________________________.

2. ɪssu ləne kəhullət wər bəfit dəbdabbe ts'afəllɪñ.
ɪssu lantə ________________________________.
ɪssu lanči ________________________________.

ɪssu ləsswo ______________________________.
ɪssu ləssu ______________________________.
ɪssu ləsswa ______________________________.
ɪssu ləssaččəw ______________________________.
ɪssu ləňňa ______________________________.
ɪssu lənnantə ______________________________.
ɪssu lənnəssu ______________________________.

3. ɪsswa ləne məttaməmen ləstəmariw nəggərəččɪllɪň.
ɪsswa lantə ______________________________.
ɪsswa lanči ______________________________.
ɪsswa ləsswo ______________________________.
ɪsswa ləssu ______________________________.
ɪsswa ləsswa ______________________________.
ɪsswa ləssaččəw ______________________________.
ɪsswa ləňňa ______________________________.
ɪsswa lənnantə ______________________________.
ɪsswa lənnəssu ______________________________.

4. ɪssaččəw ləne astəmariw tarikun anəbbəbullɪň.
ɪssaččəw lantə ______________________________.
ɪssaččəw lanči ______________________________.
ɪssaččəw ləsswo ______________________________.
ɪssaččəw ləssu ______________________________.
ɪssaččəw ləsswa ______________________________.
ɪssaččəw ləssaččəw ______________________________.
ɪssaččəw ləňňa ______________________________.
ɪssaččəw lənnantə ______________________________.

5. antə ləne yəbetun kiray kəffəlkɪllɪň.
antə ləssu ______________________________.
antə ləsswa ______________________________.
antə ləssaččəw ______________________________.
antə ləňňa ______________________________.
antə lənnəssu ______________________________.

6. anči ləne t'ɪru mɪgɪb azzəgajjəšɪllɪň.
anči ləssu ____________________.
anči ləsswa ____________________.
anči ləssaččəw ____________________.
anči ləňňa ____________________.
anči lənnəssu ____________________.

7. ɪňňa lantə tɪlantɪnna sɪlk dəwwəlnɪllɪh.
ɪňňa lanči ____________________.
ɪňňa ləsswo ____________________.
ɪňňa ləssu ____________________.
ɪňňa ləsswa ____________________.
ɪňňa ləssaččəw ____________________.
ɪňňa ləňňa ____________________.
ɪňňa lənnəssu ____________________.

8. ɪnnantə ləne taksi t'ərraččɪhullɪn.
ɪnnantə ləssu ____________________.
ɪnnantə ləsswa ____________________.
ɪnnantə ləssaččəw ____________________.
ɪnnantə ləňňa ____________________.
ɪnnantə lənnəssu ____________________.

9. ɪnnəssu ləne t'ɪyyak'eyen məlləsullɪň.
ɪnnəssu lantə ____________________.
ɪnnəssu lanči ____________________.
ɪnnəssu ləsswo ____________________.
ɪnnəssu ləssu ____________________.
ɪnnəssu ləsswa ____________________.
ɪnnəssu ləssaččəw ____________________.
ɪnnəssu ləňňa ____________________.

ɪnnəssu lənnantə ______________________________.
ɪnnəssu lənnəssu ______________________________.

10. ɪsswo ləne mәkinawon bəši bɪrr šət'ullɪň.
ɪsswo ləssu ______________________________.
ɪsswo ləsswa ______________________________.
ɪsswo ləssaččəw ______________________________.
ɪsswo ləňňa ______________________________.
ɪsswo lənnantə ______________________________.
ɪsswo lənnəssu ______________________________.

34.2

1. ast: ato gɪrma ɪk'ahɪn bəməkinaččəw amət't'ullɪh?
t. a) awon amət't'ullɪň.
b) awon, ɪk'ayen bəməkinaččəw amət't'ullɪň.

2. ast: zəmədoččɪš dəbdabbe ts'afullɪš?
t. a) ______________________.
b) ____.

3. ast: məttaməmwon laləkʼawo nəggərəččɪllɪwot?
t. a) ______________________.
b) ____.

4. ast: astəmari yətəsfayen dɪrsət arrəmellət?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

5. ast: yəbetun kiray kəffəlaččɪhullat?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

6. ast: asallafiw mɪgbun bətolo ak'ərrəbəllaččəw?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

7. ast: ministru tɪlantɪnna telegram lakulln?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

8. ast: yəhotelu baləbet šant'aččɪhun asgəbbalaččɪhu?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

9. ast: tɪnnɪšu lɪj taksi t'ərrallaččəw?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

10. ast: t'ɪyyak'ewoččen məlləsaččɪhullɪñ?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

Model.

> məttamənɪhɪn ɪnəgrɪllɪhalləhu.
> yəməkinawɪn waga ɪt'əyyɪk'ɪllɪšalləhu.

Notes:

1) -(ɪ)ll(ɪ)- or -(ɪ)ll(ə)- with Present tense.

In the present tense -(ɪ)ll(ɪ)- 'on behalf of'; 'for' etc. is suffixed to the short present, to ɪnəgr- and ɪt'əyyɪk'- in the above examples. Note also that -(ɪ);;(ɪ)- is an infix, i.e. it occurs between the short present and the object suffix pronoun.

2) ɪnəgrɪllɪhalləhu 'I will tell for you(sing.masc.)'
ɪt'əyyɪk'ɪllɪšalləhu 'I will ask for you(sing.fem.)'

34.3 Substitute the correct form of the verb with -(ɪ)ll(ɪ)- or -(ɪ)ll(ə)- in the following sentences by making the appropriate changes elsewhere in the sentence.

1. ɪne lantə bəyyəgizew dəbdabbe ɪts'ɪfɪllɪhalləhu.
ɪne lanči ______________________________________.
ɪne ləsswo ______________________________________.
ɪne ləssu ______________________________________.
ɪne ləsswa ______________________________________.
ɪne ləssaččəw ______________________________________.
ɪne lənnantə ______________________________________.
ɪne lənnəssu ______________________________________.

2. antə ləne nəgə təmariwoččen tastəmɪrɪllɪňňalləh.
antə ləssu ____.
antə ləsswa ____.
antə ləssaččəw ____.
antə ləňňa ____.
antə lənnəssu ____.

3. anči ləne addis šurrab tɪsərillɪňňalləš.
anči ləssu ____.
anči ləsswa ____.
anči ləssaččəw ____.
anči ləňňa ____.
anči lənnantə ____.
anči lənnəssu ____.

4. ɪsswo ləne čɪggɪren lədirektəru yasrəddullɪňall.
ɪsswo ləssu ____.
ɪsswo ləsswa ____.
ɪsswo ləssaččəw ____.
ɪsswo ləňňa ____.
ɪsswo lənnəssu ____.

5. ɪssu ləne nəgə lɪbsen yat'bɪllɪňall.
ɪssu lantə ____.
ɪssu lanči ____.
ɪssu ləsswo ____.
ɪssu ləssu ____.
ɪssu ləsswa ____.
ɪssu ləssaččəw ____.
ɪssu ləňňa ____.
ɪssu lənnantə ____.
ɪssu lənnəssu ____.

6. ɪsswa ləne t'əwat t'əwat k'urs tazzəgajjɪllɪññalləčč.
ɪsswa lantə ______________________________.
ɪsswa lanči ______________________________.
ɪsswa ləsswo ______________________________.
ɪsswa ləssu ______________________________.
ɪsswa ləsswa ______________________________.
ɪsswa ləssaččəw ______________________________.
ɪsswa ləñña ______________________________.
ɪsswa lənnantə ______________________________.
ɪsswa lənnəssu ______________________________.

7. ɪssaččəw ləne yəts'afutɪn məts'ɪhaf yanəbbullɪññall.
ɪssaččəw lantə ______________________________.
ɪssaččəw lanči ______________________________.
ɪssaččəw ləsswo ______________________________.
ɪssaččəw ləssu ______________________________.
ɪssaččəw ləsswa ______________________________.
ɪssaččəw ləssaččəw ______________________________.
ɪssaččəw ləñña ______________________________.
ɪssaččəw lənnantə ______________________________.
ɪssaččəw lənnəssu ______________________________.

8. ɪñña lantə dəmozɪhɪn ɪnnɪk'əbbəlɪllɪhallən.
ɪñña lanči ______________________________.
ɪñña ləsswo ______________________________.
ɪñña ləssu ______________________________.
ɪñña ləsswa ______________________________.
ɪñña ləssaččəw ______________________________.
ɪñña lənnantə ______________________________.
ɪñña lənnəssu ______________________________.

9. ɪnnantə ləne wədaddis abəba sɪttɪhedu zəmədoččen tayullɪňňallaččɪhu.

ɪnnantə ləssu ______________________________.
ɪnnantə ləsswa ______________________________.
ɪnnantə ləssaččəw ______________________________.
ɪnnantə ləňňa ______________________________.
ɪnnantə lənnəssu ______________________________.

10. ɪnnəssu ləne šɪrrɪšɪr ləməhed yɪfək'dullɪňňall.
ɪnnəssu lantə ______________________________.
ɪnnəssu lanči ______________________________.
ɪnnəssu ləsswo ______________________________.
ɪnnəssu ləssu ______________________________.
ɪnnəssu ləsswa ______________________________.
ɪnnəssu ləssaččəw ______________________________.
ɪnnəssu ləňňa ______________________________.
ɪnnəssu lənnantə ______________________________.
ɪnnəssu lənnəssu ______________________________.

34.4

1. ast: dəbdabbe tolo tolo tɪts'ɪfɪllɪňňalləh?
t. a) awon ɪts'ɪfɪllɪhalləhu.
b) awon, dəbdabbe tolo tolo ɪts'ɪfɪllɪhalləhu.

2. ast: nəgə təmariwoččen šɪrrɪšɪr tɪwəsjillɪňňalləš?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

3. ast: ləfasika lɪbs yɪgəzullɪňňall?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

4. ast: guddayaččɪhun ləministru yɪnəgrɪllaččɪhuall?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

5. ast: at'abiw nəgə lɪbsaččɪhun yat'bɪllaččɪhuall?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

6. ast: gərədwa t'əwat t'əwat k'urs tazzəgajjıllaččıhuailəčč?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

7. ast: astəmariw yəts'afutın məts'ıhaf yanəbbullaččıhuall?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

8. ast: wəlajoččaččıhu lətımhırtbet yıkəflullaččıhuall?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

9. ast: asallafiw hulgize mıgbun bəfıt'nət yak'ərbıllaččıhuall?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

10. ast: gərədwa t'ıru bunna tafəlallaččıhualləčč?
t-w: a) ______________________.
b) ____.

34.5 Change the following sentences into present.

1. ast: lıjoččen wədə tımhırtbet wəssədkıllıñ.
t-w: lıjoččen wədə tımhırtbet tıwəsdıllıññalləh.

2. ast: ık'ahın kayroplan marəfiya amət't'allıh.
t-w: ____.

3. ast: almaz dəbdabbe ts'afəččıllın.
t-w: ____.

4. ast: məttaməmwan lastəmariw nəggəršıllat.
t-w: ____.

5. ast: lıjočču taksi t'ərrullaččəw.
t-w: ____.

6. ast: ləgənna sıt'ota gəzzanıllat.
t-w: ____.

7. ast: at'abiw lıbsoččen bəmulu att'əllıñ.
t-w: ____.

8. ast: guddayıšın lədirəktəru asrəddahullıš.
t-w: ____.

9. ast: yəwəssədaččɪhutɪn məts'ɪhaf məlləsaččɪhullɪñ.
t-w: ______________________________.

10. ast: yədəbdabbeaččɪhu məls mət't'allaččɪhu.
t-w: ______________________________.

Model.

asəffa məts'ɪhafen wəssədəbbɪñ.
məts'ɪhafun məwsəden nəggəršɪbbɪñ.
lɪjočču mɪgbun č'ərrəsubbat.

Notes: 1. -(ɪ)bb(ɪ)- or -(ɪ)bb(ə)- 'against ones wish'; 'to the disadvantage of'. In the above examples this suffix is added to past tense form of verbs. It is always an infix, i.e. like -(ɪ)ll(ɪ)- or (ɪ)ll(ə)- it comes after the verb with the subject suffix and before the object suffix pronouns.

2. wəssədəbbɪñ 'he took from me' (to my disadvantage).

nəggəršɪbbɪñ 'you (fem.sing.) told on me' (to my disadvantage).

č'ərrəsubbat 'they finished it' (to her disadvantage).

54.6 Substitute the correct form of the verb with -(ɪ)bb(ɪ)- or -(ɪ)bb(ə)- in the following sentences by making the appropriate changes elsewhere in the sentence.

1. ɪssu yənen lebaw məts'ɪhafen sərrək'əbbɪñ.
ɪssu yantən ______________________________.
ɪssu yančin ______________________________.
ɪssu yəsswon ______________________________.
ɪssu yəssun ______________________________.
ɪssu yəsswan ______________________________.
ɪssu yəssaččəwɪn ______________________________.
ɪssu yəññan ______________________________.
ɪssu yənnantən ______________________________.
ɪssu yənnəssun ______________________________.

2. ɪne yantən dəbdabbəhɪn ayyəhubbɪh.
ɪne yančin ______________________________.
ɪne yəsswon ______________________________.
ɪne yəssun ______________________________.
ɪne yəsswan ______________________________.
ɪne yəssaččəwɪn______________________________.
ɪne yənnantən ______________________________.
ɪne yənnəssun ______________________________.

3. antə yənen hassaben awwək'kɪbbɪň.
antə yəssun ______________________________.
antə yəsswan ______________________________.
antə yəssaččəwɪn______________________________.
antə yəňňan ______________________________.
antə yənnəssun ______________________________.

4. anči yənen tɪlantɪnna yəgəzzahutɪn bɪɪren səbbəršɪbbɪň.
anči yəssun ______________________________.
anči yəsswan ______________________________.
anči yəssaččəwɪn______________________________.
anči yəňňan ______________________________.
anči yənnəssun ______________________________.

5. ɪsswo yənen yəməňňɪta beten bərr zəggubbɪň.
ɪsswo yəssun ______________________________.
ɪsswo yəsswan ______________________________.
ɪsswo yəssaččəwɪn______________________________.
ɪsswo yəňňan ______________________________.
ɪsswo yənnəssun______________________________.

6. ɪsswa yənen addisun lɪbsen k'əddədəččɪbbɪn.
ɪsswa yantən ______________________________.
ɪsswa yančin ______________________________.
ɪsswa yəsswon ______________________________.

ɪsswa yəssun ________________________________.
ɪsswa yəsswan ________________________________.
ɪsswa yəssaččəwɪn ________________________________.
ɪsswa yəññan ________________________________.
ɪsswa yənnantən ________________________________.
ɪsswa yənnəssun ________________________________.

7. ɪssaččəw yənen   wɪššoččen dəbəddəbubbɪñ.
ɪssaččəw yantən ________________________________.
ɪssaččəw yančin ________________________________.
ɪssaččəw yəsswon ________________________________.
ɪssaččəw yəssun ________________________________.
ɪssaččəw yəsswan ________________________________.
ɪssaččəw yəssaččəwɪn ________________________________.
ɪssaččəw yəññan ________________________________.
ɪssaččəw yənnantən ________________________________.
ɪssaččəw yənnəssun ________________________________.

8. ɪñña yantən   mɪsahɪn bəllanɪbbɪh.
ɪñña yančin ________________________________.
ɪñña yəsswon ________________________________.
ɪñña yəssun ________________________________.
ɪñña yəsswan ________________________________.
ɪñña yəssaččəwɪn ________________________________.
ɪñña yənnantən ________________________________.
ɪñña yənnəssun ________________________________.

9. ɪnnantə yənen   wətəten t'ət't'aččɪhubbɪñ.
ɪnnantə yəssun ________________________________.
ɪnnantə yəsswan ________________________________.
ɪnnantə yəssaččəwɪn ________________________________.
ɪnnantə yəññan ________________________________.
ɪnnantə yənnəssun ________________________________.

10. ɪnnəssu yənen yalləññɪn gənzəb č'ərrəsubbɪñ.
ɪnnəssu yantən ______________________________.
ɪnnəssu yančin ______________________________.
ɪnnəssu yəsswon ______________________________.
ɪnnəssu yəssun ______________________________.
ɪnnəssu yəsswan ______________________________.
ɪnnəssu yəssaččəwɪn ______________________________.
ɪnnəssu yəññan ______________________________.
ɪnnəssu yənnantən ______________________________.
ɪnnəssu yənnəssun ______________________________.

34.7

1. ast: lebaw məts'ɪhafɪhɪn sərrək'əbbɪh?
t. a) awon sərrək'əbbɪñ
b) awon, lebaw məts'ɪhafen sərrək'əbbɪñ.

2. ast: guaddəññoččɪš dəbdabbešɪn ayyubbɪš?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

3. ast: kəsɪra mək'rətwon alək'awo awwək'ubbɪwot?
t. a) ____________________.
b) ______________________________.

4. ast: tɪlantɪnna yəgəzzawɪn bɪɪr səbbəraččɪhubbət?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

5. ast: lebočču gənzəbwan wəssədubbat?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

6. ast: yətɪnnɪšun lɪj lɪbs wɪššaw k'əddədəbbət?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

7. ast: səkkaramu wɪššoččun dəbəddəbəbbaččəw?
t-w: a) ____________________.
b) ______________________________.

8. ast: yəzəwdun mɪsa lɪjoč̌ču bəllubbət?
t-w: a) ____________________.
b) ________________________________.

9. ast: yəhɪts'anun wətət t'ət't'ač̌čɪhubbət?
t-w: a) ____________________.
b) ________________________________.

10. ast: yənəbbərač̌čɪhun gənzəb č'ərrəssubač̌čɪhu?
t-w: a) ____________________.
b) ________________________________.

Model:

asəffa məts'ɪhafen yɪwəsdɪbbɪññall.
məts'ɪhafun məwsəden tɪnəgribbɪññalləš?

Notes:1. -(ɪ)bb(ɪ)- or -(ɪ)bb(ə)- with present tense.

In the present tense -(ɪ)bb(ɪ)- 'against ones wishes'; 'to the disadvantage of' is suffixed to the short present, to yɪwəsd- and tɪnəgri- in the above examples. Note also that -(ɪ)bb(ɪ)- is an infix, i.e. it occurs between the short present and the object suffix pronoun.

2. yɪwəsdɪbbɪññall	'he will take it from me' (to my disadvantage)
tɪnəgribbɪññalləš	'you (sing.fem.) will tell on me' (to my disadvantage).

34.8 Substitute the correct form of the verb with -(ɪ)bb(ɪ)- or -(ɪ)bb(ə)- in the following sentences by making the appropriate changes elsewhere in the sentence.

1. ɪne yantən	məts'ɪhafɪhɪn bəgɪdd ɪwəsdɪbbɪhalləhu.
ɪne yanč̌in	məts'ɪhafɪšɪn bəgɪdd ɪwəsdɪbbɪšalləhu.
ɪne yəsswon	________________________________.
ɪne yəssun	________________________________.
ɪne yəsswan	________________________________.

ɪne yəssaččəwɪn ______________________________.
ɪne yənnantən ______________________________.
ɪne yənnəssun ______________________________.

2. antə yənen ɪrsasen ləmɪn tɪt'ɪlɪbbɪññalləh?
antə yəssun ______________________________.
antə yəsswan ______________________________.
antə yəssaččəwɪn ______________________________.
antə yəññan ______________________________.
antə yənnəssun ______________________________.

3. anči yənen dəbdabbeyen ləmɪn tayibbɪññalləš?
anči yəssun ______________________________.
anči yəsswan ______________________________.
anči yəssaččəwɪn ______________________________.
anči yənnantən ______________________________.
anči yənnəssun ______________________________.

4. ɪsswo yənen mɪst'iren yawət'ubbɪññall.
ɪsswo yəssun ______________________________.
ɪsswo yəsswan ______________________________.
ɪsswo yəssaččəwɪn ______________________________.
ɪsswo yəññan ______________________________.
ɪsswo yənnantən ______________________________.
ɪsswo yənnəssun ______________________________.

5. ɪssu bəne addis məkina məgzat ɪda yamət'abbɪññall.
ɪssu bantə ______________________________.
ɪssu banči ______________________________.
ɪssu bəsswo ______________________________.

ɪssu bəssu ______________________________.
ɪssu bəsswa ______________________________.
ɪssu bəssaččəw ______________________________.
ɪssu bəñña ______________________________.
ɪssu bənnantə ______________________________.
ɪssu bənnəssu ______________________________.

6. ɪsswa bəne hulgize tɪk'əllɪdɪbbɪññalləčč.
ɪsswa bantə ______________________________.
ɪsswa banči ______________________________.
ɪsswa bəsswo ______________________________.
ɪsswa bəssu ______________________________.
ɪsswa bəsswa ______________________________.
ɪsswa bəssaččəw ______________________________.
ɪsswa bəñña ______________________________.
ɪsswa bənnantə ______________________________.
ɪsswa bənnəssu ______________________________.

7. ɪssaččəw yənen məkinayen bəpolis yasyzubbɪññall.
ɪssaččəw yantən ______________________________.
ɪssaččəw yančin ______________________________.
ɪssaččəw yəsswon ______________________________.
ɪssaččəw yəssun ______________________________.
ɪssaččəw yəsswan ______________________________.
ɪssaččəw yəssaččəwɪn ______________________________.
ɪssaččəw yəññan ______________________________.
ɪssaččəw yənnantən ______________________________.
ɪssaččəw yənnəssun ______________________________.

8. ɪñña yantən betɪhɪn ləpolisočču ɪnnasayyɪbbɪhallən.
ɪñña yančin ______________________________.
ɪñña yəsswon ______________________________.
ɪñña yəssun ______________________________.

ɪňňa yəsswan __________________________.
ɪňňa yənnantən __________________________.
ɪňňa yənnəssun __________________________.

9. ɪnnantə yənen kaltət'ənək'ək'aččɪhu məkinayen tagač'č'ubbɪňňallaččɪhu.
ɪnnantə yəssun __________________________.
ɪnnantə yəssaččəwɪn __________________________.
ɪnnantə yəňňan __________________________.
ɪnnantə yənnəssun __________________________.

10. ɪnnəssu yənen bəč'ɪk'a ɪjjaččɪhu lɪbsen yabbəlaššubbɪňňall.
ɪnnəssu yantən __________________________.
ɪnnəssu yančin __________________________.
ɪnnəssu yəsswon __________________________.
ɪnnəssu yəssun __________________________.
ɪnnəssu yəsswan __________________________.
ɪnnəssu yəssaččəwɪn __________________________.
ɪnnəssu yəňňan __________________________.
ɪnnəssu yənnantən __________________________.
ɪnnəssu yənnəssun __________________________.

34.9

1. ast: məts'ɪhafɪhɪn bəgɪdd yɪwəsdɪbbɪhall?
t. a) awon yɪwəsdɪbbɪňňall.
b) awon, məts'ɪhafen bəgɪdd yɪwəsdɪbbɪňňall.

2. ast: nəgə sɪra məhed alləbbɪš?
t. a) ____________________.
b) __________________________________.

3. ast: tɪlantɪnna hakimbet məhed nəbbərəbbɪwot?
t. a) ____________________.
b) __________________________________.

4. ast: məts'ɪhafaččɪhun bəč'ɪk'a ɪjju abbəlaššəbbaččɪhu?
t-w: a) ____________________.
b) __________________________________.

5. ast: yəməkinaččəwɪn k'ulf t'aləččɪbbaččəw?
t-w: a) ________________________.
b) ______________________________________.

6. ast: lebočču gənzəbaččəwɪn wəssədubbaččəw?
t-w: a) ________________________.
b) ______________________________________.

7. ast: betaččɪhun ləpolisočču asayyubbaččɪhu?
t-w: a) ________________________.
b) ______________________________________.

8. ast: tɪnannɪšočču lɪjočč yɪk'əllɪdubbatall?
t-w: a) ________________________.
b) ______________________________________.

9. ast: wədə kətəma məhedun lastəmariw tɪnəgrɪbbətalləčč?
t-w: a) ________________________.
b) ______________________________________.

10. ast: tɪlallɪk'očču lɪjočč yətɪnannɪšoččun mɪsa yɪbəlubbaččəwall?
t-w: a) ________________________.
b) ______________________________________.

34.10 Change the following sentences into past.

1. ast: təmariwočču sak'ubbat.
t-w: təmariwočču yɪsɪk'ubbatall.

2. ast: barnet'ahɪn t'alləbbɪh.
t-w: ______________________________________.

3. ast: mənəts'ts'ɪrɪšɪn səbbərəbbɪš.
t-w: ______________________________________.

4. ast: məkinawon abbəlaššubbɪwot.
t-w: ______________________________________.

5. ast: yəsərutɪn sɪra nəggərnɪbbaččəw.
t-w: ______________________________________.

6. ast: wədə betu ɪngɪdočč amət't'aččɪhubbət.
t-w: ______________________________________.

7. ast: lebočču məkinašɪn sərrək'ubbɪš.
t-w: ______________________________.

8. ast: kəkətəma simət'u zənnəbəbbaččəw.
t-w: ______________________________.

9. ast: t'ərəp'p'ezaw bəgru lay wəddək'əbbət.
t-w: ______________________________.

10. ast: bədəmozu kotɪnna surri gəzzabbət.
t-w: ______________________________.

k'alat

alək'a	'chief; leader'
at'abi	'washer; laundry man'
bəgɪdd	'by force'
čɪggɪr	'trouble; problem'
č'ɪk'a (bəč'ɪk'a)	'mud' (with mud)
gɪdd (bəgɪdd)	'obligation; force' (by force)
gɪddeta	'obligation; a must'
kaltət'ənək'ək'aččɪhu	'if you (plural) are not careful...'
leba	'thief'
mist'ɪr	'secret'
səkkaram	'drundard'
tɪnannɪš	'small ones'
wətət	'milk'

səlasa ammɪstəñña tɪmhɪrt

(kɪlləsa)

1. Causative or Transitive in /a-/

a- causative or transitive prefix.

Form the causative or transitive in /a-/ of the following verbs.

1. walə awalə.
2. məššə ________________.
3. bəlla ________________.
4. wət't'a ________________.
5. k'əllət'ə ________________.
6. t'əbbək'ə ________________.
7. bək'k'ələ ________________.
8. sənəbbətə ________________.
9. rəzzəmə ________________.
10. fəlla ________________.

2. Use the causative or transitive of the above verbs in sentences of your own.

1. sɪraw bɪzu awaləñ.
2. ____.
3. ____.
4. ____.
5. ____.
6. ____.
7. ____.
8. ____.
9. ____.
10. ____.

3. Make sentences with the following causative or transitive verbs in the present tense.

1. afəssəsə yəbetu t'ara yafəssall.
2. awasə ____________________.
3. abəddərə ____________________.
4. amok'ə ____________________.
5. agəbba ____________________.
6. adanə ____________________.
7. agorrəsə ____________________.
8. agəññə ____________________.
9. at'ət't'a ____________________.
10. ač'əsə ____________________.

4. Convert the following sentences into present.

1. ɪngɪdawɪn agorrəsəččɪw.
   ɪngɪdawɪn tagorsəwalləčč.
2. sɪniw səbara sɪləhonə afəssəsə.
   ____________________.
3. yət'əffutɪn lɪjjočč agəññaččɪhuaččəw.
   ____________________.
4. hullaččəwɪm and and sijara ač'əsu
   ____________________.
5. tarikun bəkəffɪtəñña dɪmts' anəbbəbə.
   ____________________.
6. lalmaz gənzəb abəddəršiat?
   ____________________.
7. məts'ɪhafwan awasəččaččəw?
   ____________________.
8. nɪgɪggɪrun bət'am arəzzəməw.
   ____________________.
9. k'ibewɪn bəts'əhay ak'əllət'əččɪw.
   ____________________.
10. ləlɪjočču ɪrataččəwɪn abəllašaččəw?
    ____________________.

5. Form the infinitive of the following verb in /a/-

1. adərrəgə madrəg.
2. aməsəggənə ____________________.
3. amət't'a ____________________.
4. aməššə ____________________.
5. addərə ____________________.
6. arəffədə ____________________.
7. adərrəsə ____________________.
8. arəzzəmə ____________________.
9. asəffa ____________________.
10. ak'oyyə ____________________.

6. Use the following infinitives in sentences of your own.

1. madrəg. bətələyy mɪn madrəg tɪfəllɪgalləh?
2. madrəss ____.
3. maməsgən ____.
4. mawas ____.
5. marfəd ____.
6. mabəddər ____.
7. masfat ____.
8. mak'om ____.
9. mak'oyyət ____.
10. maddəs ____.

7. Causative or transitive in /as-/

as- Causative or transitive prefix.

Form the Causative or transitive in /as-/ of the following verbs.

1. kəffətə askəffətə.
2. wəssədə ____________________.
3. fəlləgə ____________________.
4. nəkka ____________________.
5. təmarə ____________________.
6. mərəmmərə ____________________.

7. səffa ____________________.
8. tənəssa ____________________.
9. ayyə ____________________.
10. yazə ____________________.

8. Use the Causative or transitive of the above verbs in sentences of your own.

1. yətək'olləfəwɪn bərr banat'i askəffətə.
2. ____.
3. ____.
4. ____.
5. ____.
6. ____.
7. ____.
8. ____.
9. ____.
10. ____.

9. Make sentences with the following Causative or transitive verbs in /as-/ in the present.

1. assət'ə polisu gənzəben yassət'əññall.
2. ats'ts'afə ____________________________.
3. asməššə ____________________________.
4. ast'əbbək'ə ____________________________.
5. asnəggərə ____________________________.
6. asmət't'a ____________________________.
7. asat't'əbə ____________________________.
8. asgəzza ____________________________.
9. askəffələ ____________________________.
10. asgəbba ____________________________.

10. Covert the following sentences into present.

1. ast: bəšɪtəññawɪn wɪšša asgəddəlkut.
   t-w: bəšɪtəññawɪn wɪšša asgəddɪləwalləhu.

2. ast: ləbəalu addis k'əmis assəffaš.
   t-w: ______________________________.

3. ast: ɪk'ahɪn wədaddisu betɪh aswəssədk.
   t-w: ______________________________.

4. ast: lɪjoččɪwon bəgize astəññu.
   t-w: ______________________________.

5. ast: baləbetun hakimbet wəsdo asmərəmmərə.
   t-w: ______________________________.

6. ast: lebaw yəwəssədəbbatɪn borsa asmələsəčč.
   t-w: ______________________________.

7. ast: šant'aččɪnɪn wədə məkinaw wɪst' asgəbban.
   t-w: ______________________________.

8. ast: təmariwoččun fotograf asnəssaččɪhu.
   t-w: ______________________________.

9. ast: yəts'ɪhfət məkinaččəwɪn asaddəsut.
   t-w: ______________________________.

10. ast: gənzəbun yəssərək'əwɪn leba asyazut.
    t-w: ______________________________.

11. Form the infinitive of the following verbs in /as-/

1. asmət't'a masmət't'at.
2. asjəmmərə ____________________.
3. asč'ərrəsə ____________________.
4. asakkəmə ____________________.
5. asmərəmmərə ____________________.
6. askəttəbə ____________________.
7. asgobəññə ____________________.
8. asaddəsə ____________________.
9. astəwə ____________________.
10. asnədda ____________________.

12. Use the following infinitives in sentences of your own.

1. maskəttəb hɪts'anatɪn bəyyəgizew maskəttəb yasfəllɪgall.
2. mask'əmmət' ____________________.
3. masarrəf ____________________.
4. maswət't'at ____________________.
5. masaddəs ____________________.
6. mats'ts'af ____________________.
7. masgəbbat ____________________.
8. masnəbbəb ____________________.
9. masmərmər ____________________.
10. masnəddat ____________________.

13. Passive or Reflexive

t(ə)- Passive or reflexive prefix.

Form the passive or reflexive of the following verbs.

1. t'əyyək'ə tət'əyyək'ə.
2. nəggərə ____________.
3. kəffətə ____________.
4. ayyə ____________.
5. addəsə ____________.
6. sərra ____________.
7. k'ət't'ərə ____________.
8. agəññə ____________.
9. at't'əbə ____________.
10. akkərayyə ____________.

14. Use the above passive or reflexive verbs in sentences of your own.

1. ɪwnətun ləmawək' səwɪyyew mət't'əyyək' alləbət.
2. ______________________________.
3. ______________________________.

4. ____.
5. ____.
6. ____.
7. ____.
8. ____.
9. ____.
10. ____.

15. Make sentences with the following passive or reflexive verbs in the present tense.

1. takkəmə   Šɪmagɪllew bəyyək'ənu yɪttakkəmallu.
2. təkərayyə   ______________________________.
3. təkəttəbə   ______________________________.
4. tattəmə   ______________________________.
5. təgəññə   ______________________________.
6. tək'ət't'ərə   ______________________________.
7. taddəsə   ______________________________.
8. tədərrəgə   ______________________________.
9. tawwək'ə   ______________________________.
10. təmətta   ______________________________.

16. Form the infinitive of the following passive or reflexive verbs.

1. tədərrəgə   məddərəg.
2. tət'əyyək'ə   ______________.
3. təbalə   ______________.
4. taddəsə   ______________.
5. təkərayyə   ______________.
6. təgəññə   ______________.
7. tətəwə   ______________.
8. təmərəmmərə   ______________.

9. takkəmə ________________.
10. təzəgga ________________.

17. Use the following infinitives in sentences of your own.

1. məttayyət simimaw zare məttayət alləbbət.
2. məttərgom ________________________________.
3. məzzəgat ________________________________.
4. məggəzat ________________________________.
5. məssət'ət ________________________________.
6. məts'ts'af ________________________________.
7. məbbəlat ________________________________.
8. mənnəsat ________________________________.
9. məttat'əb ________________________________.
10. məzzəgajət ________________________________.

VOCABULARY

ENGLISH-AMHARIC

A

abandoned (he)	təwə
about	yahɪl
absolutely	bəfɪts'um
affair	gudday
always	hulgize (hullu gize)
appointed (he got)	təšomə
appointment	k'ət'əro
approximately	yahɪl
arənguade	green
as (like)	ɪnd(ə)-
as as	ɪnd(ə)-
asked (he)	t'əyyək'ə

B

baked (he)	gaggərə
baptism	t'ɪmk'ət
barley	gəbs
because	mɪknɪyatum
began (he)	jəmmərə
began (it is)	təjəmmərə
beginning	məjəməriya
besides	alfo tərfo
black	t'ɪk'ur
boiled (he)	afəlla
boiled (it)	fəlla
borrowed (he)	təbəddərə; təwasə
bought (he)	gəzza
box	sat'ɪn
bread	dabbo
bread and/with butter	dabbo bək'ɪbbe
breakfast	k'urs

breed (to)	marbat
broke (he)	səbbərə
broken (it got)	təsəbbərə
brought (he)	amət't'a
brought (he had something)	asmət't'a
building	hınts'a
burned (it)	nəddədə; arrərə
buy (to)	məgzat
by	b(ə)-
by force	bəgıdd
by what?	bəmın?

C

cereal	ıhıl
certificate	yəmısıkır wərək'ət
changed (cash) he	mənəzərə
changed (it got)	təmənəzərə
check (cash)	ček
chick peas	šımbra
chose (he)	mərrət'ə
chosen (he got)	təmərrət'ə
Christmas	gənna; yəlıdət bəal
cigarette	sijara
clay	šəkla
cleaned (he)	ats'ədda
cleaned (he had someone)	ast'ərrəgə
closed (he)	zəgga
closed (it was)	təzəgga
clotted (he)	arəgga
clothed (someone) he	aləbbəsə
combed (he)	abət't'ərə
come! (you, sing.masc.imp.)	na!
come! (you, sing.fem. imp.)	nəy!
come! (you, plural/formal)	nu!

compound	gıbbi
compulsion	gıddeta
continued (he)	k'ət't'ələ
conversation	nıgıggır
cooled (he)	ak'əzək'əzə
coughed (he)	salə
counted (he)	k'ot't'ərə

D

deaf	dənk'oro
debt	ıda
decision	k'urt' hassab
demolished (it)	fərrəsə
descended	wərrədə
did (he)	adərrəgə
died (he); rested (he)	arrəfə
difficult	aščəgari
dinner	ırat
Diploma	yəmısıkır wərək'ət
discount	k'ınaš
discourse	nıgıggır
donkey	ahıyya
drunk (he)	t'ət't'a
drunk (he had someone)	at'ət't'a
drunk (it was)	tət't'ət'a
drunk (he got)	səkkərə
drunkard	səkkaram
duty; obligation	gıddeta

E

earlier	ask'ədımo
Easter	fasika

edge	dar
educated (he got)	təmarə
education	tɪmhɪrt
employee	tək'ət't'ari
employer	k'ət't'ari
empty	bado
entered (he)	gəbba
enter (he had someone)	asgəbba
entrance	məgbɪya
examined (he)	mərəmərə; fətənə
existence	nuro
explained (he)	asrədda; gələts'ə

F

fare/fee (for transportation)	məhejia
farming (profession)	gɪbrɪnna
fed (he)	abəlla
fell (he)	wəddək'ə
fermented (it)	bokka
field	meda
find (he will... her)	yagəññatall
fine; good	məlkam
fire	ɪsat
first	məjəmərɪya
fɪyyəl	goat
flour	duk'et
flower	abəba
fok'	storey
for example	ləmɪssale
for instance	ləmanɪññawɪm
forest	č'akka

forgave (he)	marə
found (he)	agəññə
found (it is)	təgəññə
friend	balɪnjəra; guaddəñña
from	k(ə)-
from where?	kəyət
from which one?	kəyətɪññaw

G

galloped (he)	galləbə
garden	at'ɪkɪlt
garden-bed	yatɪkɪlt bota
gift	sɪt'ota
give me (you, formal)	yɪst'uñ
go (to)	məhed
go ahead and choose	bəl mɪrət'
goat	fɪyyəl
good	məlkam; t'ɪru
gone (I had)	hejje nəbbər
gourd	k'ɪl
grand parent	ayat
green	arənguade
grief	hazən
ground (he)	fəč'č'ə
guest	ɪngɪda

H

hall	addaraš
hallow	bado
hard	aščəgari; t'ənkara
how?	ɪndet?
however	bihonɪm

I

I do not know	alawk'ɪm
injection	mərfe
in short	bač'č'ɪru
investigated (he)	mərəmərə
investigate (he had someone)	asmərəmərə
invited (he)	gabbəzə
invitation	gɪbža
It is nothing	mɪnɪmm aydəlləm

J

journey	guzo

K

killed (he)	gəddələ
kilo gram	kilogram
kin	betəsəb; betə-zəməd
kissed (he)	samə
knew (he)	awwək'ə
known (he made something)	asawwək'ə
known (it became)	tawwək'ə

L

labourer	səratəñña
lad	gorəmsa
laughed (he)	sak'ə
late (he is)	arəffədə
late (he is ... afternoon)	aməššə
laundry-man	at'abi

leader; chief; boss	alək'a
lemon	lomi
lent (he)	abəddərə; awasə
let it be	yɪhun
let me see, let us see etc..	ɪsti
library	betəməts'ɪhaf
life	nuro
like this	ɪndəzzih
liked; loved (he)	wəddədə
little bit	t'ɪk'it
locked (he)	k'olləfə
looted (he)	zərrəfə
love	fɪk'ɪr
lowered (he)	awərrədə
lunch	mɪsa

M

maize	bək'ollo
materialistic	sɪgawi
match	kɪbrit
march	səlf
Mary	maryam
marry someone off (to)	mədar
married (he)	agəbba
mean	kɪffu
medicine	mədhanit
Merry Christmas (you, sing.masc.)	ɪnkuan ləlɪdətu adərrəsəh
milk	wətət
mission	misyon
moon	č'ərək'a
mountain	tərara

mud	č'ɪk'a
mule	bək'lo
music	muzik'a

N

nearby	zəndd; at'əgəb
neared (he)	k'ərrəbə
need (you ... it)	yasfəllɪghall
needle	mərfe
neighbour	gorəbet
never	bəč'ɪraš; bəfɪts'um
new	addis
Nile	abbay

O

obligation	gɪddeta
bəgɪlts'	obviously
opened (he)	kəffətə
opposed (he)	tək'awwəmə
orally	bək'al
ordered (he)	azəzzə
orange juice	yəbɪrtukan č'ɪmmak'i
ornament	get'

P

paid (he)	kəffələ
palace	gɪbbi
parade	səlf
patient	bəšɪtəňňa
parents	wəlajočč
pass (permission)	yəyɪləf fək'ad
peasant	balagər

plainly	bəgɪlts'
play (to)	məč'awət
played (he)	təč'awətə
pocket	kiss
prepared (he)	azzəgajjə
prime (general)	t'ək'lay
Prime Minister	t'ək'lay minister
prison	ɪsɪr bet
private	yəgɪll
procession	səlf
pulled (he)	sabə

R

read (he)	anəbbəbə
reason	mɪknɪyat
received (he)	tək'əbbələ
reception	dɪggɪs
recovered (he)	danə
remain (he ... behind)	k'ərrə
renewed (he)	addəsə
repeated (he)	dəggəmə
result	wɪt'et
returned (i.e. he came back)	təməlləsə
round; circle	kɪbb
rumor	wəre

S

said (he)	alə
saw (he)	ayyə
say (female)	bəy
say (formal)	bəlu
say (masc. sing)	bəl

scream	č'uhət
screamed (he)	č'ohə
second	huləteñña
secret	mɪst'ir
seemed (it)	məssələ
sent (he)	lakə
sent (it is)	təlakə
separated	yətələyayyə
shape	k'ɪrts'
shaved (he...himself)	təlač'č'ə
sheep	bəg
shirt	šəmiz
showed (he)	asayyə
sickness	hɪməm; bəššɪta
slept (he)	təñña
smoked (he)	ač'əsə
sold (he)	šət'ə
speech	nɪgɪggɪr
spent the night (he)	addərə
spiritual	mənfəsawi
suitcase	šant'a
sweater	šurrab
swɪmming pool	yəwana bota
stabbed (he got)	təwəgga
stamp	tembɪr
star	kokəb
stocking	yəgɪr šurrab
stomach	hod
stood up (he)	k'omə
straightened (he)	ak'ənna
studied (he)	at'ənna
sun	ts'əhay

T

then	wədɪyawɪm
therefore	sɪləzzih
thief	leba
thing	nəgər
thinned (he)	ak'ət't'ənə
thought (he)	assəbə
tip	gurša
tired (you are)	dəkmohal
tired (I am)	dəkmoňňall
told (he)	nəggərəš
together	abrəw (they); abrən (we)
took me (he)	wəssədəňň
tooth	t'ɪrs
tore (he)	kəddədə
trouble	čɪggɪr
translated (it was)	tətərəgomə
treated (he got)	takkəmə
truth; truly	ɪwnət

V

visit (to)	məgobňət
visited (he)	gobəňňə

W

washer	at'abi
wedding	sərg
well	dəhna; məlkam
went (he)	hedə
what?	mɪn; mɪndɪn
when?	məče

VOCABULARY

AMHARIC-ENGLISH

A

abbay	Nile
abəba	flower; proper name (fem.)
abəddərə	lent (he)
abəlla	fed (he)
abrən	together (we)
ač'əsə (mač'əs)	smoked (he) (to smoke)
adanə	saved; cured (he)
addərə	spent the night (he)
adərrəgə	he did
adərrəsə	he made it ready
afəlla	he boiled
agəbba	he married
agəňňə	he found
ahɪyya	donkey
akkəmə	he treated (doctor)
ak'ənna	he straightened
ak'ət't'ənə	he thinned
ak'əzzək'əzə	he cooled
ak'omə	he made (it) stand up
ak'ossələ	he wounded
ak'oyyə	he made him/it late
alawɪk'ɪm	I don't know
alččɪlɪm	I can't
alə	he said
aləbbəsə	he clothed/dressed someone
alək'a	leader; chief; boss
algəbbaňňɪm	I did not/don't understand
altəsasataččɪhum	you are not mistaken
amarə	he became beautiful/handsome
aməsəggɪnalləhu/aməsəggənə	Thank you (I)/ he thanked
aməššə	he spent the evening
amət't'a	he brought
amen	amen

amrəwɪnna təgiyagit'əw	bedecked in all of their finery
anəbbəbə	he read
anəss yalə gize	a little/brief time
arəffədə	he is late (afternoon)
arəgga	he clotted; he calmed
arrərə	it burned
asaddəsə	he repaired; he renewed
asakkəmə	he helped (someone) to be treated
asayyə	he showed
asəffa	he widened
asəkkərə	he made someone drunk
asət't'əmə	he sunk someone; he dived
asgəbba	he let someone/something in
asgobəññə	he helped visit
ask'əmət'ə	he put down
ask'ərrə	he witheld; he retained
ask'omə	he made someone/something stop
asmələsə	he regained (in game); he had (it) brought back
asmərəmərə	he caused someone/something to be investigated or examined
asməššə	he caused someone to be late in the evening
asmət't'a	he had (it) brought
asrədda	he explained
assərra	he made someone work he made something to be done
astəmarə	he taught
ast'əbbək'ə	he made it watched; he caused someone to wait
ast'ərrəgə	he made (it) cleaned
aswəllək'ə	he made someone/something undress
aswəssədə	he made someone take(something)
asyazə	he caused someone/something to be caught

at'abi	washer; laundry-man
at'ət't'a	he watered(the grass,flowers etc.) he made someone drink
ats'afə	he had someone write (something)
ats'ədda	he cleaned (emaculately)
awasə	he lent
awərrədə	he lowered; he put down
awwək'ə	he knew
ayyə	he saw
azzəgajjə	he prepared
azzəzə	he ordered; he commanded

B

bado	empty
balagər	peasant
balɪnjəra	friend
bəal	holiday
bəfɪts'um	never; absolutely
bəg	sheep
bəgɪdd	by force; by determination
bəgɪlts'	openly; plainly
bəgɪmmɪt	approximately; by guessing
bək'ollo	maize
bək'lo	mule
bəl	say (you, masc.sing.imperative)
bəl mɪrət'	go ahead & choose
bəlu	say (you, formal/plural.imperative)
bəmɪnɪmm	by/with anything
bəre	ox
bəstək'ər	other-wise
bəšɪta	sickness
bəšɪtəñña	patient; sick person
bəwɪnət	truly; in truth
bəy	say (you, fem. sing. imperative)
betə-məts'ɪhaft	library; bookstore
betəzəməd	kin
bokka	it fermented (semi-liquid)

C

ček	check (cash)
čɪggɪr	trouble; problem; difficulty
č'akka	forest
č'ərək'a	moon
č̣'ɪk'a (bəč'ɪk'a)	mud (with mud)
č'ohə	he screamed
č'uhət	scream; shout; noise; cry

D

dabbo	bread
dabbo bək'ɪbe	bread with butter
danə	he recovered; he got saved
dar	edge
darə	he gave his son/daughter in marriage
dəhna	well; fine
dəkmohall	you are tired (fem.)
dəkmoȟȟall	I am tired
dənk'oro	deaf; stupid
dərəssə	he reached
dəsɪta	happiness
dəss allən	we are happy
dɪggɪs	reception
dɪnkuan	tent
duk'et	flour; powder.

F

fasika	Easter
fəč'č'ə	he ground

fəlla	it boiled
fərəs	horse
fərrəsə	it got demolished; it got apart
fɪk'ɪr	love
fɪyyəl	goat
fok'	storey

G

gabbəzə	he invited
gaggərə	he baked
galə	it got heated (metal)
galləbə	he galloped (on a horse)
gəbs	barley
gəddələ	he killed/murdered
gəllətsʼə	he explained
gəzza	he bought
get'	ornament
get'a get'	ornaments (different kind)
gɪbbi	compound; camp; palace
gɪbrɪnna	farming (the profession)
gɪbža	ɪnvitation
gɪdd	a must; force
gɪdd-yəlləm	it does not matter
gɪddeta	obligation; a must; duty
gɪlts'	obvious
gɪmmaš	half
gɪmruk	custom-house
gɪze	time
gobəññə	he visited
gorəbet	neighbour

gorəms̱a	young man
gudday	thing; affair
gunfan	cough (cold)
gurš̱a	tip

H

hamus	Thursday
haymanot	religion
hazən	sorrow; grief
hedə	he went
hejje nəbbər	I had gone
hɪməm	sickness
hɪnts'a	building
hod	stomach
huləteňňa	second
hulgize	always

I

ɪda	debt
ɪhɪl	cereal
ɪndə-	like...; as...(comparison)
ɪndəmɪn?	how? (lit. like what)
ɪndet?	how? (lit. how a thing is/done)
ɪne-ɪnja	I don't know
ɪngɪda	guest
ɪnkuan	happy to hear that.
ɪnnəho	here it is (polite)
ɪnnɪgənaňallən	we will see each other again
ɪrat	dinner

ɪrəft	recess; vacation; break
ɪsat	fire
ɪsɪrbet	prison; jail
ɪskə- -dɪrəs	until
ɪslam	Moslem
ɪsti	let me see; let us see (colloq.)
ɪwnət	truth; true

J

jəmmərə	he began; he started

K

kaltət'ənək'ək'aččɪhu	if you(plural)are not careful...
kəffələ	he paid
kəffətə	he opened
kəzzih ɪndəmik'ət't'ɪləw nəw	it is as follows
kəyətɪňňaw	from which one
kɪbb	round; circle
kɪbrit	match
kɪfu	mean; cruel
kɪlogram	kilogram
kokəb	star
korədda	young lady; girl
k'əddədə	he tore
k'ənna	it straightened
k'ərrəbə	he approached
k'ət't'ənə	it thinned; he slimmed
k'ət't'ərə	he employed
k'əzək'əzə	it became cool
k'ɪl	gourd

k'ɪnnaš	discount
k'ɪrts'	shape; figure
k'olləfə	he locked
k'onət't'ərə	he took a piece (using fingers)
k'ossələ	he was wounded
k'urs	breakfast

L

lam	cow
leba	thief
lakə	he sent
ləmanɪňňawɪm	for anything/any reason
ləməhonu	for instance...
ləmɪssale	for example
lɪbs	cloth
lomi	lemon

M

marbat (kəbt)	to breed (cattle)
marə	he forgave
maryam	Mary
mašɪlla	corn
məče	when
məč'awət	to play; to chat
mədar	to marry someone off
mədhanit	medicine
məgbiya	entrance
məgzat	to buy
məhed	to go
məheja	means of transportation (Fare or Fee)

məjəmərɪya	beginning; first
məlkam	fine; well
məlləsə	he returned (something)
mənəzzərə	he changed (coins)
mənfəsawi	spiritual
mərəmmərə	he examined
mərfe	needle; injection
məsluat	(she) thinking
mət't'a	he came
meda	field
mɪkniyat	reason
mɪkniyatum	because
mɪn?	what?
mɪnɪmm	nothing
mɪnɪmm aydəlləm	It's nothing
mɪsa	lunch
mɪst'ir	secret
muzik'a	music

N

na	come (you, masc.sing.imperative)
nəddədə	it burned
nəgər	thing (obj.); matter
nəggərə	he told
nəy	come (you, sing.fem. imperative)
nɪgərəñ	tell me(you, sing.masc.)
nɪgɪggɪr	conversation
nu	come (you, plural, imperative)
nuro	existance; life

S

sabə	he (it) pulled
sak'ə	he laughed
salə	he caughed
səkkaram	drunkard
səkkərə	he got drunk
səlf	parade; march; procession
səmma	he heard
sərg	wedding
sɪfat	width
sɪgawi	materialistic; non-spiritual
sɪjara	cigarette
sɪləzzih	because of this; therefore
sɪt'ota	gift
šant'a	suitcase
šəffənə	he covered
šəkla	clay
šəmiz	shirt
šət'ə	he sold
šɪmbra	chick peas
šurrab (yəgɪr šurrab)	sweater;(stocking)

T

tat't'əbə	he washed himself
tawwək'ə	it (he) became known
tazzəzə	he obeyed
təbalə	it was said
təbəddərə	he borrowed
təbəlaššə	it got spoiled
təčalə	it became possible (to)...
təč'awwətə	he played
təgəññə	it was found

təjəmmərə	it got started
təkəffətə	it was opened
təkərayyə	he rented
tək'awwəmə	he opposed; he rejected
tək'əbələ	he received
tək'k'ət'ərə	he got employed
təlač'č'ə	he had himself shaved
təlakə	it (he) got sent
tələwwət'ə	it got changed
təməlləsə	he returned
təmarə	he got educated
təmənəzzərə	it got changed
təməññə	he wished
təmərrət'ə	he got chosen
tənəggərə	it got told
təñña	he slept
tərara	mountain
təsəbbərə	it got broken
təsəmma	it was heard
təsfa	hope
təsfa adərrəgə	he hoped
təšomə	he got appointed
tətərəggomə	it was translated
təts'afə	it was written
tət't'ət'a	it was drunk
təwasə	he borrowed
təwəgga	he got stabbed
təzəgga	it was closed
tembɪr	stamp
tɪnannɪš	small ones
t'enɪnnət	health
t'ək'lay	prime; general
t'əklay minister	Prime Minister
t'ɪk'it	little bit; just a few

t'ɪk'ur	black
t'ɪmk'ət	Baptism
t'ɪrs (yət'ɪrs hakim)	tooth (dentist)
t'ɪt'	cotton
ts'əhafi	secretary
ts'əhay	sun
ts'əlot	prayer

W

walə	he passed/spent the day
wana	swimming
wanna	prime; paramount
wanna kətəma	capital city
weddədə	he liked; he loved
wədə	to; towards
wədet?	where?
wədɪyawɪm	at the same time; then
wəre	information; rumor; news
wərrədə	he descended
wəssədə	he took
wəssədəň	he took me
wətət	milk
wət't'at	young person
wɪč'č'	outside
wɪdd	expensive
wɪt'et	result
wof	bird

Y

yaggəññatall	he will find her
yahɪl	about; approximately
yalɪyazut yamɪr	the grass is greener on the other side. (a saying)
yasfəllɪgɪhall	you (masc.sing.) need it
yataklt bota	garden
yat'ənallu	they are studying
yəbɪrtukan č'ɪmmak'i	orange juice; orange drink
yəgɪll	private
yəlɪdət bəal/gənna	Christmas
yəmɪsɪkɪr wərək'ət	certificate; recommendation
yəmmɪtfəllɪgut (ɪnanntə)	that which you (pl.) want...
yətawək'ə	well-known
yətələyayyə	separated; different
yətəwəddədə	loved
yəwana bota	swimming pool
yəyɪləf fək'ad	a formal pass; a written permission
yɪbbalall	it's said
yɪhun	let it be
yɪhun ɪšši	that is all right
yɪk'k'ot'ərall	it is being counted it will be counted
yɪst'uñ	give me (you, formal)

Z

zəfən	song; singing
zəməd	relation
zəndd	at; near-by
zərrəfə	he looted